

Smart specialisering 2022 Näringslivets struktur och utveckling i Blekinge

Innehållsförteckning

Figurförteckning	4
Tabellförteckning	5
1 Inledning	6
2 Blekinges näringslivsstruktur och utveckling.....	7
2.1 Den ekonomiska utvecklingen.....	7
2.1.1 Förändringar i sysselsättningsstatistiken	10
2.1.2 Jobben koncentreras och Blekinge har haft en svag utveckling.....	11
2.1.3 Jobbtillväxten i näringslivet halkar efter övriga Sverige	13
2.1.4 En produktiv region	16
2.2 Näringslivsstruktur och utveckling.....	22
2.2.1 Statistiken i avsnittet.....	22
2.2.2 Bransch- och näringslivsstruktur i Blekinge.....	22
2.2.3 Entreprenörskap och företagsamhet	26
2.2.4 Ett internationaliserat näringsliv	28
2.2.5 Jobbtillväxt och strukturomvandling.....	30
2.2.6 Stora skillnader mellan olika delar av Sverige	34
2.2.7 Sårbarhet och regionförstoring.....	37
2.3 Kunskapsinnehåll och innovation	39
2.3.1 Högkvalificerade yrken	41
2.3.2 Produktiva yrken	42
2.3.3 Forskning och utveckling	43
3 Branschanalys i Blekinges näringsliv	45
3.1 Urval och avgränsningar	45
3.1.1 Datakällor och databearbetning	45
3.1.2 Definitioner och mått	46
3.1.3 Branschindelning och urval av branscher	47
3.2 Näringslivets struktur i Blekinge	48
3.2.1 Anställda, förädlingsvärde och produktivitet	48
3.2.2 Företagsstruktur och stora bolag	52
3.3 Näringslivets specialiseringar	55
3.3.1 Relativ specialisering	55
3.3.2 Absolut specialisering	57
3.4 Utbildningsnivå inom näringslivet	59
3.5 Näringslivets utveckling.....	60
3.5.1 Länets utveckling i förhållande till riket	64
3.6 Sammanfattande diskussion av branschanalysen.....	68
3.6.1 Stora och specialiserade branscher.....	68
3.6.2 Specialiserade branscher utan kritisk massa	72
3.6.3 Branscher utan kritisk massa och specialisering.....	73
3.7 Smart industri och Tech.....	74
3.7.1 Smart industri.....	74
3.7.2 Tech.....	80

4	Diskussion och slutsatser	82
5	Referenser	89
6	Appendix.....	90

Figurförteckning

Figur 1. Ekonomisk tillväxt (BRP-tillväxt) mellan 2000–2019 i Sveriges regioner.....	8
Figur 2. Varu- och tjänsteproducenters bidrag till BRP 2019 i Sveriges regioner.....	9
Figur 3. BRP-tillväxt 2000–2019 i Sveriges regioner efter sektor.....	10
Figur 4. Sysselsättningsutveckling i Sveriges regioner, 2000–2020.....	12
Figur 5. Sysselsättningsutveckling i Blekinges kommuner, 2000–2020.....	13
Figur 6. Andel sysselsatta efter sektor i Sveriges regioner, 2020.....	14
Figur 7. Andel sysselsatta efter sektor i Blekinges kommuner, 2020.....	14
Figur 8. Sysselsättningsutveckling efter sektor, 2000–2020.....	15
Figur 9. Sysselsättningsutveckling i Blekinges kommuner efter sektor, 2000–2020.....	16
Figur 10. Sysselsättnings- och produktivitetstillväxt i näringslivet i svenska regioner, 2000–2019.....	17
Figur 11. Produktivitetsutveckling (BRP) i näringslivet i Sveriges regioner, 2000–2019.....	18
Figur 12. Produktivitetsutveckling efter sektor och region, 2000–2020.....	19
Figur 13. Produktivitetsutveckling (daglönesumma) i Sveriges regioner, 2011–2020.....	20
Figur 14. Produktivitetsnivå (daglönesumma) i Sveriges regioner, 2020.....	20
Figur 15. Produktivitetsutveckling (daglönesumma) uppdelat på sektor i Blekinge, 2011–2020.....	21
Figur 16. Produktivitetsnivå (daglönesumma) i Blekinges kommuner efter sektor, 2020.....	21
Figur 17. Branschstruktur i Blekinge och riket, 2020.....	23
Figur 18. Företagsstruktur (arbetsställen per 1000 sysselsatta) i Sveriges regioner.....	24
Figur 19. Sysselsatta fördelad efter arbetsställets storlek i Blekinge och i riket, 2020.....	25
Figur 20. Andel företagare av de sysselsatta efter region, 2020.....	26
Figur 21. Etableringsfrekvens i riket och Blekinges kommuner, 2011–2020.....	27
Figur 22. Utveckling av arbetsställen med minst en anställd efter region, 2011–2021.....	28
Figur 23. Varu- och tjänsteexport per invånare fördelat efter region, 2020.....	29
Figur 24. Shift-share analys i Blekinge, 2008–2019.....	32
Figur 25. Shift-share analys i regionala centrumstäder i södra Sverige, 2008–2019.....	33
Figur 26. Shift-share analys i Blekinges kommuner, 2008–2019.....	34
Figur 27. Befolknings- och jobbtillväxt i Sveriges regioner, 2008–2020.....	35
Figur 28. Befolknings- och jobbtillväxt i Sveriges kommuner, 2008–2020.....	36
Figur 29. Befolknings- och jobbtillväxt i kommungrupper, 2008–2020.....	37
Figur 30. Sårbarhet och branschbredd i kommunerna i södra Sverige, 2020.....	38
Figur 31. Andel högutbildade av de sysselsatta i näringslivet efter region, 2020.....	40
Figur 32. Andelen sysselsatta med en STEM-utbildning och förändring mellan 2006–2019.....	41
Figur 33. Andel avancerade yrken i näringslivet i Sveriges regioner, 2020.....	42
Figur 34. Andel högproduktiva yrken i näringslivet i Sveriges regioner, 2020.....	43
Figur 35. Företagens utgifter för egen FoU som andel av BRP per region, 2019.....	44
Figur 36. Förädlingsvärde per bransch i Blekinge, 2020.....	49
Figur 37. Anställda per bransch i Blekinge, 2020.....	50
Figur 38. Produktivitet per bransch i Blekinge, 2020.....	51
Figur 39. Produktivitet per bransch i Blekinge och i förhållande till branschens riksgenomsnitt, 2020.....	52
Figur 40. Storföretag i Blekinge efter bransch och antal anställda, 2020. Källa: Bisnode och bearbetningar av Region Blekinge.....	53
Figur 41. Antal anställda per företag och bransch i Blekinge, 2020.....	54
Figur 42. Varuexport per bransch i Blekinge, 2020.....	55
Figur 43. Specialiseringsgrad per bransch i Blekinge, 2020.....	56

Figur 44. Specialiseringsgrad och branschstorlek efter region, 2020.....	58
Figur 45. Andel högtbildade per bransch i Blekinge, 2020.....	60
Figur 46. Indexerad utveckling av antal anställda, förädlingsvärde och produktivitet i näringslivet, 2008–2020.	61
Figur 47. Jobbutveckling per bransch i Blekinge, 2008–2020.	62
Figur 48. Utveckling av förädlingsvärde per bransch i Blekinge, 2008–2020.	63
Figur 49. Produktivitetstillväxt per bransch i Blekinge, 2008–2020.	64
Figur 50. Jobbutveckling per bransch i jämförelse med riket, 2008–2020.	65
Figur 51. Utveckling i förädlingsvärde per bransch i jämförelse med riket, 2008–2020.	66
Figur 52. Produktivitetstillväxt per bransch i jämförelse med riket, 2008–2020.	67
Figur 53. Sammanfattande branschindelning av stora branscher i Blekinges näringsliv.	70
Figur 54. Sammanfattande branschindelning för övriga specialiserade branscher i Blekinges näringsliv.	73
Figur 55. Utveckling inom fordon- och transportindustri, 2008–2020.	75
Figur 56. Utveckling inom dator- och elektronikindustri, 2008–2020.	77
Figur 57. Utveckling inom gummi- och plastindustri, 2008–2020.	78
Figur 58. Utveckling inom livsmedelsindustri, 2008–2020.	79
Figur 59. Utveckling inom IT och telekom, 2008–2020.	81

Tabellförteckning

Tabell 1. Omsättning, anställda och företag totalt och urval, 2020. Källa: Bisnode och bearbetningar av Region Blekinge.....	47
Tabell 2. Omsättning, anställda och företag i urval av branscher, 2020. Källa: Bisnode och bearbetningar av Region Blekinge.....	48
Tabell 3. Förädlingsvärde, anställda och företag efter företagsstorlek, 2020. Källa: Bisnode och bearbetningar av Region Blekinge.....	48
Tabell 4. Sammanställning över specialiserade branscher i Blekinge, 2020.	57
Tabell 5. Anställda år 2020 på stora företag inom fordon- och transportindustrin, Källa: Bisnode.....	74
Tabell 6. Anställda år 2020 i delnärings inom fordon- och transportindustri, Källa: Bisnode.	75
Tabell 7. Anställda år 2020 på stora företag inom dator- och elektronikindustrin i Blekinge, Källa: Bisnode.	76
Tabell 8. Anställda år 2020 i delnärings inom dator- och elektronikindustri, Källa: Bisnode.	76
Tabell 9. Anställda år 2020 på stora företag inom gummi- och plastindustri i Blekinge, Källa: Bisnode.....	77
Tabell 10. Anställda år 2020 i delnärings inom gummi- och plastindustri, Källa: Bisnode....	78
Tabell 11. Anställda år 2020 på stora företag inom livsmedelsindustri i Blekinge, Källa: Bisnode.....	79
Tabell 12. Anställda år 2020 i delnärings inom livsmedelsindustri, Källa: Bisnode.	79
Tabell 13. Anställda år 2020 på stora företag inom IT och telekom i Blekinge, Källa: Bisnode.	80
Tabell 14. Anställda år 2020 i delnärings inom It och telekom, Källa: Bisnode.....	80

1 Inledning

Under 2020 tog Region Blekinge fram ett analysunderlag över näringslivet i Blekinge för att identifiera styrkeområden. Rapporten var ett första underlag i framtagandet av Blekinges smarta specialiseringsstrategi som beslutade under våren 2021. Smart specialisering handlar om att konkretisera insatser till ett fåtal tematiska områden, så kallade specialiseringar. Genom att mobilisera inom dessa kan förutsättningar för utveckling och spets skapas samtidigt som det kan få spridningseffekter även till andra områden.

Blekinges Smarta specialiseringsområden är:

1. Smart industri - formningsteknologi och marin teknik
2. Tech - digitalisering och smartare samhällen
3. Missions – med fokus på samhällets utmaningar

De två förstnämnda har sin utgångspunkt i redan etablerade branschområden i länet medan de tredje specialiseringen är en metod för att adressera samhällsutmaningar. Regelbundna analyser och uppföljningar beskrivs i *Blekinge strategi för smart specialisering* som centrala insatser i genomförandet av strategin.

I huvudsak baserades det tidigare framtagna analysunderlaget på data mellan 2010–2018. Mycket har hänt sedan dess och den föreliggande rapporten syftar till att ge en uppdaterad bild över utvecklingen fram till 2020 men även inkludera krisåren 2008 och 2009. Med en delvis ny branschindelning har ambitionen varit att tydliggöra var tyngdpunkten i näringslivet finns för att vara ett underlag i diskussioner kring prioriteringar. I framtagandet av analysen 2020 var fokus på Blekinge som geografi. För att få en bild över hur förutsättningarna varierar inom länet kommer den föreliggande rapporten även innefatta ett kommunalt perspektiv där skillnader i näringslivsstruktur och förutsättningar mellan olika delar av länet redovisas.

I det nästföljande kapitlet beskrivs de regionala förutsättningarna och utvecklingen med utgångspunkt i näringslivets tillväxt, bransch- och företagsstruktur samt kunskapsinnehåll. Rapportens tredje kapitel inleds med en kort beskrivning av metod, datakällor, avgränsningar och branschindelning som används i den efterföljande branschanalysen. Branschanalysen belyser var den ekonomiska tyngdpunkten i Blekinge finns och inom vilka branscher länet är specialiserade och uppvisar god konkurrenskraft. I det fjärde och avslutande kapitlet sammanfattas de tidigare presenterade delarna i rapporten och vi för en diskussion kring möjligheter och utmaningar i Blekinge samt de presenterade styrkeområdena i *Blekinges smarta specialiseringsstrategi*.

För frågor och uppgifter kring innehållet i rapporten vänligen kontakta Simon Ljungqvist, simon.ljungqvist@regionblekinge.se

2 Blekinges näringslivsstruktur och utveckling

I detta kapitel beskrivs Blekinges utveckling med fokus på näringslivet och de regionala och kommunala förutsättningarna. Kapitlet kan delas in i tre övergripande delar: 1) den ekonomiska utvecklingen, 2) Bransch- och näringslivsstruktur, 3) Kunskapsinnehåll i Blekinges näringsliv. Inom varje avsnitt presenteras flera utvecklingsmått och variabler för att fånga den regionala kontexten och för att skapa bättre förståelse.

2.1 Den ekonomiska utvecklingen

Den ekonomiska utvecklingen i Blekinge har under de senaste två decennierna varit under riksgenomsnittet men samtidigt runt medianen av samtliga 21 regioner i landet. Näringslivets tillväxt förklaras i hög utsträckning av den goda utvecklingen i de tre storstadsregionerna och närliggande regioner. I riket ökade förädlingsvärdet, bruttonationalprodukten (BNP), i näringslivet med 63 procent mellan 2000–2019. I Blekinge ökade bruttoregionalprodukten (BRP)¹ med 35 procent under samma period. Men utvecklingen mellan 2000–2019² visar på väldigt stora skillnader mellan olika tidsperioder och utveckling under de två decennierna kan delas in i olika tillväxtperioder

Fram till finanskrisen (mellan 2000–2007) uppgick BNP-tillväxten i riket till 29 procent och i Blekinge var utvecklingen relativt stark och BRP-tillväxten uppgick 23 procent och den relativa placeringen var något bättre (9 högst) jämfört med hela perioden. Särskilt god var tillväxten i länet åren precis före den ekonomiska krisen, mellan 2003–2007.

Den finanskris som briserade i finanssektorn i USA fick snabbt spridningen till övriga delar av världen och ekonomin med bland annat globalt vikande efterfrågan som följd. Det kom att slå hårt mot industrisektorn och inte minst fordonsindustrin. Som litet exportorienterat land blev nedgången i svensk ekonomi kraftig under 2008 och 2009 och BNP sjönk med 7 procent. Blekinge är i sin tur ett litet och exportberoende län med en stor industrisektor. Tillväxten sjönk kraftigt och BRP minskade under de två åren med hela 14 procent. Men den minskade ekonomiska aktiviteten påverkade samtliga regioner. Fler regioner i södra Sverige däribland Jönköping, Kalmar, Kronoberg och Skåne hade alla en tvåsiffrig negativ tillväxt 2008–2009.

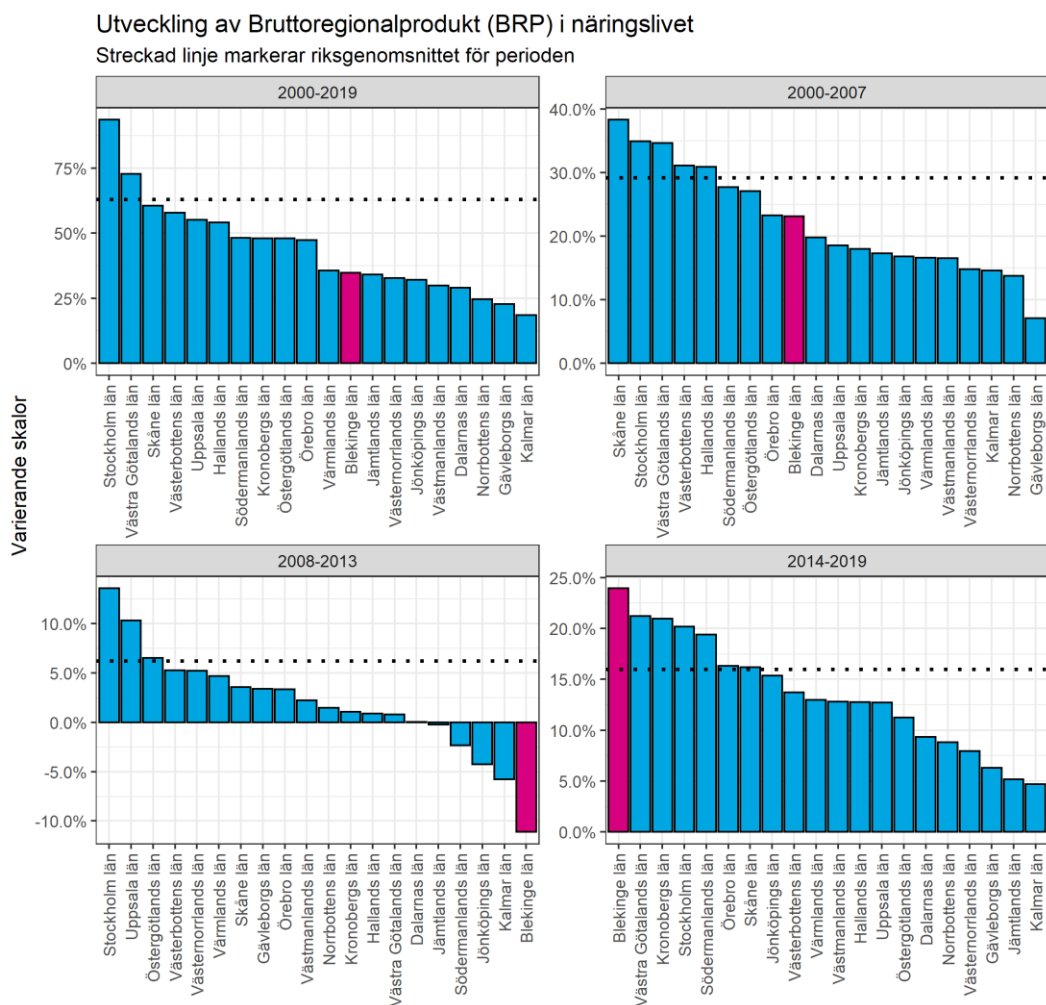
Stark inhemsk efterfrågan och konsumtion tillsammans med en mer tjänstedriven ekonomi innebar att flera, främst större, regioner återhämtade sig relativt snabbt, ekonomiskt sett. Finanskrisen och den efterföljande skuldcrisen i Europa ett par år senare påverkade inte minst svensk export, vilket innebar krisen kom att slå hårt mot industrin och industritäta regioner likt Blekinge. Krisen påskyndade den pågående strukturomvandlingen i näringslivet och under återhämtningsperioden i ekonomin fanns stora skillnader i utvecklingen mellan regionerna. I Kronoberg var återhämtningen stark och relativt snabb jämfört med både Blekinge, Kalmar och Skåne. I Blekinges fall var krisen särskilt påtaglig och under flera år hade länet svag- eller nolltillväxt. Mellan 2008–2013 var Blekinge BRP-tillväxt negativ och tydligt lägst bland samtliga regioner.

¹ BRP är summan av samtliga förädlingsvärden som genereras vid samtliga arbetsställen i en region. Samtliga regioners BRP summerar till landets BNP. Data för Gotland finns inte tillgängligt.

² 2019 är senast tillgängliga året i regionalräkenskaperna med slutgiltig statistik.

Åren före pandemin (2020) präglades av en stark global konjunktur och svensk tillväxt var god bland annat tack vare en stark exportutveckling. Blekinge som litet och exportberoende län hade under de två senaste åren före pandemin en mycket stark utveckling och den högst BRP-tillväxten i landet, vilket även resulterade i högst tillväxt i landet för hela tillväxtperioden mellan 2014–2019. Figuren nedan visar på väldigt stora variationer mellan regioner och olika tidsperioder. Inte minst är det giltigt för Blekinges ekonomiska utveckling de två senaste decennierna.

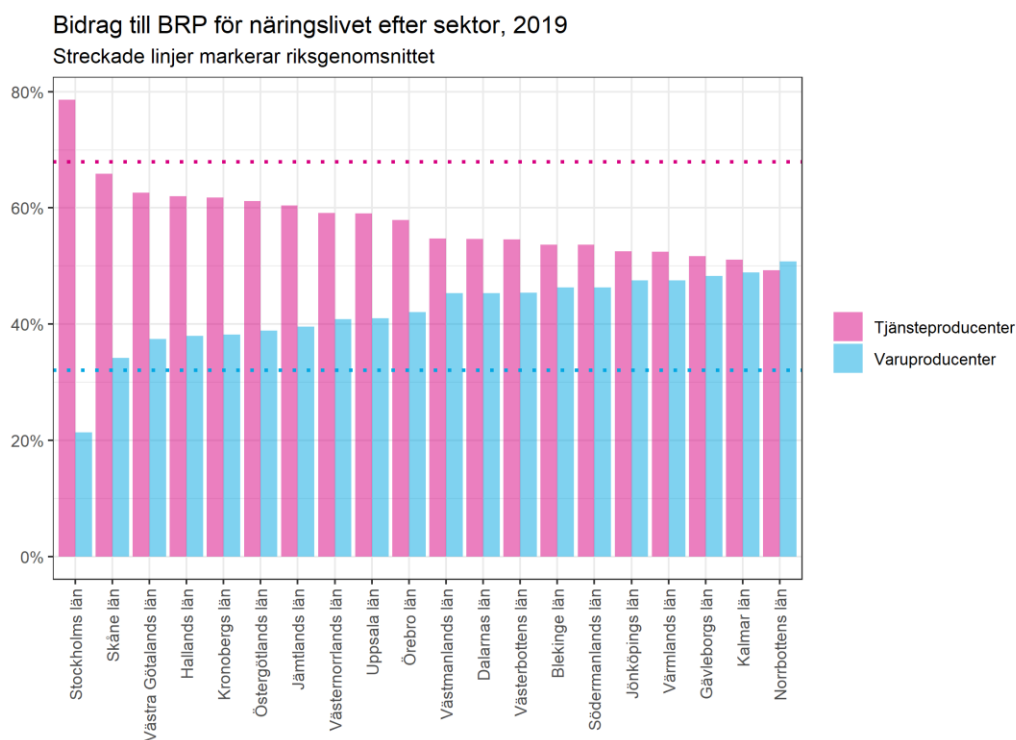
I faktiska tal uppgick näringslivets samlade förädlingsvärde i länet till 38,2 miljarder kronor 2019, vilket motsvarar 1,2 procent av näringslivets totala förädlingsvärde i Sverige. Storleksmässigt innebär det att Blekinges näringsliv placerar sig på plats 19 av 21 regioner. Storleken på ekonomin hänger samman med regionens storlek och sett till befolkningsstorleken är regionen också det tredje minsta i landet.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Utvecklingen i fasta priser (2015 års priser).

Figur 1. Ekonomisk tillväxt (BRP-tillväxt) mellan 2000–2019 i Sveriges regioner.

I regionalräkenskaperna kan vi även studera utvecklingen uppdelat på varuproduktion och tjänsteproduktion.³ I både riket och Blekinge är bidragit från tjänsteproducenter större än för varuproducenter. Bidraget från de varuproducerande näringarna var dock betydligt större i Blekinge och uppgick till 46 procent medan i riket stod varuproducenter för en tredjedel av näringslivets samlade förädlingsvärde. Jämfört med flera andra regioner är differensen mellan sektorerna relativt liten i Blekinge. I faktiska tal uppgick BRP för varuproducenter i Blekinge till 17,7 miljarder kronor och för tjänsteproducenter till 20,5 miljarder kronor, en skillnad på 2,8 miljarder kronor. Norrbotten var enda region där bidraget till näringslivets samlade förädlingsvärde var högre för varuproducenter än bland tjänsteproducenterna. I storstadsregionerna är branschbredden större och stora delar av de växande tjänstenäringarna är lokaliserade i dessa. I Stockholm stod exempelvis tjänsteproducenter för drygt fyra femtedelar av det samlade förädlingsvärdet. I Södra Sverige var strukturen liknande Blekinge i både Kalmar och Jönköping. I Halland, Kronoberg och Skåne stod tjänsteproducenterna för en tydligt större andel av BRP än bland regionernas varuproducenter.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. BRP i fasta priser (2015 års priser).

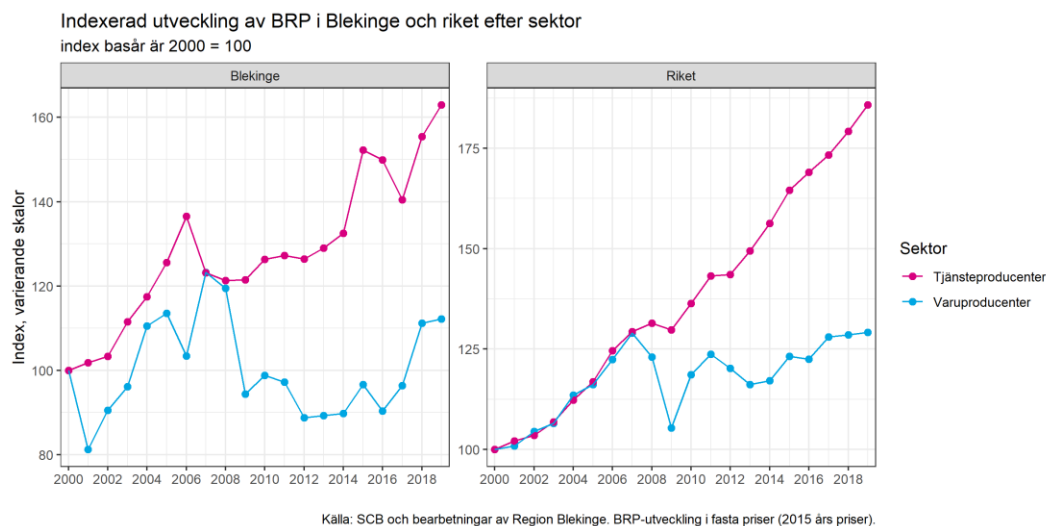
Figur 2. Varu- och tjänsteproducenters bidrag till BRP 2019 i Sveriges regioner.

Över tid har tjänste- och servicenäringarna växt kraftigt i Sverige och även bidraget till näringslivets samlade förädlingsvärde. I Blekinge har dessa näringar också haft en hög tillväxt relativt varuproducenter, om än fortsatt lägre än i riket. Den minskade ekonomiska aktiviteten med globalt vikande efterfrågan under finanskrisen innebar att den exportintensiva varuproduktionen i länet drabbades hårt. Återhämtningen för branschen som helhet har varit relativt svag och är fortsatt lägre 2019 jämfört med före finanskrisen.

³ SNI är standard för svensk näringsgrensindelning och från 2008 gäller SNI 2007. Varuproduktion avser här branscherna A-F och tjänsteproduktion avser branscherna G-T.

Utvecklingen i riket följer samma trend med en kraftig nedgång och även om återhämtningen gick snabbare har tillväxten efter krisen under flera år varit svag eller negativ.

För tjänstenäringarna (som är en bred definition som innehåller både den avancerade tjänstesektorn och den mer arbetsintensiva servicesektorn) har utvecklingen varit stark både i Blekinge och i riket. Rikets tillväxttakt har dock varit högre och samtidigt utgör industrisektorn i Blekinge en större andel av den regionala ekonomin, vilket delvis kan förklara den lägre totala tillväxten då den växande tjänstenäringen har mindre betydelse för den regionala ekonomin.

Figur 3. BRP-tillväxt 2000–2019 i Sveriges regioner efter sektor.

2.1.1 Förändringar i sysselsättningsstatistiken

Innan vi tittar närmare på sysselsättningsutvecklingen behöver vi säga något om statistikens jämförbarhet över tid. Framställningen av den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) som SCB årligen tillhandahåller har under årens lopp förändrats, vilket medför svårigheter att göra jämförelser över tid. Från och med 2019 används en ny källa och metod i framtagandet av förvärvsarbetande i RAMS. Jämförelse med perioder före bytet behöver göras med försiktighet.

För att på en aggregerad nivå ändå kunna presentera en tidsserie och följa utvecklingen över tid har vi valt att nivåjustera tidsseriebrotten (2004 och 2019). Det finns självklart svårigheter med att nivåjustera bakåt i tiden med hur det såg ut vid själva tidsseriebrottet, men vi anser att det ökar kvaliteten jämfört med att inte justera. Dessutom använder vi uteslutande i rapporten åldersintervallet 20–64 år när RAMS presenteras och metodbytet 2019 har haft störst effekt på åldersgrupperna 16–19 år samt 65–79 år.

När vi i kommande avsnitt studerar utvecklingen uppdelat på sektorer⁴ och branscher har det inte varit möjligt att nivåjustera tidsserierna och därför är det viktigt att poängtera att i de kapitel då utvecklingen över tid presenteras behöver resultaten tolkas med försiktighet. Vi

⁴ I näringslivet (privat sektor) ingår Aktiebolag ej offentligt ägda, övriga företag och organisationer ej offentligt ägda samt statligt och kommunalt ägda företag och organisationer. Den offentliga sektorn består av statlig förvaltning och affärsverk samt kommuner och regioner.

anser att det trots metodbytet går att presentera en bild över den långsiktiga utvecklingen av sysselsättningen och att dessa förändringar inte påverkar den övergripande bilden och slutsatser.⁵

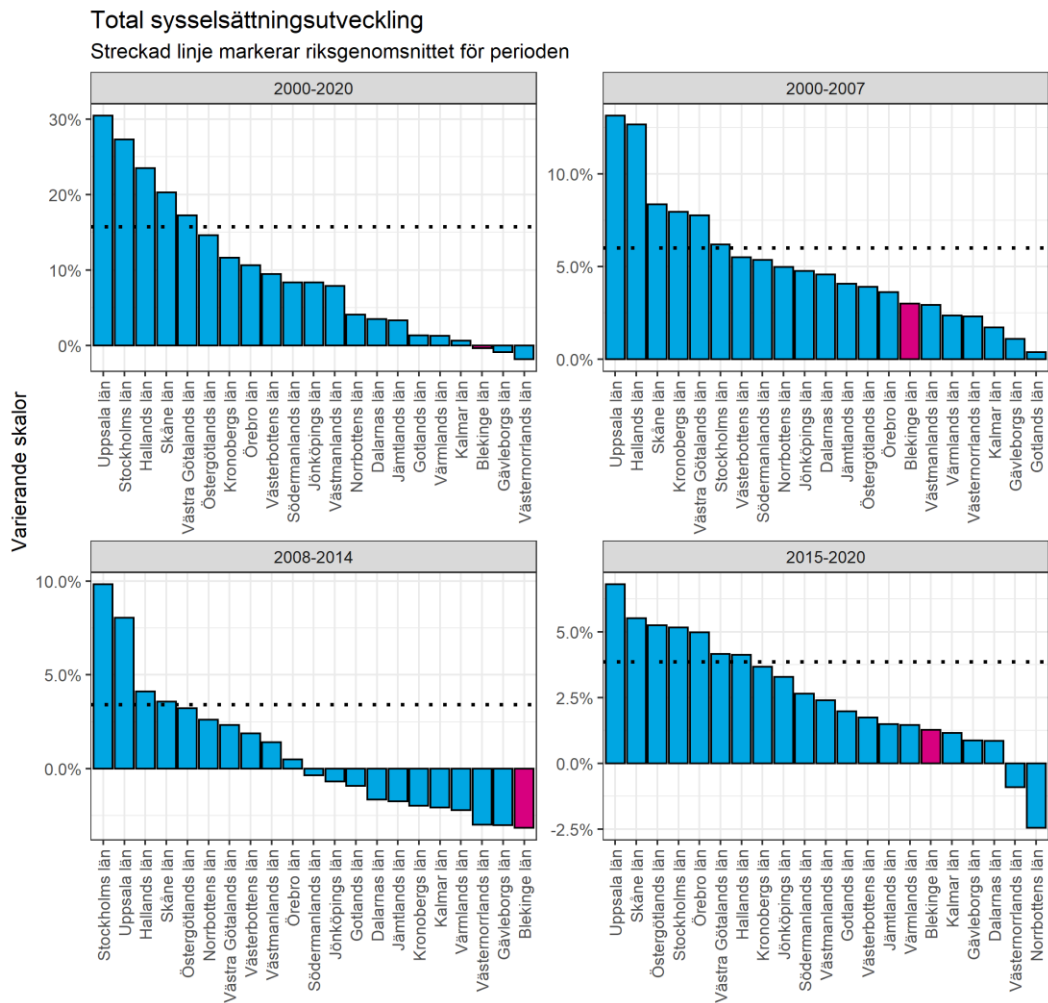
2.1.2 Jobben koncentreras och Blekinge har haft en svag utveckling

Blekinges har mellan 2000–2020 haft en nolltillväxt i antalet jobb, vilket är långt under riksgenomsnittet och en av de svagaste av samtliga regioner. Som beskrivits ovan har den ekonomiska aktiviteten koncentrerats kring storstadsregionerna och kringliggande regioner. Det är också i dessa regioner som jobbtillväxten har varit som störst. Framväxten av nya arbetstillfällen är ett bra exempel för att förstå den ekonomiska koncentrationen till färre och större platser som har skett sedan finanskrisen. År 2007 fanns drygt hälften av alla jobb i någon av de tre storstadsregionerna. Sedan dess har tre fjärdedelar av Sveriges samtliga nya arbetstillfällen skapats i någon av de tre regionerna. I södra Sverige är det Blekinge tillsammans med Kalmar som har haft en sysselsättningstillväxt tydligt lägre än de övriga regionerna. Men det finns även här stora variationer mellan regioner och tidsperioder.

Fram till den ekonomiska krisen hade Blekinge en relativt sett god tillväxt, särskilt åren precis före krisen. Dock var tillväxten under perioden fortsatt tydligt under riksgenomsnittet och den 15 högsta i landet. Men precis som vi redogjort för ovan drabbades länet kraftigt av krisen och mellan 2007–2009 föll sysselsättningen med 7 procent. Men krisen påverkade hela Sverige och med undantag för Stockholm föll sysselsättningen under de två åren i samtliga regioner. Dock var den relativa nedgången som störst i Blekinge. Under den efterföljande återhämtningsperioden efter både finans- och skuldskris var utvecklingen i Blekinge fortsatt svag likt utvecklingen i en rad andra industritäta regioner. Tillväxten i återhämtningsperioden skedde framför allt i storstadsregionerna Stockholm och Skåne tillsammans med närliggande Uppsala och Halland.

I samband med kraftig befolkningstillväxt och en stark inhemsk konjunktur hade Blekinge mellan 2014–2018 en relativt god jobbtillväxt (5 procent) runt medianen i landet, men fortsatt under riksgenomsnittet. En växande befolkning är en viktig faktor för branscher som primärt växer genom inomregional konsumtion. Stark inhemsk efterfrågan har således gynnat befolkningstäta regioner. De två senaste åren har Blekinge åter haft en negativ jobbutveckling, vilket dels är en konsekvens av pandemin, dels av den svagare arbetsmarknadsutvecklingen redan under 2019 och avtagande befolkningstillväxt. Även Kalmar län har haft en liknande utveckling som Blekinge medan övriga fyra regioner i södra Sverige haft en betydligt mer gynnsam utveckling över eller i nivå med riksgenomsnittet.

⁵ För mer information om bytet av källa och metod läs vidare på scb.se/rams.

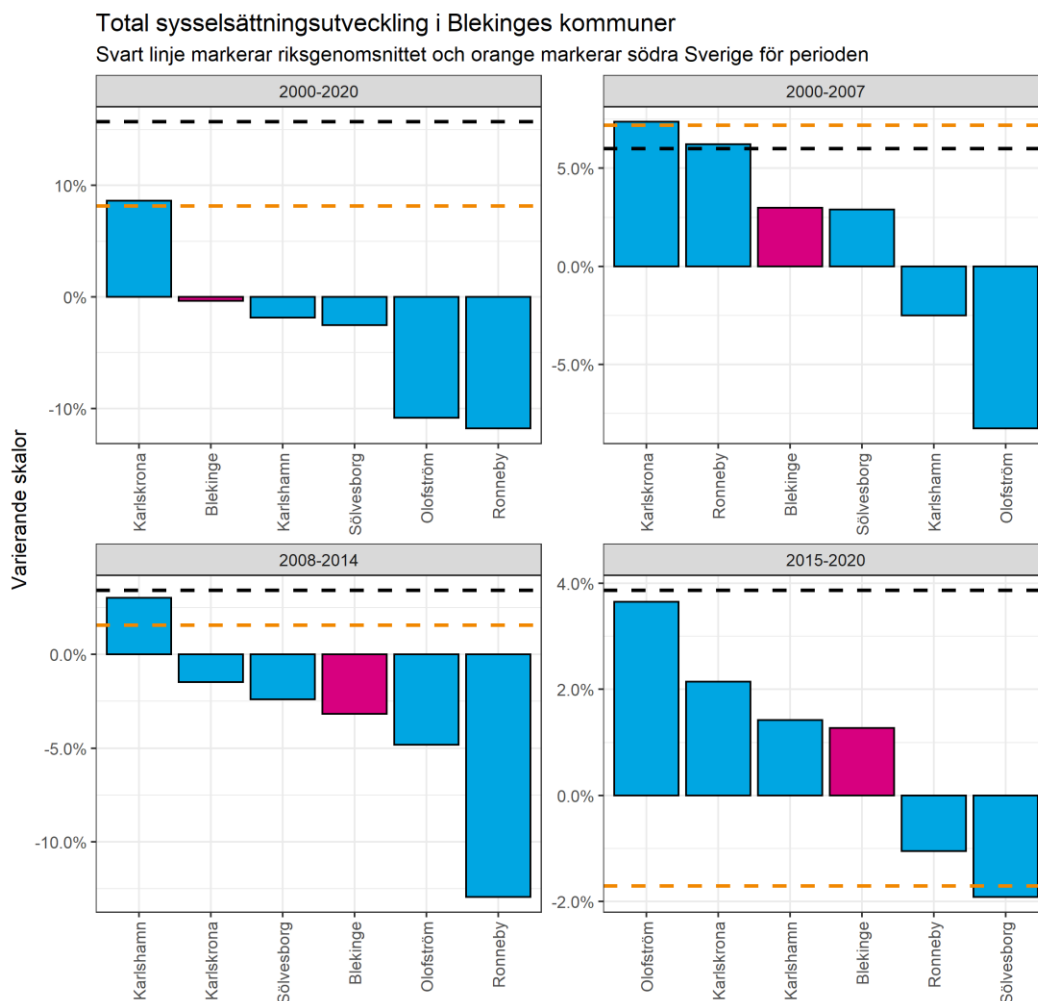

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 20-64 år.

Figur 4. Sysselsättningsutveckling i Sveriges regioner, 2000–2020.

Det är inte bara mellan regioner som utvecklingen skiljer sig åt utan det finns också stora inomregionala variationer. I Blekinge är det bara Karlskrona kommun som under 2000-talet har haft en positiv sysselsättningsutveckling. Kommunens sysselsättningsstillväxt överstiger också, om än marginellt, genomsnittet för de sex södra regionerna under perioden men är fortsatt långt under riksgenomsnittet. Kommunen har över tid haft en mer stabil jobbtillväxt än övriga även i perioder av svagare utveckling. I övriga fyra kommuner har antalet arbetstillfällen minskat mellan 2000–2020 och som mest i Ronneby följt av Olofström.

Före krisen ökade arbetstillfällena i Karlskrona, Ronneby och Sölvesborg och de två förstnämnda hade en tillväxt över riksgenomsnittet. I Olofström och Karlshamn minskade antalet jobb under samma period. Under krisen och återhämtningsperioden hade samtliga länets kommuner Förutom Karlshamn en negativ sysselsättningsstillväxt och störst var nedgången i Ronneby och Olofström. Olofström har dock under tillväxtperioden i ekonomin de senaste åren haft en stark jobbtillväxt strax under riksgenomsnittet och tydligt högre tillväxt än de andra kommunerna i länet. I Ronneby och Sölvesborg har den negativa jobbutvecklingen fortsatt även under de senaste åren.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 20-64 år.

Figur 5. Sysselsättningsutveckling i Blekinges kommuner, 2000–2020.

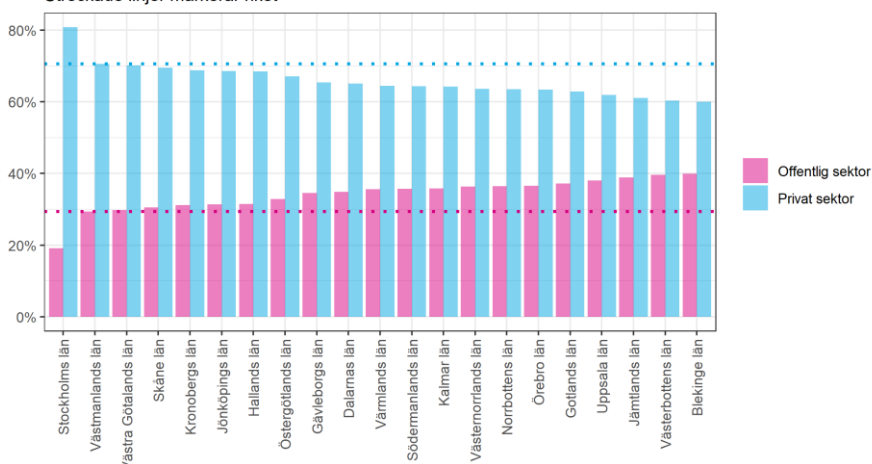
2.1.3 Jobbtillväxten i näringslivet halkar efter övriga Sverige

Antalet jobb i Blekinge 2020 uppgick till 65 156 mellan 20–64 år, vilket gör Blekinge till den tredje minsta arbetsmarknaden, vilket är samma placering som när vi studerar folkmängd eller förädlingsvärde.

Av jobben i regionen fanns 39 101 (60 procent) inom den privata sektorn (näringslivet) och 26 255 (40 procent) i offentlig sektor. Utifrån jobbfördelningen mellan sektorerna är näringslivet i Blekinge relativt sett minst av samtliga regioner, vilket delvis kan förklaras av att offentlig förvaltning och försvar är en stor bransch i länet. I riket arbetar 71 procent inom näringslivet och andel arbetstillfällen inom offentlig verksamhet finns i Stockholm (19 procent). I jämförelse med övriga Sverige har Kalmar också en förhållandevis hög andel sysselsatta inom det offentliga (36 procent) medan övriga regioner har en lägre i nivå med riksgenomsnittet (30–31 procent).

Andel sysselsatta efter sektor, 2020

Streckade linjer markerar riket

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 20-64 år.

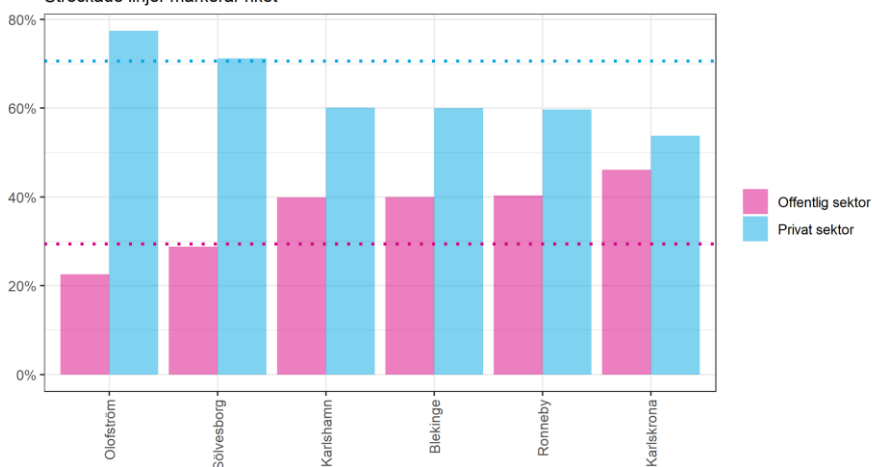
Figur 6. Andel sysselsatta efter sektor i Sveriges regioner, 2020.

Den varierande utvecklingen har inneburit en ökad koncentration av arbetstillfällena till Karlskrona och vid utgången av 2020 fanns 46 procent av länets samtliga arbetstillfällena i kommunen. Över tid har trenden med minskad sysselsättning varit tydlig i Ronneby men även Olofström och år 2020 stod de för 16 respektive 11 procent av arbetstillfällena.

Den offentliga sektorn är störst i Karlskrona både sett till antal sysselsatta och andelsmässigt. I kommunen finns både stora delar av den regionala högskolan, sjukhus och andra myndigheter, vilket inte är ovanligt för regionala centrumstäder. Dock är andelen som arbetar inom näringslivet betydligt lägre än i andra närliggande regionala centrumstäder. Trots det är antalet arbetstillfällena i näringslivet, fortsatt störst i länet. I Olofström och Sölvesborg är det betydligt vanligare att arbeta inom näringslivet och för båda kommunerna är andelen sysselsatta i näringslivet högre än riksgenomsnittet. i Karlshamn och Ronneby är näringslivets storlek i förhållande till ekonomin i paritet med Blekinge som helhet.

Andel sysselsatta efter sektor, 2020

Streckade linjer markerar riket

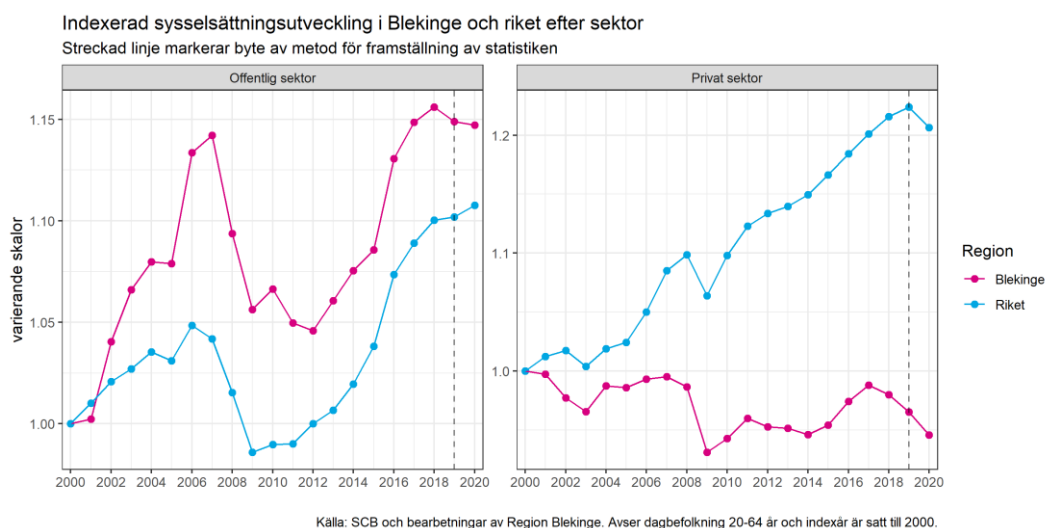

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 20-64 år.

Figur 7. Andel sysselsatta efter sektor i Blekinges kommuner, 2020.

Som beskrevs ovan har Blekinges totala sysselsättningsutveckling mellan 2000–2020 varit blygsam. Men det finns stora skillnader mellan olika sektorer. I offentlig sektor har antalet sysselsatta ökad med 15 procent i Blekinge. I jämförelse uppgick ökningen i riket till 11 procent. Fram till finanskrisen växte den offentliga sektorn kraftigt både regionalt och i riket och efter en bred nedgång har tillväxten åter varit positiv i länet från 2012.

Den svaga totala sysselsättningsutvecklingen i länet förklaras således inte av det offentliga utan av den svaga sysselsättningsutvecklingen i näringslivet. Sett till hela perioden, mellan 2000–2020, minskade antalet arbetstillfällen i näringslivet med 5 procent, vilket var den svagaste utveckling av samtliga 21 regioner. Utöver Blekinge är det endast Kalmar som också har haft en negativ sysselsättningsutveckling sett till hela 2000-talet. Krisens påverkan på näringslivet i regionen illustreras tydligt i figuren nedan då sysselsättningen föll kraftigt följt av en svag återhämtningsperiod de efterföljande åren. Migrationskrisen medförde en kraftig befolkningstillväxt och en stark konjunktur innebar att länet under ett par år hade en god jobbtillväxt som dock de senaste åren åter har stannat och vänt till det negativa. I jämförelse har arbetstillfällena inom näringslivet i riket växt kraftigt sedan finanskrisen, vilket sammantaget innebär att Blekinges lägre sysselsättningstillväxt och det faktum att man halkar efter övriga Sverige är en konsekvens av den svaga jobbutvecklingen i näringslivet. Hur branschutvecklingen har sett ut återkommer vi till längre fram i rapporten.

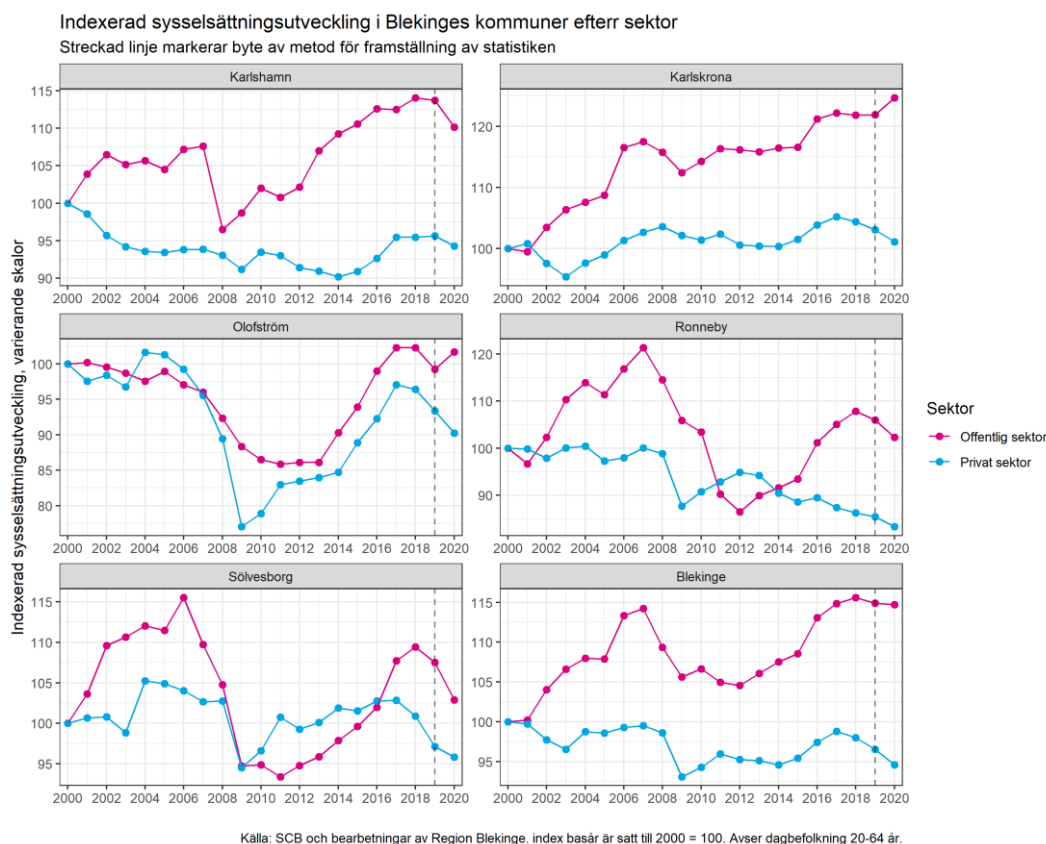

Figur 8. Sysselsättningsutveckling efter sektor, 2000–2020

Länets goda jobbtillväxt inom den offentliga sektorn är inte isolerad till en kommun utan sektorn har haft en positiv utveckling i länets samtliga kommuner. Även om det är i de två största kommunerna tillväxten har varit högst. I Ronneby och Sölvesborg var tillväxten hög fram till den ekonomiska krisen då den föll kraftigt och trots en god utveckling mellan 2011–2018 var antalet arbetstillfällen fortsatt färre år 2020 än före krisen.

Länets negativa jobbutveckling i näringslivet syns i alla kommuner förutom Karlskrona som dock har haft en blygsam tillväxt på 1 procent. Karlskrona tillsammans med Karlshamn upplevde en mindre nedgång än övriga kommuner i samband med krisen. I Olofström däremot där näringslivet står för tre av fyra arbetstillfällen med en stark koncentration till industrin var nedgången kraftig, vilket fick stor påverkan på hela kommunens sysselsättning. Efter den europeiska skuldcrisen och en mer gynnsam nationell konjunktur mellan 2014–2019 har jobbutvecklingen i kommunen varit god. I Ronneby var nedgången i näringslivet

också påtaglig, men till skillnad från Olofström har återhämtningen i arbetstillfällen, särskilt under tillväxtperioden i ekonomin, uteblivit.

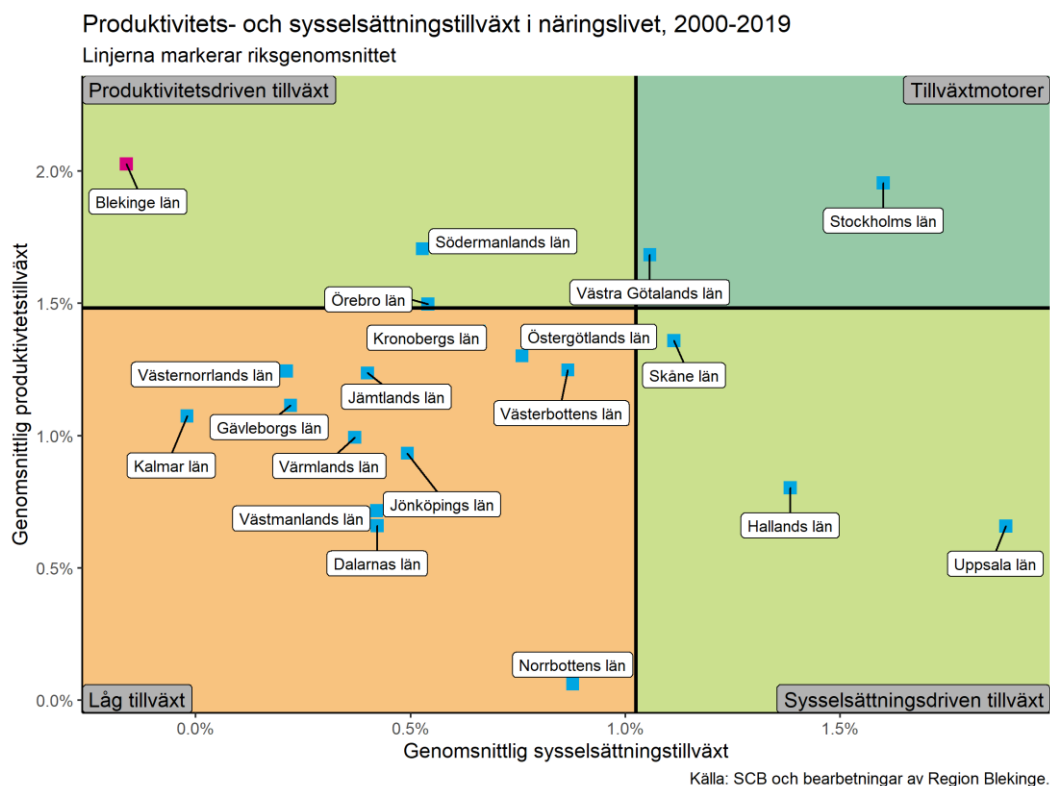
Figur 9. Sysselsättningsutveckling i Blekinges kommuner efter sektor, 2000–2020.

2.1.4 En produktiv region

Ett ytterligare centralt mått när vi studerar den ekonomiska utvecklingen är produktivitet, här förstått som förädlingsvärde (BRP) per sysselsatt. Det finns flera sätt att mäta produktivitet och en regions konkurrenskraft. För industriregioner som Blekinge är det inte sällan så att BRP per sysselsatt har ökat trots en svag jobbtillväxt, vilket ofta är en konsekvens av en välutvecklad och automatiserad industri som skapar högt värde per anställd. Det kan tolkas som att regionen präglas av stark konkurrenskraft med högproduktiva företag. Men det innebär även svårigheter att uttala sig om hur väl regionen har utvecklats. En ökning av BRP innebär inte per automatik att det skapade värdet återinvesteras i regionen. Därför kommer vi avsnittet också presentera utvecklingen av lönesumman.

Mellan 2000–2019 uppgick produktivitetstillväxten i Blekinge till 43 procent, vilket var en betydligt högre tillväxt än i riket (33 procent). Bara i Stockholmsregionen har produktivitetstillväxten varit högre. Drivkrafterna bakom regionernas tillväxt – produktivitet eller sysselsättning - varierar mellan regionerna. Både Halland och Uppsala har haft en god ekonomisk utveckling och en hög sysselsättningstillväxt samtidigt som produktivitetstillväxten har varit relativt låg. Dessa kan därför sägas ha haft en sysselsättningsdriven tillväxt. I Blekinge och i viss mån även Kronoberg är situationen den omvända och regionerna har präglats av en mer produktivitetsdriven tillväxt, även om

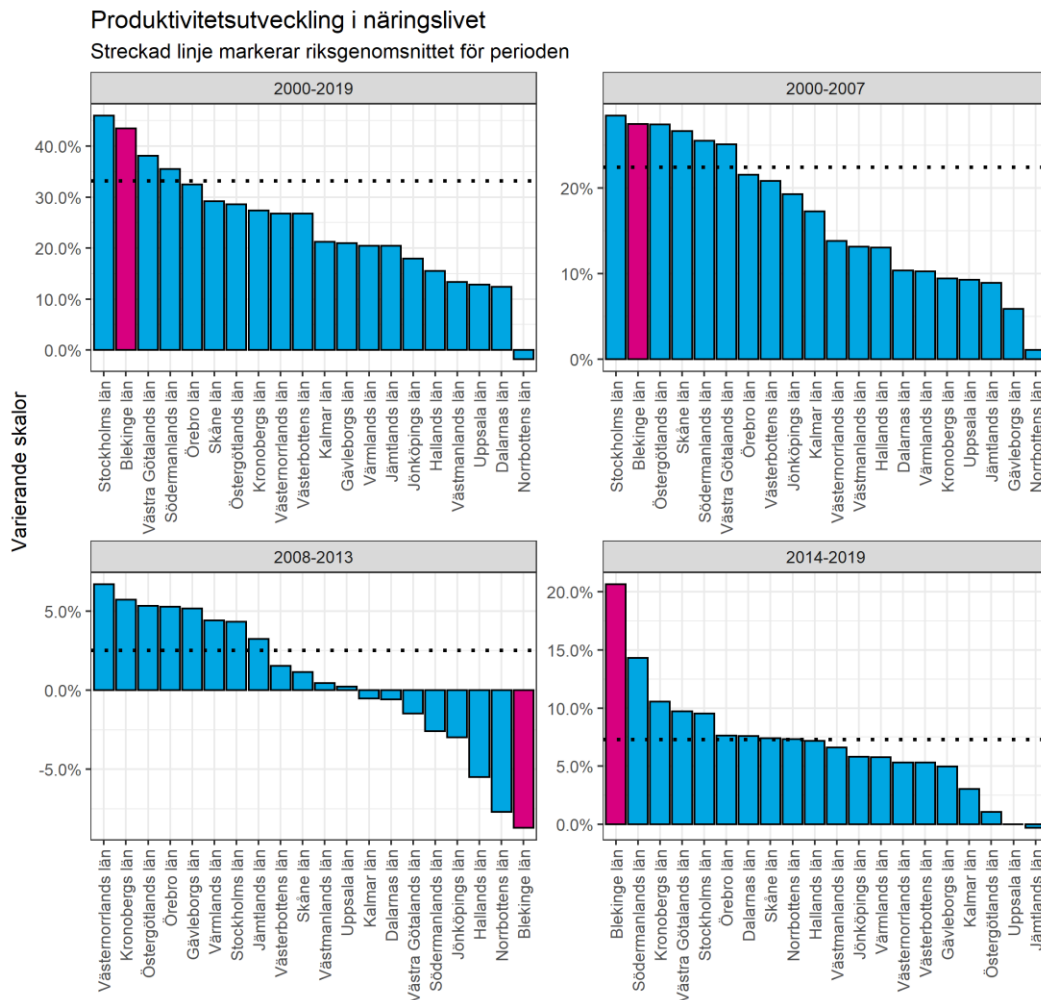
Kronoberg också har haft en högre sysselsättningsstillväxt. Stockholm och Västra Götaland är landets två tydliga tillväxtmotorer med en hög tillväxt sett till både jobb och produktivitet.

Figur 10. Sysselsättnings- och produktivitetstillväxt i näringslivet i svenska regioner, 2000–2019.

Fram till finanskrisen ökade produktiviteten kraftigt i Blekinge (27 procent), vilket var den näst högsta tillväxten mellan 2000–2007 och över riksgenomsnittet (22 procent). I samband med krisen sjönk aktiviteten i ekonomin kraftigt och under den efterföljande återhämtningsperioden var den ekonomiska utvecklingen svag och länet hade flera år med nolltillväxt, vilket resulterade i att produktivitetstillväxten var negativ och lägst av samtliga regioner. I takt med en ljusare ekonomisk utveckling och högkonjunktur med bland annat god exporttillväxt växte förädlingsvärdet åter kraftigt i Blekinge samtidigt som antalet arbetstillfällen fortsatte att växa relativt svagt, vilket innebar högst produktivitetstillväxt i landet under tillväxtperioden i ekonomin.

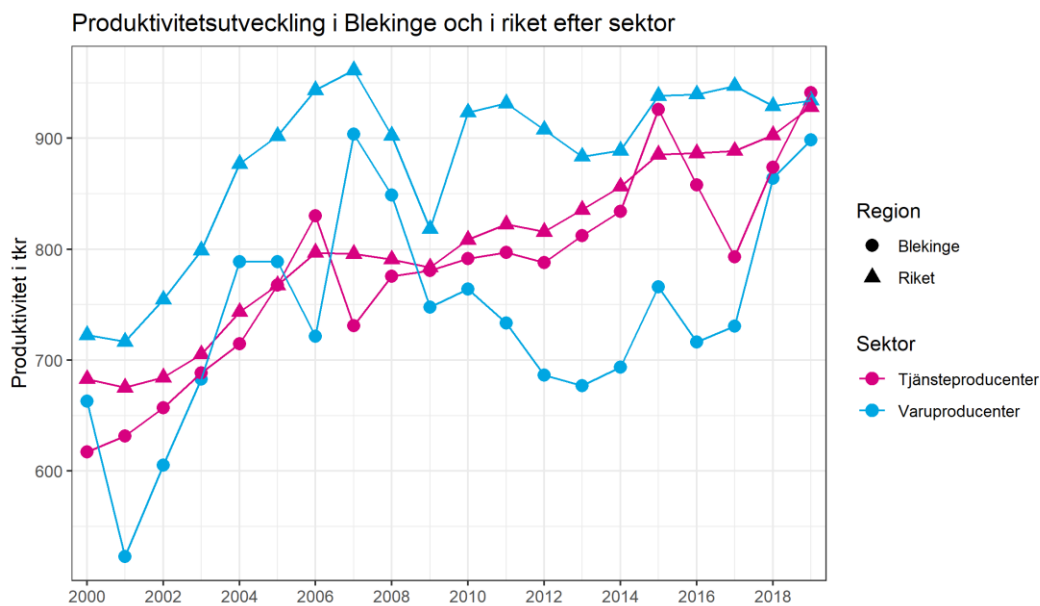
Den goda produktivitetstillväxten under de senaste två decennierna har inneburit dels att produktivitetsnivån har ökat, dels att Blekinge har stärkt sin relativa position avsevärt. Jämfört med övriga regioner har Blekinge 2019 den tredje högsta produktiviteten i landet. Bara i Stockholm och Norrbotten är den högre än i Blekinge de bägge regionerna är ensamma med en högre produktivitetsnivå än riksgenomsnittet. År 2000 var situationen i närmast den omvända i Blekinge, då var bara produktivitetsnivån lägre i Östergötland än i länet.

Figur 11. Produktivitetsutveckling (BRP) i näringslivet i Sveriges regioner, 2000–2019.

Figuren nedan visar produktivitetsutvecklingen uppdelat på varu- och tjänsteproducenter. År 2000 var produktiviteten högre för varuproducenter än för tjänsteproducenter både i Blekinge och i riket. Fram till 2007 var utvecklingen bland varuproducenter likartad och produktiviteten sjönk i samband med krisen. I återhämtningsfasen var tillväxten i Blekinge svag under flera år medan i riket gick återhämtningen snabbare även om tillväxten sedan skuldskrisen varit svag. Före pandemin i takt med en god konjunktur och kraftig exporttillväxt tog tillväxten fart ordentligt i Blekinge. Under 2000-talet har Blekinge stärkt sin position i förhållande till riket även om produktivetsnivån fortsatt är lägre.

För Blekinges tjänsteproducenter har utvecklingen sett annorlunda ut. Fram till krisen var tillväxten hög och passerade rikets produktivetsnivå. I förhållande till varuproducenter var nedgången varken lika djup eller långvarig, däremot har tillväxten mellan enskilda år efter krisen varierat relativt kraftigt. Under perioden har länet stärkt sin position och 2019 var produktiviteten högre bland länets tjänsteproducenter än i riket, vilket också innebär att produktiviteten var högre för tjänsteproducenter än för varuproducenter i Blekinge medan i riket var förhållandet det omvända. I sju regioner, däribland Blekinge, Halland, Kalmar och Kronoberg, hade tjänsteproducenter en högre produktivitet än varuproducenter.

Figur 12. Produktivitetsutveckling efter sektor och region, 2000–2020.

Ett annat sätt studera länets produktivitet och konkurrenskraft är att använda lönesummastatistik för att mäta lönesumman per sysselsatt. Fördelen är det är registerstatistik och visar hur mycket lön som har betalats ut i regionen. Med andra ord kan måttet med större säkerhet kopplas till den region där produktionen har skett. När vi studerar BRP är det inte säkert att värdet återinvesteras i regionen utan överskottet kan lika gärna investeras någon annanstans. En nackdel med att använda lönesummorna som mått är att det inte fångar hela förädlingsvärdet eftersom lönesummorna endast utgör en del BRP.

Vi har valt att studera daglönesumman som mäter hur mycket företagen i regionen betalar ut till de som arbetar i regionen, vilket är ett lämpligt mått när det är det regionala näringslivet och dess konkurrenskraft som studeras. En hög daglönesumma per sysselsatt indikerar ett konkurrenskraftigt och högkvalificerat näringsliv i regionen eftersom fler avancerade yrken i regionen generellt också innebär fler högbetalda arbetstillfällen. En ökning av daglönesumman per sysselsatt kan således tolkas som en ökad produktivitet med framväxten av ett mer kunskaps- och högproduktivt näringsliv och eller löneökningar.

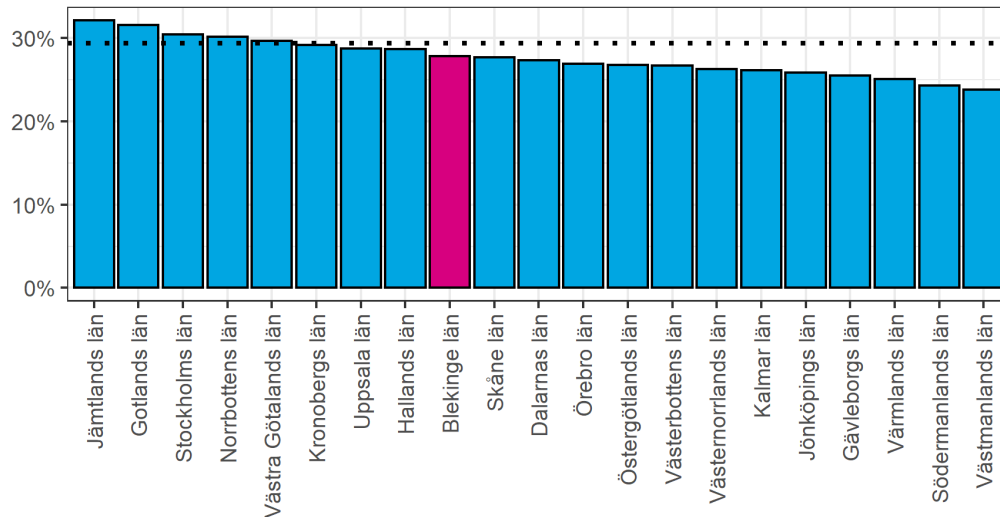
Utvecklingen av lönesumman per sysselsatt i Blekinge har inte haft samma goda relativa tillväxt som det samlade förädlingsvärdet. Uppdelat på sektorer (privat och offentlig sektor) finns endast en tidsserie mellan 2011–2020 tillgänglig, vilket begränsar studieperioden till dessa år. Under perioden var produktivitetstillväxten i näringslivet den tionde högsta i landet och uppgick till 28 procent, vilket var något under riksgenomsnittet på 29 procent. Den senaste femårsperioden, då förädlingsvärdet växt kraftigt i länet har daglönesumman per sysselsatt i näringslivet utvecklats runt median i riket. Generellt är skillnaderna mellan sektorerna små även om utvecklingen i näringslivet har varit mer gynnsam i majoriteten av regionerna.

I riket uppgick daglönesumman per sysselsatt i näringslivet under 2020 till 419 tkr och bland regionerna är den som högst i Stockholm. I Blekinge uppgår produktiviteten i näringslivet till 384 tkr, vilket placerar länet på en tionde plats bland regionerna. Mellan regioner och kommuner finns det stora variationer i produktivitet. Det beror bland annat på skillnader i

bransch- och yrkesstruktur mellan olika platser samt på hur näringslivets kunskapsinnehåll. Detta kommer vi titta närmare på i de kommande avsnitten.

Produktivitetsutveckling i näringslivet, 2011-2020

Streckad linje markerar riksgenomsnittet

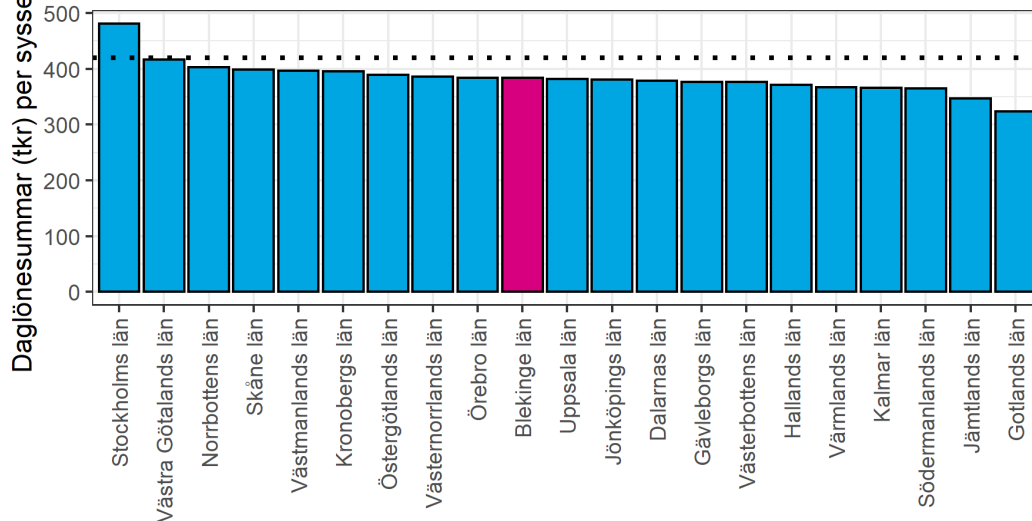

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge.
Avser utveckling av daglönesumma per sysselsatt (dagbefolkning 20-64 år).

Figur 13. Produktivitetsutveckling (daglönesumma) i Sveriges regioner, 2011–2020.

Produktivitet i näringslivet, 2020

Streckad linje markerar riksgenomsnittet

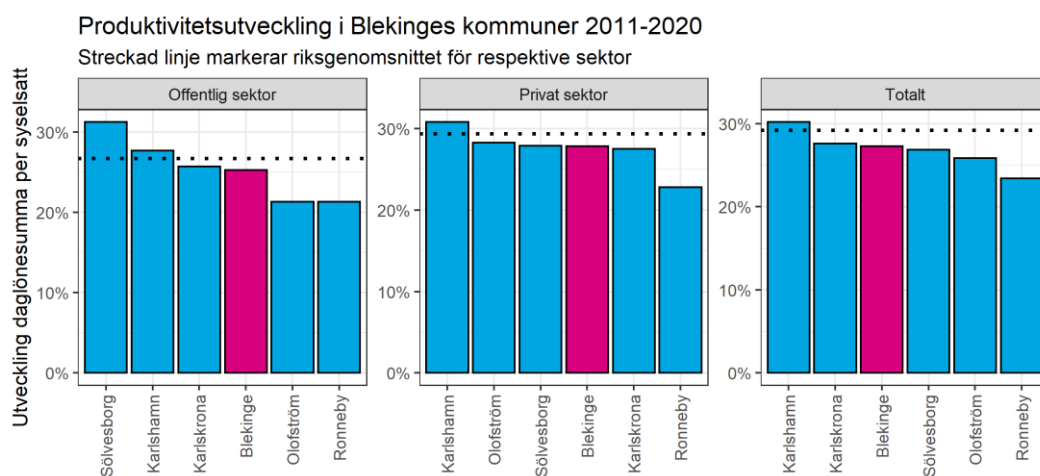

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge.
Avser daglönesumma per sysselsatt (dagbefolkning 20-64 år).

Figur 14. Produktivitetsnivå (daglönesumma) i Sveriges regioner, 2020.

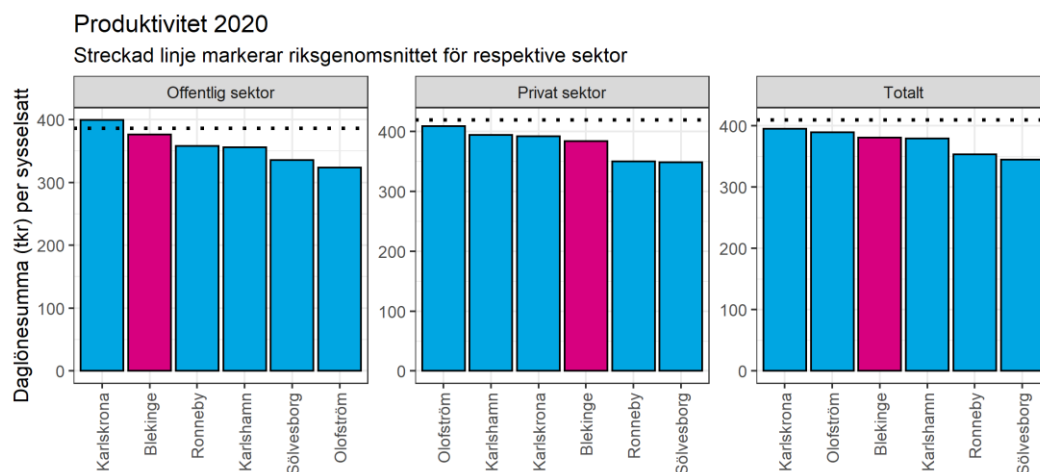
Bland kommunerna har produktivitetstillväxten i näringslivet varit som högst i Karlshamn följt av Karlskrona och som lägst har den varit i Ronneby. Bara i Karlshamn har tillväxten varit högre än riksgenomsnittet. Kommunen har dessutom tillsammans med Sölvesborg en högre tillväxt än riksgenomsnittet inom offentlig sektor.

Skillnader i företags- och branschstruktur påverkar produktiviteten och mellan länets kommuner varierar också produktivetsnivån. I näringslivet är produktivetsnivån som högst i Olofström (409 tkr) och som lägst i Sölvesborg (349 tkr) trots att produktivitetstillväxten under 2010-talet varit högre i Sölvesborg än i både Karlskrona och Ronneby. Olofström med ett mer storskaligt näringsliv i jämförelse med exempelvis Sölvesborg och med en koncentration av jobben i näringslivet till industrisektorn kan delvis förklara den högre lönenivån per sysselsatt i kommunen.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Daglönesumma per sysselsatt (dagbefolkning 20-64 år).

Figur 15. Produktivtetsutveckling (daglönesumma) uppdelat på sektor i Blekinge, 2011–2020.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser daglönesumma per sysselsatt (dagbefolkning 20-64 år).

Figur 16. Produktivtetsnivå (daglönesumma) i Blekinges kommuner efter sektor, 2020.

2.2 Näringslivsstruktur och utveckling

Blekinges ekonomiska tillväxt har i perioder varit hög, men samtidigt har jobbtillväxten framför allt i näringslivet släpat efter övriga Sverige. I föreliggande avsnittet kommer vi av den anledningen titta närmare på de näringslivsstrukturen i länet men också analysera om länet har presterat i linje vad som kan förväntas givet de regionala förutsättningarna.

2.2.1 Statistiken i avsnittet

Innan vi studerar branschstrukturen behöver vi säga ett par ord om statistiken i avsnittet. Det finns flera begränsningar i tillgången på statistik och vi har inte haft möjlighet att göra jämförelse med andra regioner eller riket uppdelat på branscher. En kompromiss har därför varit att använda branschstatistiken. Nedan definieras därför näringslivet som samtliga branscher exklusive; offentlig förvaltning och försvar, okänd bransch, vård och omsorg samt utbildning då över 95 procent av de offentliga arbetstillfällena finns i någon av dessa branscher. I avsnitt 2.2.6 används tidigare definition av näringslivet.

Det har vid flera tillfällen skett förändringar i RAMS som resulterat i tidseriebrott (se avsnitt 2.1.1). För att genomföra en shift-share analys där branschutvecklingen studeras har vi ändå använt RAMS, vilket det finns flera anledningar till. Både statistikinsamlingen och databearbetningen underlättas samtidigt som förändringarna i RAMS främst påverkar personer yngre än 20 år och äldre än 64 år och analysen omfattar personer 20–64 år. Därutöver har en jämförelse med registerbaserad aktivitetsstatistik (RAKS) gjorts där branschutvecklingen har studerats med de individer som har sin huvudsakliga inkomst under ett år från förvärvsarbete, vilka sannolikt inte påverkas av tidseriebrottet. Slutsatserna från branschanalysen påverkas inte av vilken metod som används, även om nivåerna skiljer sig åt. Därför har vi valt att fortsatt använda RAMS precis som tidigare i rapporten.

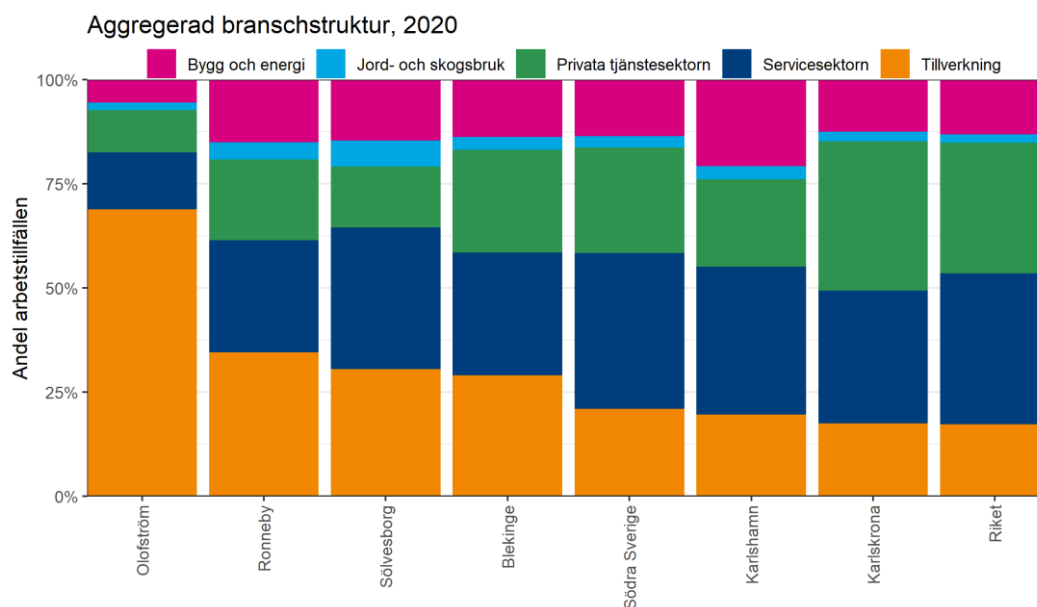
2.2.2 Bransch- och näringslivsstruktur i Blekinge

I figuren nedan presenteras branschstrukturen i Blekinges näringsliv på en aggregerad nivå.⁶ Den enskilt största branschen i näringslivet, sett till antalet sysselsatta, är tillverkningssektorn (10 700 sysselsatta), vilket motsvarar 29 procent av samtliga arbetstillfällena i näringslivet. Det är också inom i tillverkningssektorn som skillnaden mellan näringslivet i Blekinge och riket är som störst. I riket finns endast 17 procent av arbetstillfällena i näringslivet inom tillverkningsindustrin. I riket är koncentrationen större till tjänste- och servicenäringarna och framför allt inom företagstjänster och handel. Dessa branscher tenderar att vara större och utgöra en större andel av näringslivet i befolkningsrika regioner med en större närmarknad. Sammantaget har länet en större koncentration till tillverkningsindustrin och en förhållandevis låg andel anställda inom servicenäringarna (handel och transport) men även inom den privata tjänstesektorn (företagstjänster).

Mellan länets kommuner varierar också branschstrukturen kraftigt. I Olofström, Ronneby och Sölvesborg är tillverkningssektorn större än länsgenomsnittet. Olofström sticker ut med en koncentration till industrisektorn med närmare 70 procent av arbetstillfällena i näringslivet. Samtidigt är den privata tjänstesektorn av begränsad storlek. I Ronneby och

⁶ Till servicesektorn räknas handel, transport och magasinering, hotell och restaurang samt kulturella och personliga tjänster. I privata tjänstesektorn inkluderas information och kommunikation, finans och försäkring, fastighet samt företagstjänster.

Sölvesborg är den privata tjänstesektorn också av mindre betydelse för den lokala ekonomin. I jämförelse är koncentrationen till tillverkningssektorn lägre i Karlshamn och Karlskrona. I Karlshamn är i stället bygg och energi samt handel och företagstjänster mer dominerande branscher. Karlskrona har den största koncentrationen av arbetstillfällena till den privata tjänstesektorn och andelen sysselsatta i kommunen inom denna näring är högre än riksgenomsnittet. Det är framför allt inom branscherna information och kommunikation samt företagstjänster som det finns en hög andel anställda verksamma i kommunen.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 20-64 år.

Figur 17. Branschstruktur i Blekinge och riket, 2020.

Sammantaget är industrin av stor betydelse för regionen och historiskt har tillverkningsindustrin stått för stora delar av Sveriges produktivitetstillväxt, vilket brukar tillskrivas de större möjligheter att uppnå skalfördelar och automatisera olika processer. Men industrisektorn är inte homogen utan det finns olika kunskaps- och teknologisk nivå i olika typer av industrier. Eurostat har klassificerat tillverkningsindustrin utifrån den teknologiska intensiteten; 1) Högteknologisk tillverkning, 2) medelhögteknologisk tillverkning, 3) medellågteknologisk tillverkning och 4) Lågteknologisk tillverkning. Uppdelningen medför möjligheter att förstå skillnader mellan regioner som, likt Blekinge, har en stor industrisektor.

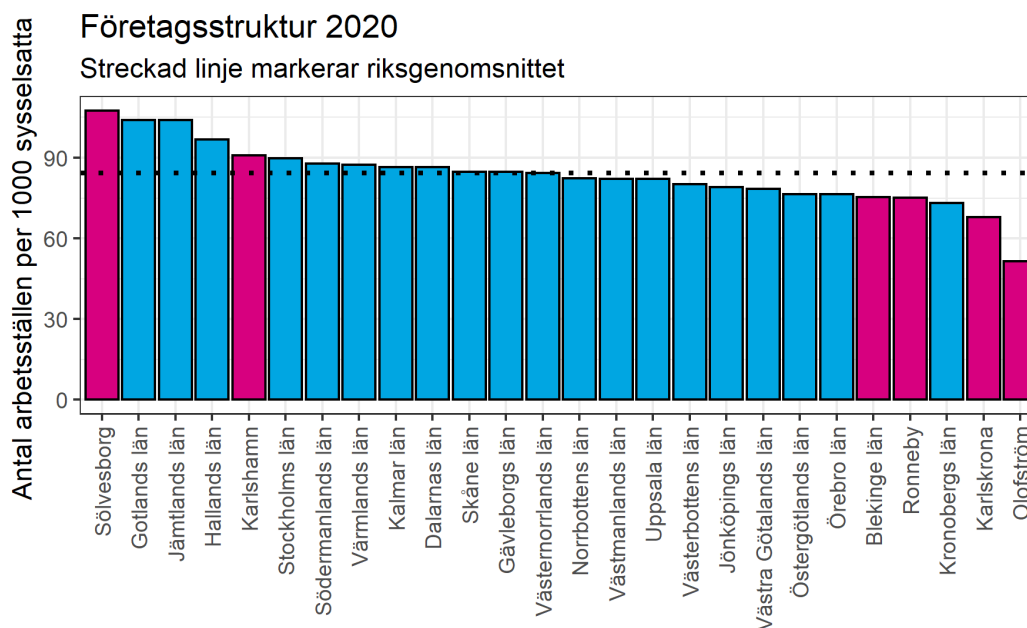
Till den högteknologiska industrin räknas näringsgrenar med hög grad av forskning och utveckling (FoU) däribland läkemedelsindustrin. Av arbetstillfällena inom högteknologisk industri finns 70 procent i någon av de tre storstadsregionerna. En hög andel (högst av samtliga regioner 57 procent) av de anställda inom tillverkningsindustrin i Blekinge är anställda inom det som definieras som medelhögteknologiska industribranscher. Dessa tenderar att ha högre förädlingsvärde jämfört med andra industrinäringar. Till denna branschkategori räknas för Blekinge betydelsefulla branscher som fordons- och transportindustrin, maskinindustrin och dator- och elektronikindustrin. Däremot arbetar en förhållandevis låg andel inom lågteknologisk och medellågteknologisk industri som generellt har ett lägre förädlingsvärde till dessa räknas bland annat möbel- och träindustri. I stället är dessa grupper förhållandevis stora i Jönköping och Kalmar.

Företagsstruktur och storleksklasser

Utöver branschammansättningen finns det skillnader i företagsstruktur och hur de anställda finns fördelade mellan olika storleksklasser på företag. I Blekinge fanns 2020 närmare 17 000 arbetsställen om man räknar med de utan anställda. Exkluderas dessa återstod endast 4906 arbetsställen. Inkluderas företag de med noll anställda fångas även mindre aktiva företag, vilket sannolikt skulle leda till att företagsamheten överskattas. Genom att bara inkludera arbetsställen med en eller fler anställda i analysen fångas aktiva företag då det finns åtminstone en anställd (ofta fler då ägare plockar ut exempelvis utdelning) Av den anledningen studerar vi nedan arbetsställen med minst en anställd.

Bara på Gotland är antalet arbetsställen färre än i Blekinge, men antalet företag och arbetsställen beror bland annat på befolkningsstorleken och behöver därför sättas i relation till storleken på regionen. Ju fler arbetsställen per sysselsatt desto mer småskalig företagsstruktur kan regionen anses ha. I förhållande till antalet sysselsatta är antalet arbetsställen i Blekinge dock fortsatt den näst lägsta i landet och uppgår till 75 arbetsställen per 1000 sysselsatta. Detta är under riksgenomsnittet på 84 och det indikerar att Blekinge har ett relativt storskaligt näringsliv. Högst antal arbetsställen per sysselsatt finns i mer utpräglade turismregioner - Gotland, Jämtland och även Halland. Turismnäringarna tenderar att innehålla fler företag men med färre antal anställda per bolag och dessa finns framför allt inom servicenäringarna. Dessa har generellt ett lägre löneläge och en lägre produktivitet. I Blekinge är industrin stor och företagsstruktur i det närmast den omvända - färre företag men med fler anställda och ett högt förädlingsvärde.

Flest arbetsställen per 1000 sysselsatta har Sölvesborg och Karlshamn, vilket också är över riksgenomsnittet. Som lägst är antalet arbetsställen i Olofström och Karlskrona. För Olofström är det en konsekvens av koncentrationen till tillverkningsindustrin med generellt färre men större företag medan i Karlskrona förklaras det även av större och offentliga arbetsgivare.

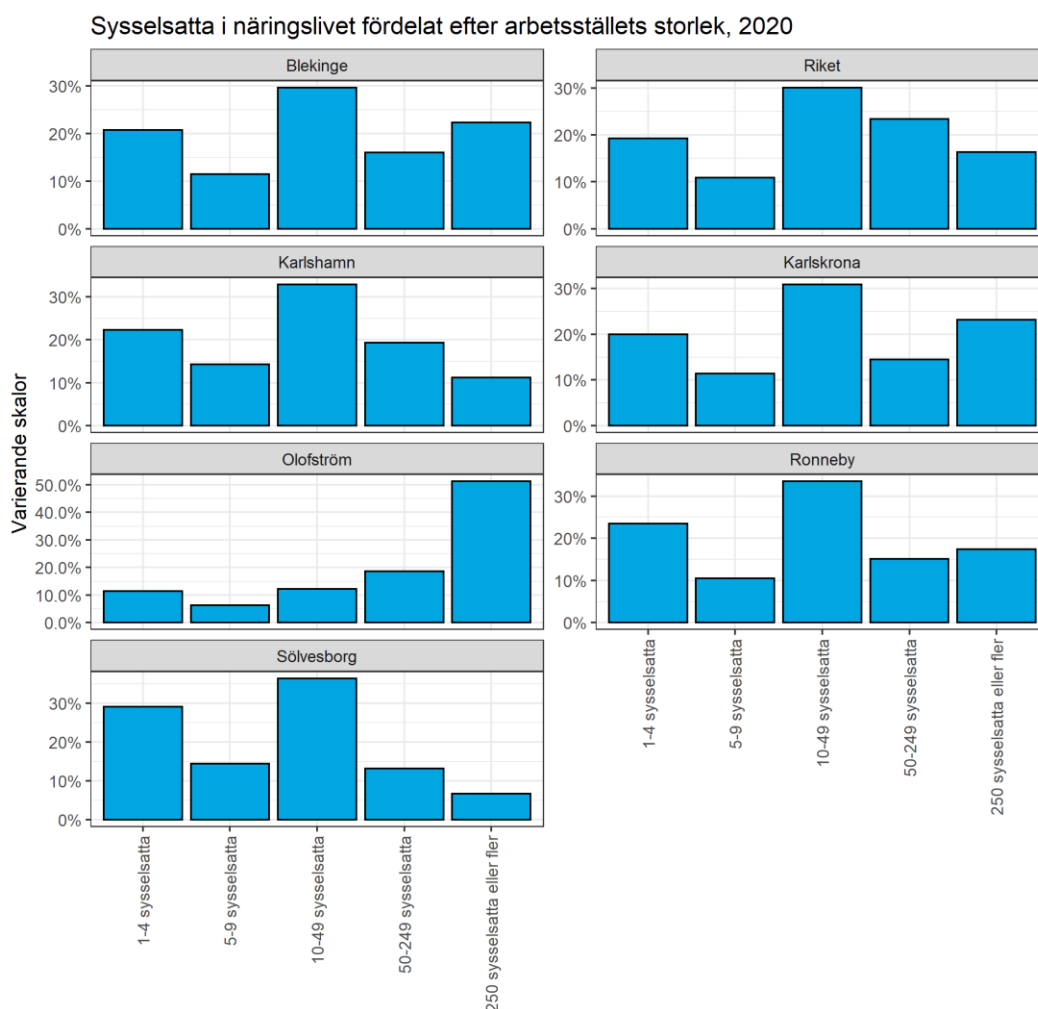

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge.

Figur 18. Företagsstruktur (arbetsställen per 1000 sysselsatta) i Sveriges regioner.

I figuren nedan visas fördelningen sysselsatta efter arbetsställets storlek i näringslivet. Jämfört med riket har Blekinge en hög andel anställda på stora arbetsställen (250 anställda eller fler) och små arbetsställen (1–4 sysselsatta). Medan färre arbetar på medelstora arbetsställen (50–249 anställda). Förklaringen till skillnaderna hänger samman med den ovan beskrivna bransch- och företagsstrukturen i regionen.

Branschvariationerna hänger delvis också samman med de olika företagsstrukturerna inom länet. I Olofström där tillverkningsindustrin dominerar är andelen sysselsatta på större arbetsställen drygt 50 procent medan i exempelvis Sölvesborg där industrin är utgör en mindre del av ekonomin är andelen sysselsatta på större företag endast 7 procent. I Sölvesborg domineras näringslivet i stället av de små och mindre medelstora företagen (5–49 anställda). Karlshamn och Olofström har en störst koncentration av arbetstillfällen till de större medelstora företagen (50–249 anställda) även om andelen i båda kommunerna är lägre än riksgenomsnittet. I jämförelse med riket finns en större andel av de sysselsatta på större företag i Karlskrona medan en lägre andel arbetar i de större medelstora företagen.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge.

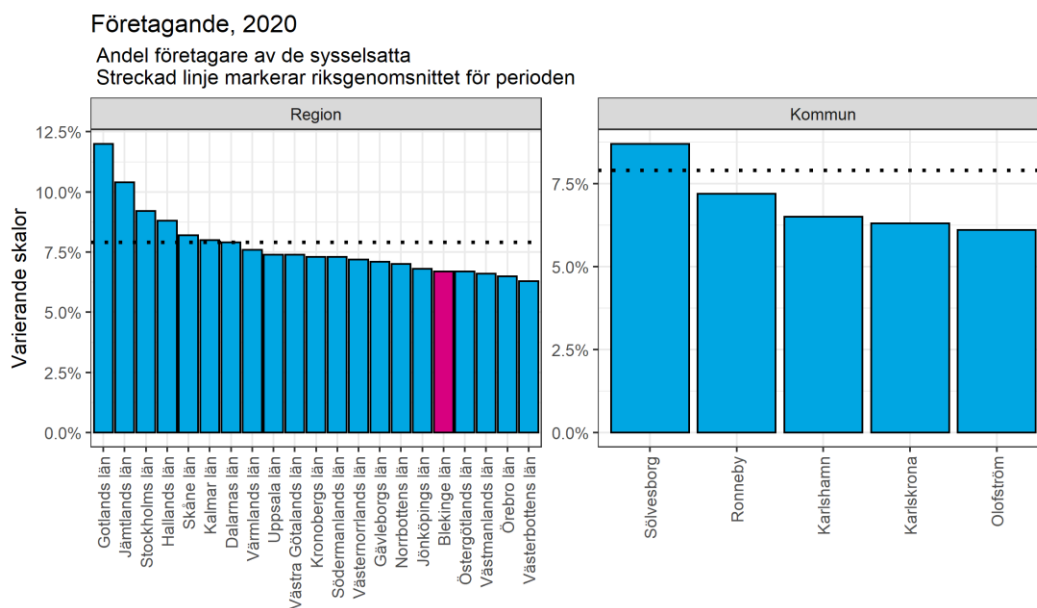
Figur 19. Sysselsatta fördelad efter arbetsställets storlek i Blekinge och i riket, 2020.

2.2.3 Entreprenörskap och företagsamhet

Blekinge har en relativt storskalig näringslivsstruktur. För regionens långsiktiga utveckling i den pågående struktumvandlingen i näringslivet behövs en god omvandlingsförmåga. Många jobb skapas inom nya företag, vilket innebär att fler företagsamma individer och ett ökat entreprenörskap som leder till nya utvecklingsbara företag på sikt är avgörande för regionens jobbtillväxt. Det är dock inte helt enkelt att i statistik fånga en regions företagsamhet och entreprenörskap. I det här avsnittet kommer vi använda oss av flera mått.

Ett sätt är att studera företagsamheten är att titta på hur stor andel av de sysselsatta som är företagare. I Blekinge uppgick andelen företagare av de sysselsatta till 6,7 procent, vilket är under riksgenomsnittet på 7,9 procent. Jämfört med övriga regioner placerar sig Blekinge på 17 plats. Högst andel företagare finns på Gotland och i Jämtland. Båda dessa regioner har, vilket beskrivit ovan, en relativt stor turismsektor och en småskalig företagsstruktur. Lägst andel företagare bland de sysselsatta finns i Västerbotten och Örebro. Även i dessa regioner påverkar bransch- och företagsstrukturen.

Inom länet är företagsamheten som högst i Sölvesborg följt av Ronneby och Karlshamn. I Sölvesborg är dessutom andelen företagare över riksgenomsnittet. Den högre företagsamheten beror på flera saker, bland annat kommunernas branschstruktur och företagsstruktur med färre större arbetsgivare i kommunen. I Olofström är andelen företagare som lägst, vilket kan förklaras av att industrin generellt är mer storskalig och i kommunen finns båda stora och medelstora företag i sektorn. I Karlskrona förklaras den lägre företagsamheten dels av flera större företag, dels av att många arbetstillfällen finns hos stora offentliga arbetsgivare.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. sysselsatt nattbefolkning (20-64år).

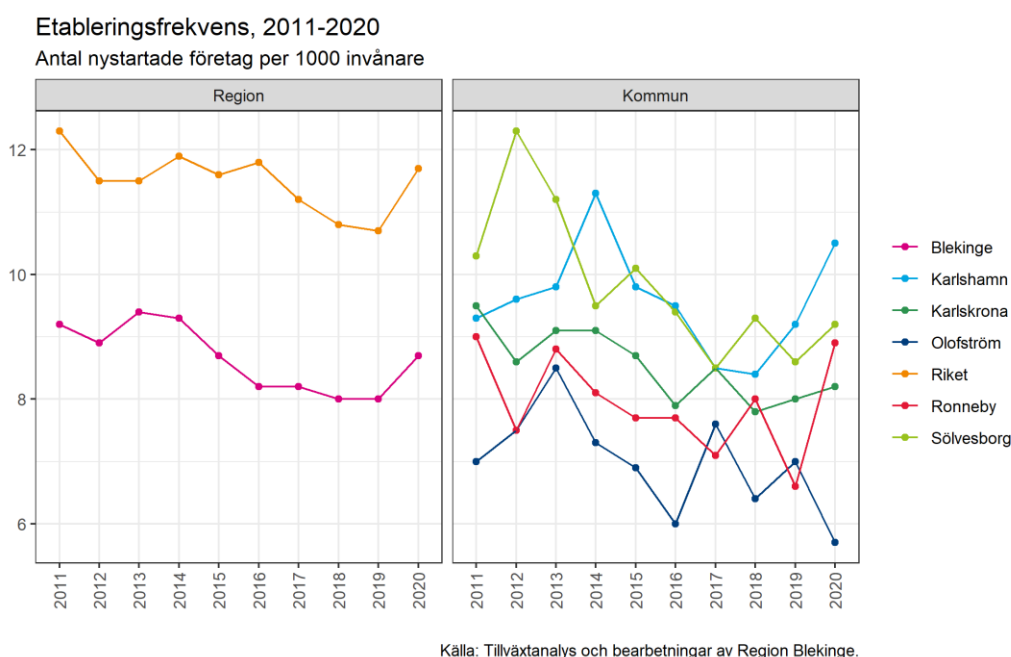
Figur 20. Andel företagare av de sysselsatta efter region, 2020.

Ett annat sätt att fånga företagsamhet och entreprenörskap i en region är genom att studera utvecklingen av nystartade företag. I Blekinge startade 809 företag under 2020, vilket var fler än de senaste åren. Den senaste tioårsperioden har det i genomsnitt startats drygt 800 företag per år även om det finns vissa variationer. Flest företag startas av förklarliga skäl i de tre

storstadsregionen. Bara på Gotland startas färre företag än i Blekinge men antalet nystartade företag hänger samman med regionens storlek. I sammanhanget är det intressant att i Jämtland som är en mindre region, befolkningsmässigt, startas fler företag än i Blekinge. Det hänger sannolikt ihop med den regionens bransch- och företagsstruktur.

Ett relativt mått är den så kallade etableringsfrekvensen. Med etableringsfrekvens menas antalet nystartade företag i förhållande till antalet invånare i regionen (1000-invånare). I Blekinge uppgick den 2020 till 8,7, vilket var lägst i landet och långt under riksgenomsnittet på 11,7. Nyföretagandet är som högst i stora regioner och mindre regioner med en mer småskalig företagsstruktur samtidigt som det är lägre bland regioner med en mer storskalig företagsstruktur. I figuren nedan ser vi att länet under flera år hade en negativ trend med minskat antal nystartade företag per invånare men under 2020 och pandemins första år ökade företagandet i samtliga regioner förutom i Västerbotten. I kristider tenderar företagandet att öka, vilket är naturligt med tanke på att anställningsalternativen minskar.

Bland kommunerna är etableringsfrekvensen som högst i Karlshamn följt av Sölvesborg, vilket också är i linje med var flest företagare finns i regionen. Över tid har nyföretagandet också varit högst i de båda kommunerna. Dock är det relativa nyföretagandet under riksgenomsnittet i samtliga länets kommuner. Under perioden har företagandet varit som lägst i Olofström och under 2020 minskade nyföretagandet jämfört med året innan medan utvecklingen i de fyra övriga kommunerna var den motsatta.

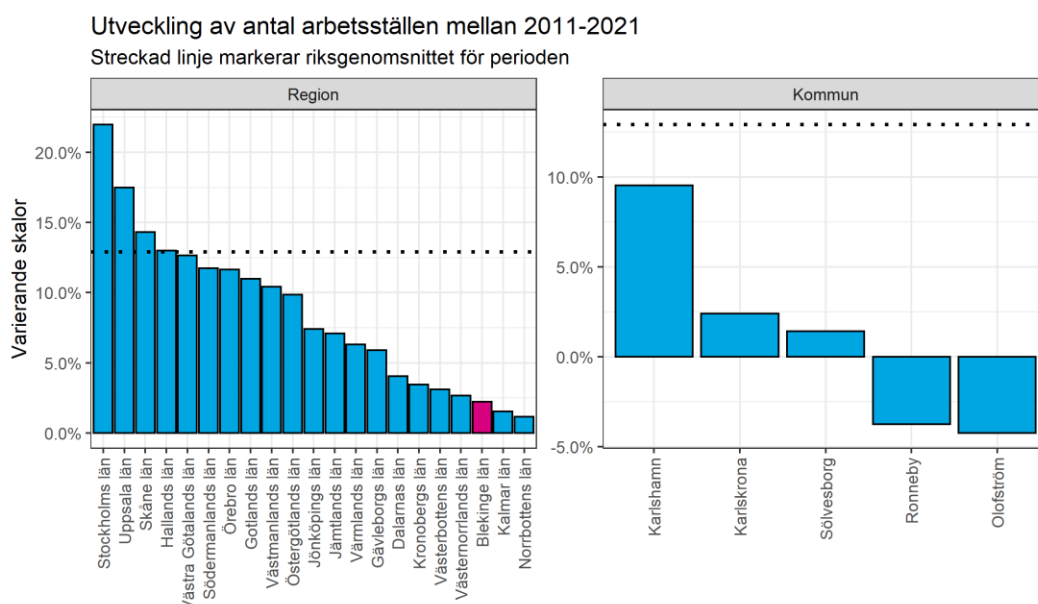
Figur 21. Etableringsfrekvens i riket och Blekinges kommuner, 2011–2020.

Hittills har avsnittet fokuserat på nystartade företag och andelen företagare i regionen, vilket indikerar företagsamheten. Men för att få hela bilden är det också intressant att studera utvecklingen av den totala företagsstocken. Alla företag överlever inte och för en god näringslivsdynamik behövs på en aggregerad nivå båda nya och gamla företag i regionen. Utvecklingen av antalet arbetsställen fångar effekten av båda nya och nedlagda företag.

Mellan 2011–2021 har den totala företagsstocken utvecklats svagt i Blekinge (2,2 procent) och utvecklingen har varit långt under riksgenomsnittet (12,9 procent). Bara i Kalmar och

Norrbottnen har företagsstillväxten varit svagare, vilket placerar länet på en 19 plats. Bilden förändras inte om vi sätter företagsutvecklingen i relation till jobbtillväxten, länets utveckling är fortsatt relativt svag. En god omställningsförmåga är på sikt central för regionen, men samtidigt behöver man vara medveten om att en svagare utveckling av arbetsställen kan vara ett resultat av att utvecklingen inom befintlig företagsstock har varit svag.

Inom Blekinge hänger utvecklingen av antalet arbetsställen samman med nyföretagandet. Karlshamn, Karlskrona och Sölvesborg har haft en positiv tillväxt av antalet företag under perioden och särskilt god har utvecklingen varit i Karlshamn. Kommunen har tillsammans med Sölvesborg haft ett betydligt högre nyföretagande än övriga. I Olofström och Ronneby har den totala företagstockens utveckling varit negativ under perioden och det är också i dessa två kommuner som nyföretagandet under samma period har varit som lägst.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Utvecklingen av arbetsställen med minst en anställd.

Figur 22. Utveckling av arbetsställen med minst en anställd efter region, 2011–2021.

2.2.4 Ett internationaliserat näringsliv

En annan viktig aspekt för att förstå företagsstrukturen i regionen är graden av internationalisering. Blekinge är en liten exportintensiv ekonomi med en stor del av jobben koncentrerade till den varuproducerande sektorn som innehåller stora exportföretag. Den begränsade närmarknaden ökar beroendet av stora avsättningsmarknader utanför länet och export bidrar med inkomster utifrån som kan omsättas i regionen. Samtidigt skapas ett beroende av köpstarka exportmarknader och en känslighet för konjunkturedgångar.

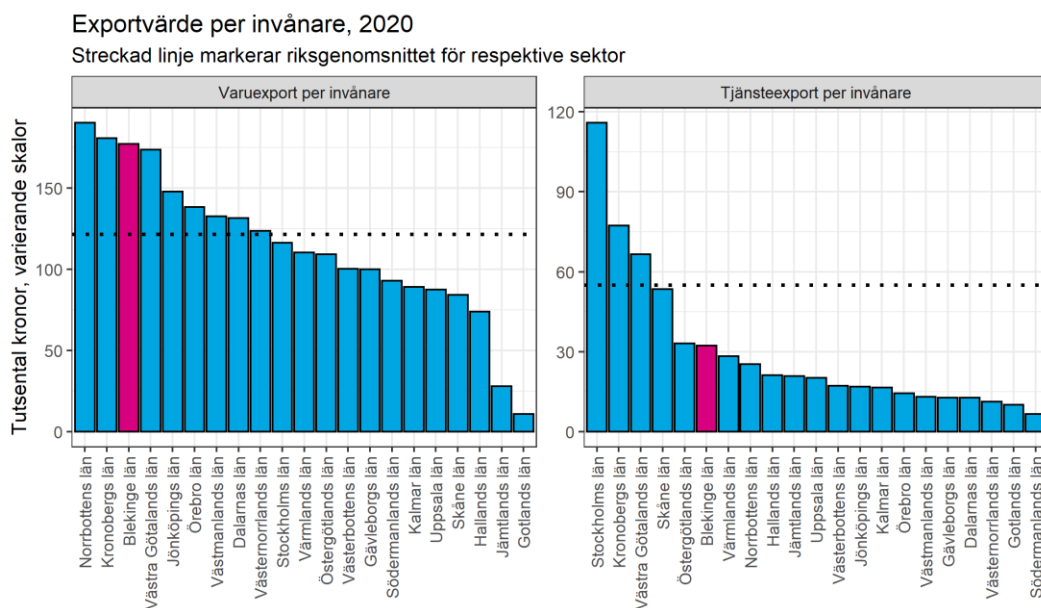
De tre storstadsregionerna har störst varuexporten i landet och Blekinge placerar sig på plats 15 av regionerna och varuexportvärdet 2020 uppgick till 28,2 miljarder kronor. Relativt, mätt som varuexport per invånare, var dock länets varuexportvärde det tredje största i landet och uppgick till 177 000 kronor. Bara i Norrbotten och Kronoberg var värdet större. Mellan 2016–2020 ökade varuexporten i samtliga regioner. I Blekinge var ökningen 24 procent, vilket var en större ökning än i riket (20 procent). Under perioden ökade varuexporten som mest i Norrbotten följt av Stockholm och Halland. Mellan 2019–2020 och pandemins första

år minskade varuexportvärdet med 6 procent i Sverige, men Blekinge klarade sig förhållandevis väl med en nedgång på en procent.

Tidigare har den regionala statistiken endast omfattat varuexport men nyligen presenterade Tillväxtverket tillsammans med SCB ny regional exportstatistik som också innefattar tjänsteexport.⁷ Storstadsregionerna står för över 80 procent av tjänsteexportvärdet. I Blekinge uppgick tjänsteexporten till 5,1 miljarder kronor år 2020, vilket placerar länet på en 11 plats. Störst tjänsteexport per invånare fanns också i Stockholm följt av Kronoberg och Västra Götaland, vilka också var de enda regionerna med en tjänsteexport per invånare över riksgenomsnittet. I Blekinge uppgick tjänsteexportvärdet per invånare till 32 300 kronor, vilket innebar en relativ förbättring och det sjätte högsta tjänsteexportvärdet.

Det samlade exportvärdet i Blekinge uppgick till 33,3 miljarder kronor och varuexporten stod 85 procent av det samlade värdet. I storstadsregionerna stod tjänsteexporten för en större andel av det samlade exportvärdet även om varuexporten stod för majoriteten av värdet i samtliga regioner. I riket stod tjänsteexporten för 31 procent av det samlade exportvärdet.

Sammantaget kan vi konstatera att Blekinge är en exportintensiv ekonomi. Äldre statistik visar att för varuexporten från Blekinge var det stora företag (250 anställda eller fler) som stod för 90 procent. Det belyser ytterligare vikten av de stora företagen för regionens konkurrenskraft och utveckling. I Tillväxtverkets undersökning som riktar sig till små- och medelstora företag svarar 13,5 procent att de bedriver export, vilket är under riksgenomsnittet på 18,4 procent.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. För Halland och Gotland saknas värde för 2020, därav används 2018.

Figur 23. Varu- och tjänsteexport per invånare fördelat efter region, 2020.

⁷ Läs mer om den nya regionala exportstatistiken på: <https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/regional-exportstatistik.html>

Internationella företag som bedriver handel och ofta ingår i globala värdekedjor har i regel högre produktivitet än övriga företag. I Blekinge uppgick antalet anställda vid utländska arbetsställen till knappt drygt 8 700 år 2020. Det motsvarar 22 procent av de anställda i näringslivet, vilket är något över rikssnittet. Det utländska ägandet är koncentrerat till storstadsregionerna dit också de flesta arbetsställen i utländska företag finns. Det finns dock stora sektorvariationer mellan olika delar av Sverige. Av de sysselsatta vid utländska arbetsställen i Stockholm arbetande 84 procent i tjänstesektorn. I Blekinge däremot var de anställda vid utländska arbetsställen betydligt mer koncentrerade till tillverkningsindustrin och andelen uppgick till 64 procent, vilket var högst av samtliga regioner.

Den presenterade statistiken över näringslivets internationalisering finns inte tillgängliga på kommunnivå. Däremot publicerade Tillväxtanalys i rapporten *Regional employment effects of MNE offshoring* från 2019 andelen anställda i multinationella koncerner fördelat på lokala arbetsmarknadsregioner. I Karlskrona arbetsmarknadsregion (Karlskrona och Ronneby) uppgick andelen av de sysselsatta i näringslivet till 39 procent och i Karlshamn (Karlshamn och Olofström) till 44 procent. För båda arbetsmarknadsregionerna var andelen högre än riksgenomsnittet på 37 procent. Det hänger samman med den större koncentration med många sysselsatta inom industrin och vid stora arbetsställen i flera av Blekinges kommuner.

2.2.5 Jobbtillväxt och strukturomvandling

En vanlig metod för att studera branschutvecklingen och hur väl länet har presterat är genom en så kallad Shift-share-analys. Analysen visar hur stor del av jobbtillväxten i en bransch i Blekinge som kan förklaras av regionala faktorer (den regionala prestationen) och hur stor del som förklaras av utvecklingen i ekonomin i stort (den samlade nationella konjunkturen) och den branschspecifika konjunkturen (nationellt). På så sätt identifieras branscher i regionen med en särskilt god utveckling sedan finanskrisen identifieras. Enklast kan beräkningarna och komponenterna i shift-share analysen delas upp fyra olika steg:

1. **Nationella komponenten** - Visar hur många jobb som hade skapats i branschen under perioden om den hade följt den nationella utvecklingen i stort. Näringslivets jobbtillväxt i riket uppgick mellan 2008–2019 till 8 procent. Tanken är att den goda nationella konjunkturen i ekonomin i stort spiller över och gynnar samtliga branscher. Utifrån resonemanget förväntas därför samtliga branscher växa 8 procent. Komponentens beräknas genom att multiplicera antalet anställda i Blekinge 2008 inom respektive bransch med den procentuella utvecklingen i riket under perioden.
2. **Branschmix-komponenten** - indikerar hur många jobb som hade skapats (eller försvunnit) om branschen i regionen hade haft samma utveckling som branschen nationellt utöver den samlade nationella jobbutvecklingen. För exempelvis byggbranschen har jobbtillväxten mellan åren varit 21 procent. Branschkonjunkturen beräknas genom att från branschtillväxten på 21 procent subtrahera den nationella konjunkturen på 8 procent. Kvar blir branschkonjunkturen (13 procent) som sedan multipliceras med antal anställda i byggbranschen i Blekinge år 2008. Beräkningen upprepas därefter för samtliga branscher.
3. **Förväntat utfall** - Det tredje steget i beräkningen är att summera värdena för den nationella komponenten och bransch-mix-komponenten till det förväntade utfallet.

4. **Regionala komponenten** - Den regionala presentationen utgör skillnaden mellan det faktiska utfallet och det förväntade utfallet och indikerar hur mycket av utvecklingen som kan anses förklaras av unika konkurrensfördelar i regionen. Då komponenten mäter skillnaden mellan faktisk och förväntad jobbtillväxt, givet ekonomins övergripande konjunktur och den specifika branschkonjunkturen.

För att exemplifiera fortsätter vi med exemplet från byggbranschen. Det förväntade utfallet för byggsektorn var en jobbökning med 865 jobb i Blekinge (319 givet den nationella utvecklingen och 546 jobb givet branschens särskilt goda utveckling under perioden). Den faktiska jobbtillväxten i byggbranschen i regionen uppgick mellan 2008–2019 till 145 jobb, vilket innebär ett sämre utfall än förväntat och den regionala komponenten för branschen blev -720 jobb.

Branschstrukturen påverkar i hög grad den förväntade utvecklingen i regionen. En bransch som växer kraftigt nationellt men som utgör en begränsad del av den regionala ekonomin får ett mindre genomslag på hela den förväntade utvecklingen. Tvärtom får en stor bransch med många anställda en stor påverkan på det samlade utfallet i regionen. I de fall den regionala komponenten är positiv har den faktiska jobbtillväxten överträffat förväntningarna. Samtidigt är det viktigt att poängtera att den regionala prestationen kan vara positiv och över förväntan även om antalet jobb inom en bransch minskat.

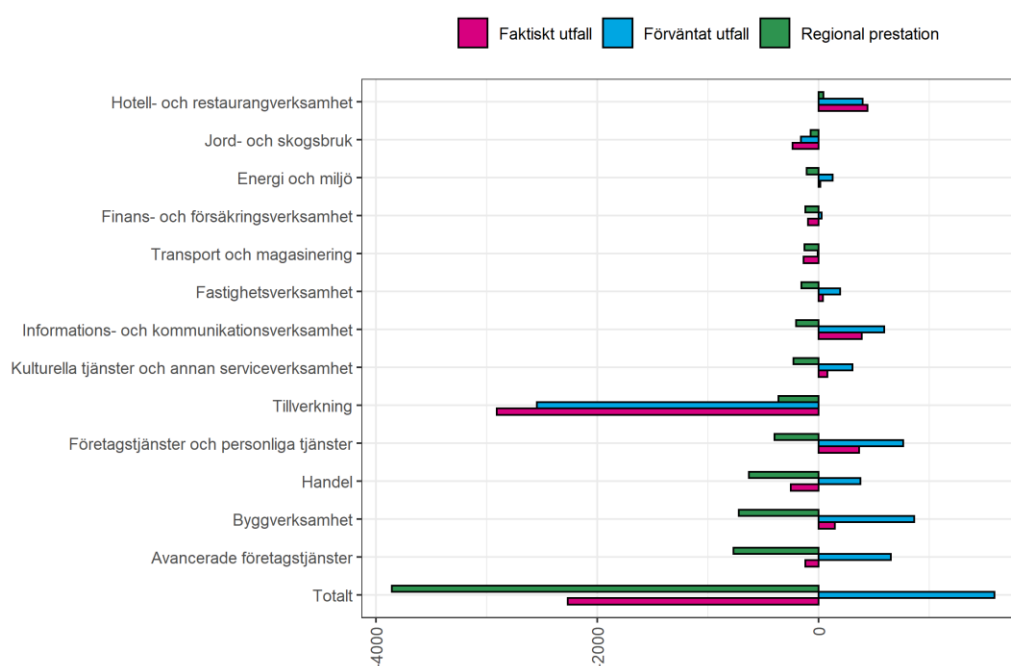
Utfallet av analysen för länets näringsliv mellan 2008–2019 presenteras i figuren nedan. Totalt minskade sysselsättningen i länets näringsliv med 2 268 personer (-6 procent), vilket var långt under rikets tillväxt på 8 procent. I shift-share-analysen förväntades en totalt sett positiv utveckling med 1590 jobb i Blekinge under perioden, vilket innebär att den regionala presentationen uppgick till -3 860 jobb.

Ser vi till de enskilda branschernas utveckling har den regionala prestationen varit som mest negativ inom branscher som växer kraftigt nationellt - avancerade företagstjänster och byggverksamhet. Dock var den regionala prestationen negativ för samtliga branscher i länet med undantag för hotell- och restaurangbranschen som dessutom hade den högsta jobbtillväxten i länet både i relativa och faktiska tal. Bygg, energi och miljö, fastighet, företags- och personliga tjänster, information och kommunikation samt kulturella tjänster och annan serviceverksamhet hade alla också en positiv jobbtillväxt under perioden i länet, men i samtliga fall var den lägre än förväntat.

Det är inom industrin den största jobbminskningen har skett under perioden, både i relativa och absoluta tal. Det är inte förvånande då tillverkningsindustrin är länets största bransch och den nationella branschkonjunkturen indikerar att det inte är växande bransch, sett till antalet arbetstillfällen. Industrins konkurrenskraft kommer snarare från arbete med innovationer och andra lösningar som digitalisering för ökad automatiseringen och för att höja produktiviteten. Det har resulterat i en stor sysselsättningsminskning över tid och därför förväntas också en kraftig jobbminskning inom Blekinges industri den regionala prestationen är därför mindre negativ än för flera andra branscher. I sammanhanget behöver vi dessutom lyfta en annan viktig faktor som påverkar utfallet för branschen. Under perioden genomförde SCB förändringar i klassningen av forskning och utveckling. Det innebär att Ericsson omklassificerades från tillverkningsindustri till dataprogrammering och därmed att nedgången i tillverkningsindustrin i analysen större än den verkliga jobbminskningen och att ökningen inom information och kommunikation är större än den verkliga jobbökningen i branschen.

Sammantaget har det skett en underprestation inom både växande och krympande branscher och Blekinge har en ogynnsam branschstruktur som straffar länet i analysen. Summerar vi samtliga värden av branchmix-komponenten (en del av det förväntade utfallet) var det förväntade värdet -1557 jobb. Det indikerar att länets branschammansättning delvis kan förklara den svagare utvecklingen trots en positiv utveckling i riket. Mer konkret innebär det att näringslivet i Blekinge har en större tyngdpunkt, sett till antalet jobb, i näringar som inte växer och att de kraftigt växande service- och tjänstenäringarna utgör en mindre del av den regionala ekonomin. Den goda konjunkturen, den inhemska konsumtionen och den alltmer tjänstedrivna ekonomin har i stället gynnat de större regionerna dit framför allt den avancerade tjänstesektorn är koncentrerad till.

Shift-share analys för näringslivet i Blekinge, 2008-2019
Sorterat efter regional prestation

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 20-64 år.

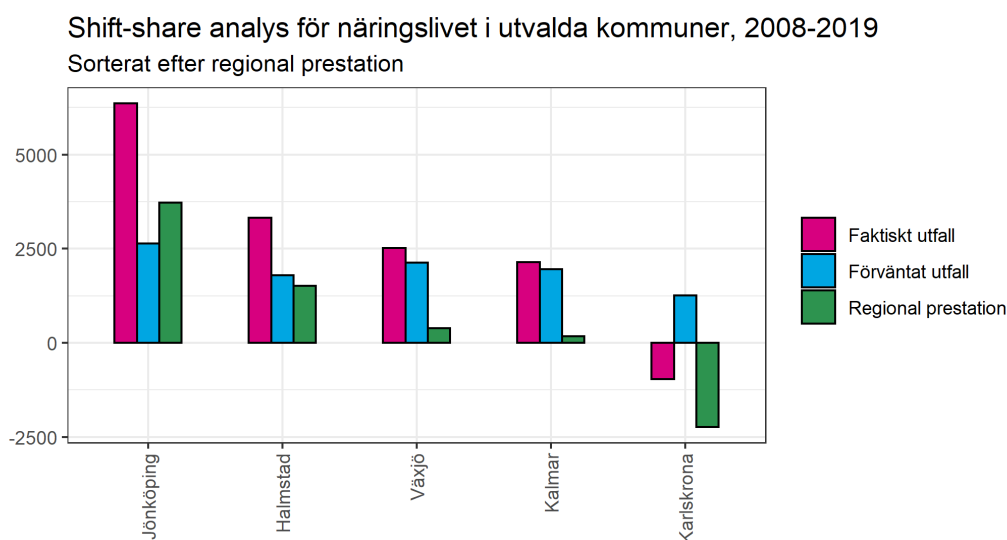
Figur 24. shift-share analys i Blekinge, 2008–2019.

Branschammansättningen varierar kraftigt mellan kommunerna och i shift-share analysen för Blekinges kommuner framkommer också betydande skillnader. Samtliga länets kommuner har en negativ branschmix. I Karlskrona är den endast marginellt negativ (-21) och större kommuner har generellt en större branschbredd med fler sysselsatta inom växande branscher samtidigt en mindre del av ekonomin utgörs av tillverkningsindustrin. I flera av de storleksmässigt jämförbara kommunerna i södra Sverige – Halmstad, Jönköping, Kalmar och Växjö - varierar branschmixen mellan 550 och -450. Bland övriga kommuner i länet är den som mest negativ i Olofström (-762) och situationen den omvända från i Karlskrona. Tyngdpunkten finns inom tillverkningsindustrin medan de nationellt kraftigt växande näringarna utgör en begränsad del av ekonomin.

Trots den mer gynnsamma branschmixen i Karlskrona är skillnaden mellan det faktiska och den förväntade jobbtillväxten som störst i kommunen. Den faktiska jobbtillväxten har sedan finanskrisen varit negativ och bara i Ronneby har jobbminskningen varit större under

perioden. Karlskrona lyckas därmed inte omvandla den relativt stora tyngdpunkten till de växande tjänstenäringarna utan det finns en underprestation inom de allra flesta branscher med lägre tillväxt än förväntat, trots att jobbutvecklingen inom flera av dem varit positiv mellan 2008–2019.⁸

I sammanhanget sticker Karlskrona ut i jämförelse med andra regionala centrumstäder i södra Sverige (Malmö inte inräknat). De fyra övriga kommunerna har i likhet med Karlskrona haft en förväntad positiv jobbutveckling under perioden men till skillnad från Karlskrona har de övriga haft en jobbtillväxt som överträffat förväntningarna, vilket inneburit en positiv regional prestation.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 20-64 år.

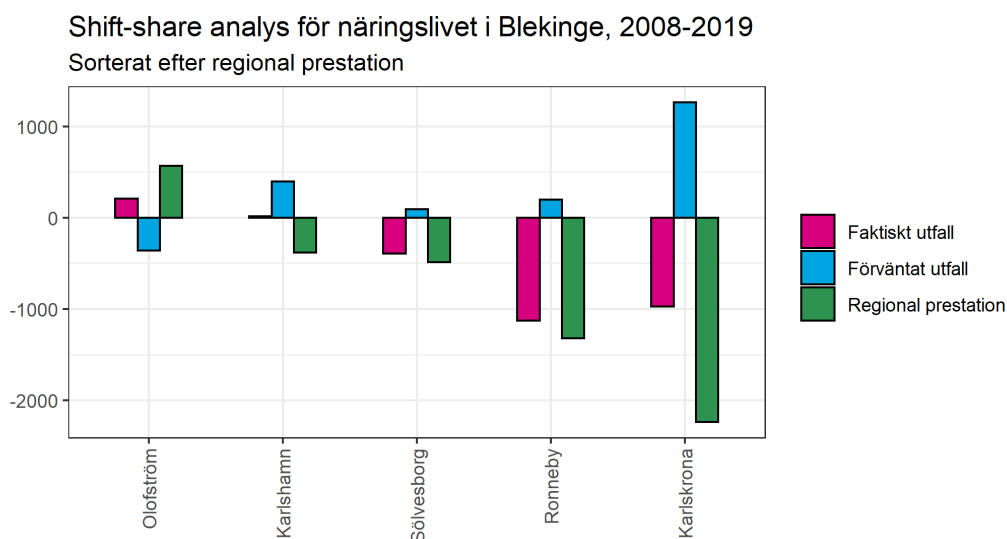
Figur 25. Shift-share analys i regionala centrumstäder i södra Sverige, 2008–2019

Ronneby har haft den största sysselsättningsminskningen under perioden men den förväntade jobbtillväxten är också betydligt lägre än i Karlskrona. I Sölvesborg är både den förväntade och faktiska jobbtillväxten också negativ men betydligt mindre än i både Karlskrona och Ronneby. Sammantaget är den regionala prestationen dock negativ både för Ronneby och Sölvesborg om betydligt mindre negativ för Sölvesborg.

Karlshamn är en av två kommuner med en sysselsättningstillväxt mellan 2008–2019, om än marginell. Det förklaras främst av en god utveckling inom Bygg, avancerade företagstjänster samt företagstjänster och personliga tjänster. Men samtidigt är den förväntade jobbtillväxten bara högre i Karlskrona, vilket medför att den regionala prestationen även för Karlshamn är negativ. Utöver Karlshamn är det Olofström som har haft en positiv jobbtillväxt sedan finanskrisen och är den enda i länet som presterar bättre än förväntat. Den starka koncentrationen till tillverkningsindustrin i kommunen innebär att Olofström i sammanhanget har den minst gynnsamma branschmixen. Tyngdpunkten till industrin och den nationellt svaga branschkonjunkturen innebär också att det förväntade utfallet för kommunens näringsliv som helhet är negativt. Men kommunen har sedan krisen överträffat

⁸ Omklassificeringen av Ericsson påverkar utvecklingen inom tillverkning och information och kommunikation.

förväntningarna med en stark sysselsättningstillväxt inom industrin, vilket till stor del förklarar den positiva regionala prestationen för kommunen.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 20-64 år.

Figur 26. Shift-share analys i Blekinges kommuner, 2008–2019.

2.2.6 Stora skillnader mellan olika delar av Sverige

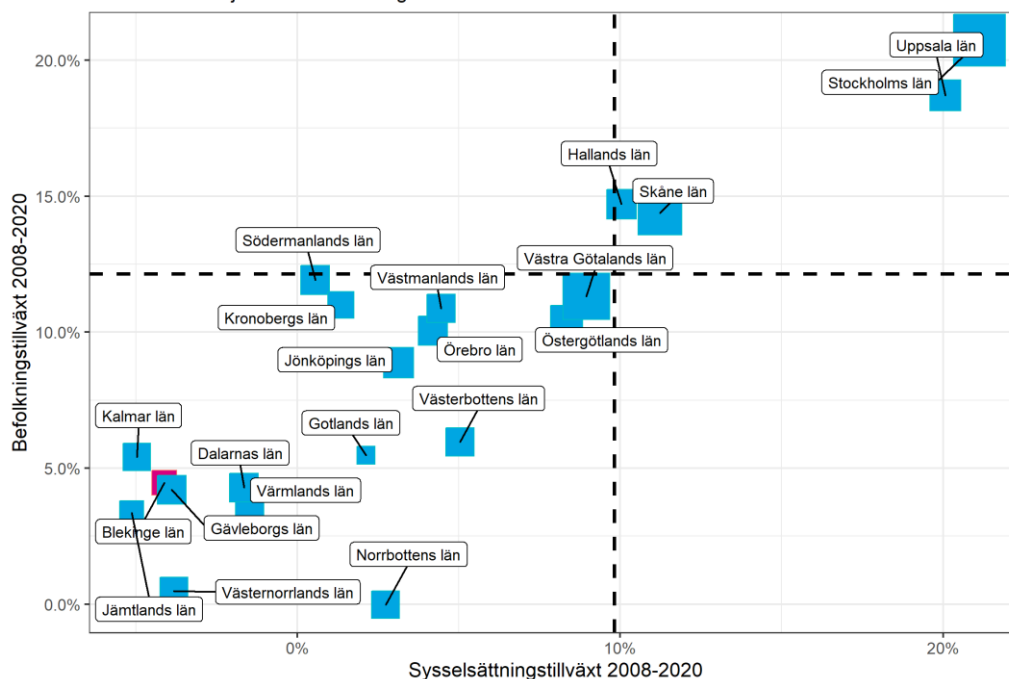
I ovan avsnitt har vi tittat på branschstrukturen i Blekinge och redogjort för jobbutvecklingen i olika branscher och om den har varit i linje med förväntningarna. I detta avsnitt kommer fokuserar vi på de skilda utvecklingsbanorna mellan olika delar av riket efter finanskrisen.

Sverige har mellan 2008–2020 haft en befolkningstillväxt på 12 procent och en jobbtillväxt i näringslivet på 10 procent.⁹ Men det är långt ifrån alla delar av landet som växer i takt med riksgenomsnittet och det råder väldigt varierande förutsättningar mellan olika platser. De olika utvecklingsbanorna illustreras tydligt i figuren nedan. De flesta regioner har en lägre tillväxt i båda dimensionerna än i riket och det är Uppsala och Stockholm som har en tydligt högre tillväxt. Tillsammans med Skåne och Halland är de ensamma om att 2020 både har fler invånare och fler sysselsatta i näringslivet än 2008. Samtliga övriga regioner har en befolknings- och sysselsättningstillväxt under riksgenomsnittet. För Blekinge har utvecklingen sedan finanskrisen, vilket vi observerat tidigare, varit svag tillsammans med flera mindre och mer avlägset belägna regioner. Framför allt är det sysselsättningstillväxten som släpat efter stora delar av övriga Sverige.

⁹ I de följande figurerna definieras återigen näringslivet som Aktiebolag ej offentligt ägda, övriga företag och organisationer ej offentligt ägda samt statligt och kommunalt ägda företag och organisationer.

Befolknings- och sysselsättningstillväxt efter region, 2008-2020

De streckade linjerna markerar riksgenomsnittet.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Sysselsättningstillväxt i näringslivet (dagbefolkning 20-64 år).

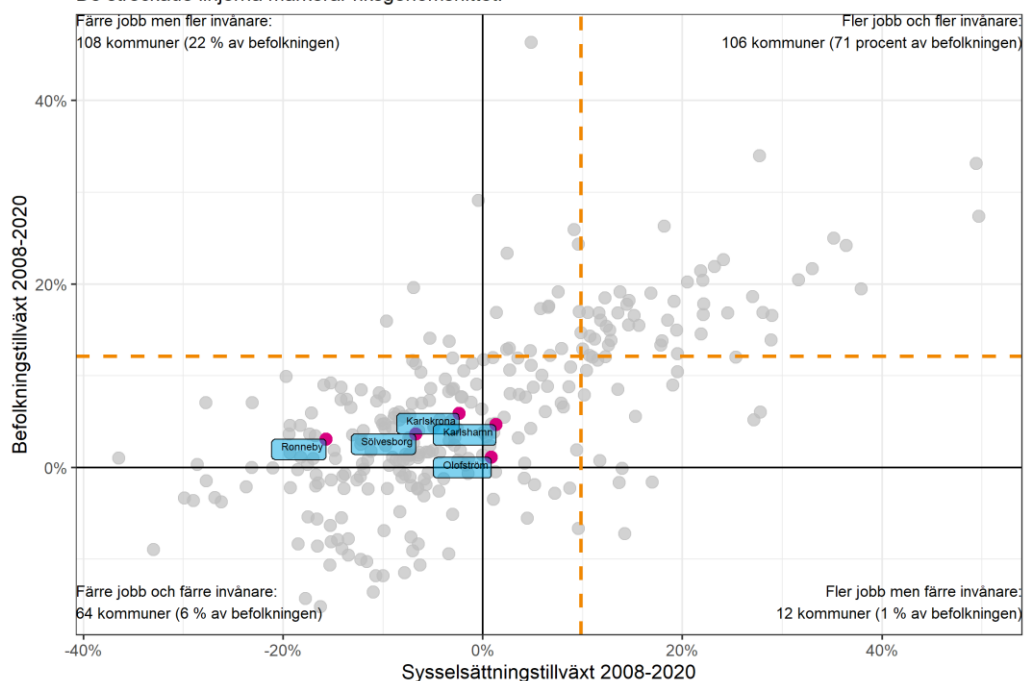
Figur 27. Befolknings- och jobbtillväxt i Sveriges regioner, 2008–2020.

Variationerna förstärks ytterligare när vi ser till kommunernas utveckling. Närmare tre fjärdedelar av alla kommuner har haft en befolkningstillväxt sedan krisen och ungefär hälften av dessa också har haft en jobbtillväxt i näringslivet. I de 106 växande kommuner bor över 70 procent av Sveriges befolkning. De företrädesvis mindre kommuner som bara vuxit invånarmässigt bor 22 procent av landets invånare. Några få kommuner i bland annat Norrbotten och Dalarna växer sett till jobb men minskar i befolkning medan i resterande 65 kommuner har invånarantalet växt men sysselsättningen i näringslivet minskat.

I Blekinge har samtliga kommuner haft en positiv befolkningsutveckling sedan finanskrisen, om än lägre än i riket. Högst har befolkningstillväxten varit i Karlskrona följt av Karlshamn och Sölvesborg. I shift-share analysen konstaterade vi att näringslivet har växt, sett till antalet arbetstillfällen, i Karlshamn och Olofstrom under perioden om än tydligt under riksgenomsnittet. I övriga tre kommuner har sysselsättningen minskat och den pågående strukturomvandlingen i näringslivet har framför allt inneburit en kraftig nedgång i arbetstillfällen i näringslivet i Ronneby.

Befolknings- och sysselsättningstillväxt i Sveriges kommuner, 2008-2020

De streckade linjerna markerar riksgenomsnittet.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Sysselsättningstillväxt i näringslivet (dagbefolkning 20-64 år).

Figur 28. Befolknings- och jobbtillväxt i Sveriges kommuner, 2008–2020.

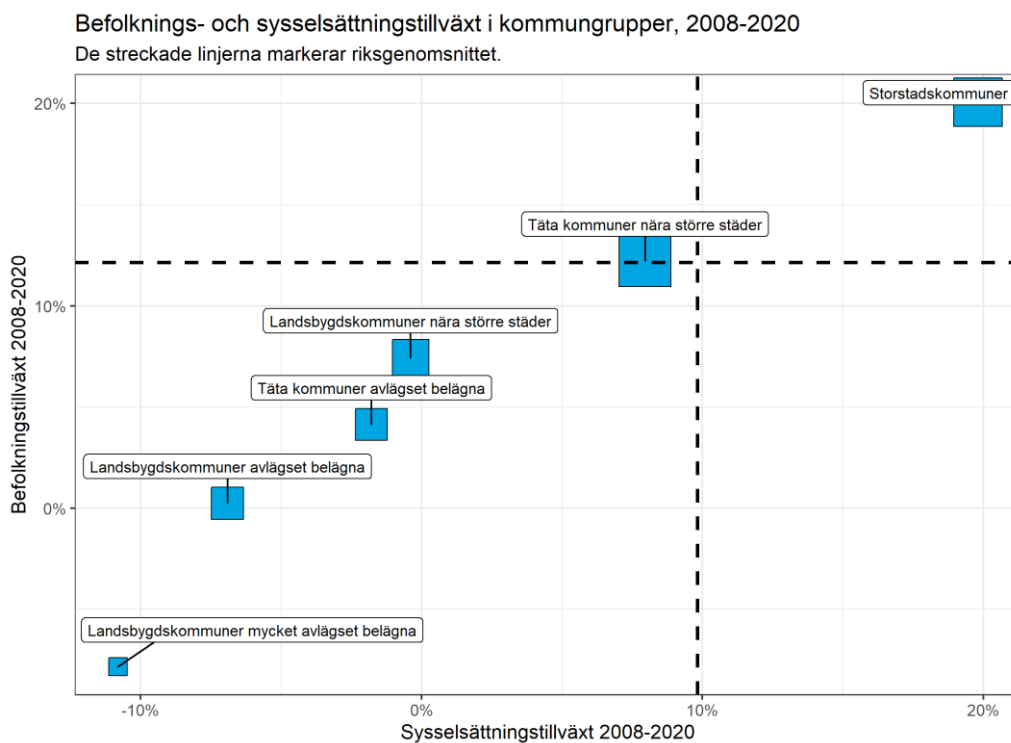
Ett bra sätt att illustrera utvecklingen och de varierande kommunala förutsättningarna är genom att dela in kommunerna i olika grupper baserat på täthet, folkmängd och avstånd. Tillväxtverket och Tillväxtanalys har tagit fram en sådan kommunindelning.¹⁰ Skillnaderna mellan större (och tätare) regioner och mindre mer avlägset belägna kommuner visas i figuren nedan där koncentrationen inom landet framträder tydligt. Det är framför allt i storstads- och närliggande kommuner som tillväxten sedan finanskrisen har skett. Men även mindre kommuner som har kortare avstånd till större arbetsmarknader har haft en god utveckling framför allt befolkningsmässigt.

Men det är inte bara skillnader som visas utan även likheter mellan kommuner med mer jämförbara förutsättningar. Karlshamn, Karlskrona och Olofström tillhör kommungruppen *täta kommuner avlägset belägna* tillsammans med 26 andra kommuner i Sverige. För denna grupp har befolkningstillväxten varit 4 procent och sysselsättningstillväxten -2 procent under perioden. Det innebär att befolkningstillväxten för Karlshamn och Karlskrona har varit något bättre än jämförelsegruppen och något sämre i Olofström. I både Karlshamn och Olofström är jobbtillväxten varit positiv och bättre än för gruppen som helhet medan Karlskrona utvecklats i linje med kommungruppen.

Ronneby och Sölvesborg tillhör kommungruppen *landsbygdskommuner avlägset belägna*. Under perioden har kommungruppen haft en nolltillväxt i invånarantal och en sysselsättningsminskning med 7 procent. Till skillnad från kommungruppen i sin helhet har både Ronneby och Sölvesborg haft en växande folkmängd. Sölvesborgs

¹⁰ Läs mer om indelningen på Tillväxtverkets hemsida: <https://tillvaxtverket.se/statistik/regional-utveckling/regionala-indelningar/stader-och-landsbygder.html>

sysselsättningsminskning har varit i paritet med kommungruppsgenomsnittet medan i Ronneby har sysselsättningsutvecklingen i näringslivet varit betydligt svagare.

Figur 29. Befolknings- och jobbtillväxt i kommungrupper, 2008–2020.

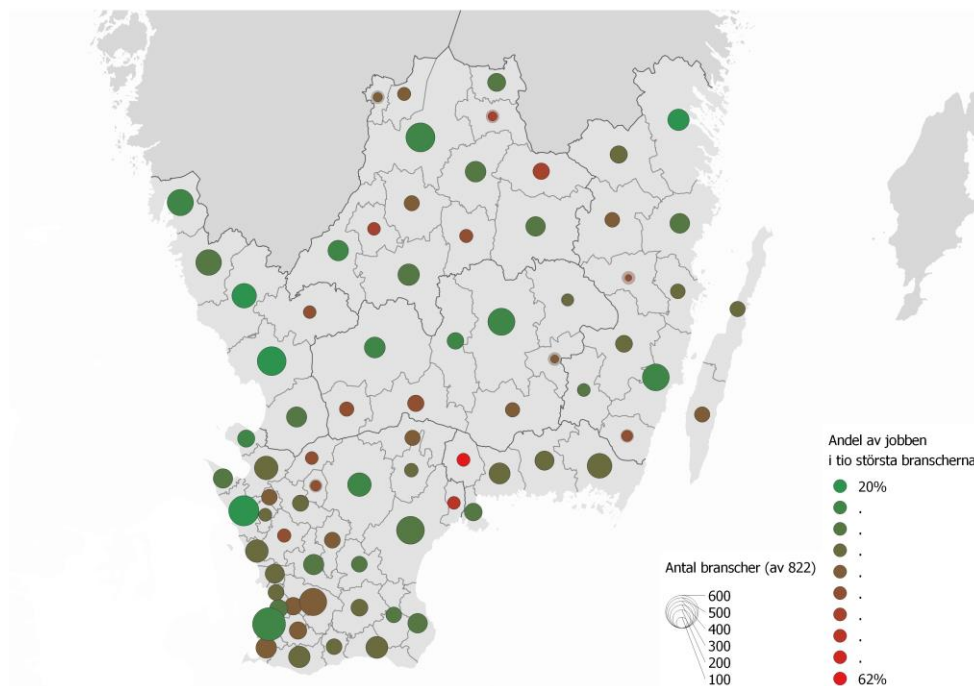
2.2.7 Sårbarhet och regionförstoring

Förutom att befolknings- och jobbtillväxten har varit svagare har mindre regioner generellt en lägre branschbredd och en större koncentration till färre branscher och ett fåtal större arbetsgivare ofta inom tillverkningsindustrin. En region med en större branschbredd, fler representerade branscher i regionen, antas vara positivt eftersom det innebär ökad motståndskraft och minskad sårbarhet eftersom beroendet av enskilda branscher och arbetsgivare minskar. Samtidigt underlättar en ökad bredd matchningen på arbetsmarknaden.

I kartan nedan visas branschbredden för kommunerna i södra Sverige. Sårbarheten (beroendet av de tio största branscherna) är generellt större i mindre kommuner där branschbredden är lägre (storleken representerar antalet branscher som finns i kommunen). Det i sig är inte överraskande eftersom fler människor och fler jobb ofta innebär en större diversifiering som leder till en ökad branschbredd.

I Blekinge är tillverkningsindustrin särskilt betydande för näringslivet i Olofström där är sårbarheten hög med en lägre branschbredd än i övriga kommuner och andelen jobb koncentrerade till de tio största branscherna uppgår till hela 62 procent. Det är den högsta andelen av samtliga kommuner i södra Sverige. Sektoriella chocker kan således få stora konsekvenser för hela ekonomi i hela kommunen, vilket också var fallet under finans- och fordonskrisen. Men även i övriga kommuner är branschbredden begränsad förutom möjligtvis i Karlskrona. I södra Sverige är branschbredden som störst i Malmö. Det är också i Malmö tillsammans med flera av de större städerna i Halland och västra Skåne som

koncentration av anställda till de tio största branscherna är som. Gemensamt för alla sex regionerna är att branschbredden är större och sårbarheten lägre i de större kommunerna.

Figur 30. Sårbarhet och branschbredd i kommunerna i södra Sverige, 2020.

Regionförstoringen och i förlängningen större branschbredd kan minska beroendet av enskilda branscher i en region och därmed sårbarheten. Genom att knyta ihop arbetsmarknadsregioner kan näringsliv med delvis komplementära egenskaper knytas samman och branschbredden öka.

Över tid har utbyggd infrastruktur inneburit bättre kommunikationer och ökad tillgänglighet vilket resulterat i kortare restider och mer pendling. SCB har sedan 1985 presenterat lokala arbetsmarknadsregioner (LA-regioner) som byggs upp av arbetspendlingen över kommungränser och syftar till att studera arbetsmarknadens funktionssätt. I takt med att pendlingsströmmarna mellan bostad och arbete har ökat så har antalet arbetsmarknadsregioner minskat från 126 till 70. Färre men större arbetsmarknadsregioner har inneburit en kraftig regionförstoring med möjlighet att arbetspendla längre avstånd.

I Blekinge har utvecklingen inte gått i samma takt som i övriga Sverige. Länets fem kommuner ingår i tre olika arbetsmarknadsregioner - Karlskrona (Karlskrona och Ronneby), Karlshamn-Olofström och Kristianstad-Hässleholm (Sölvesborg). Mellan 1985 och 2020 har pendlingen mellan enskilda kommuner ökat (Karlshamn och Olofström) så att de bildat en gemensam region. 1985 tillhörde Sölvesborgs kommun Karlshamns LA men tillhör nu Kristianstad. För Karlskrona som residensstad har ingen regionförstoring skett. Som konsekvens har arbetsmarknadsförstoring enbart åstadkommit genom att folkmängden i de ingående kommunerna ökat under tiden och inte genom att den omfattar en större geografi.

Läget ser något bättre ut när vi studerar arbetsmarknadsregionerna och kommunernas sårbarhet minskar. För Karlskrona ökar branschbredden inte dramatiskt, men den är tillsammans med Ronneby i paritet med flera större kommuner i södra Sverige. I framför allt Olofström minskar sårbarheten avsevärt när vi studerar LA men branschbredden är fortsatt

begränsad. Branschbredden är som störst i Sölvesborg eftersom kommunen tillhör Kristianstad-Hässleholm LA. Den utbyggda infrastrukturen visar således tydligt den funktionella uppkopplingens betydelse och det faktum att förbättrad infrastruktur och tillgänglighet är centralt för att åstadkomma regionförstoring.

2.3 Kunskapsinnehåll och innovation

Ökad produktivitet är centralt för ekonomisk tillväxt och välfärd. En viktig drivkraft för produktivitetstillväxt är humankapitalet, vilket ofta omnämns som företagets viktigaste resurs. Samtidigt ökar kraven på arbetskraften på arbetsmarknaden och i näringslivet. Därtill är kunskap i form av investeringar i forskning och utveckling (FoU) också betydelsefullt för nya innovationer och ökad teknikanvändning, vilket bidrar till ökad produktivitet. Tillgången till statistik medför begränsningar och det är inte helt enkelt att mäta kunskap och innovation och vi har valt att analysera ett par olika mått.

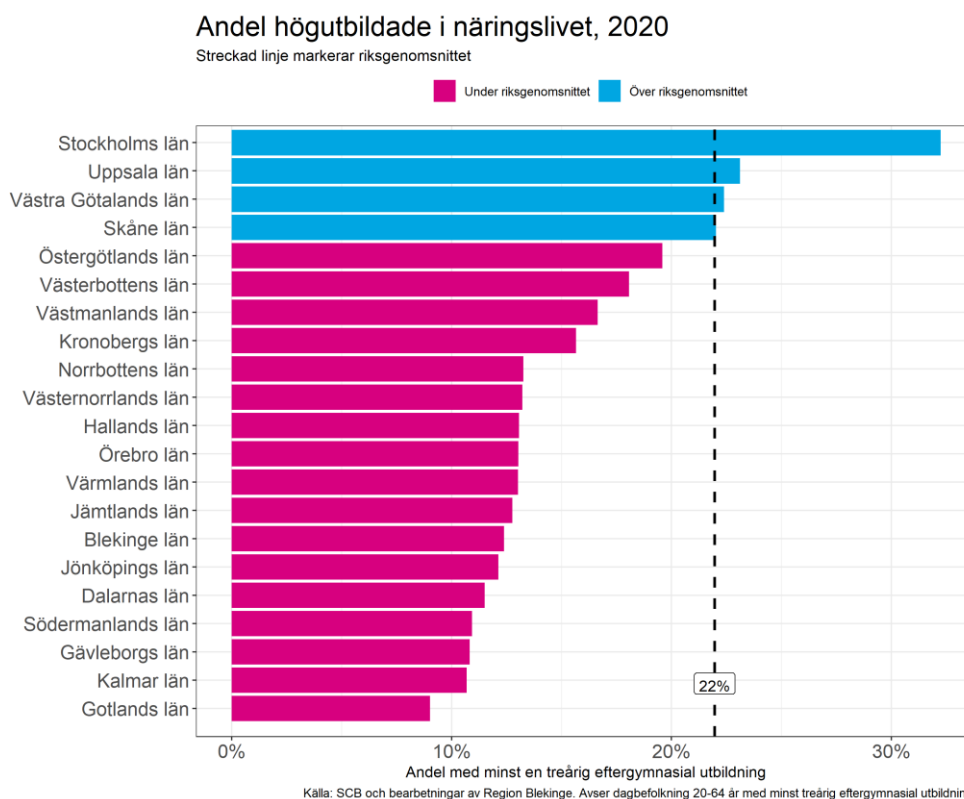
Utbildningsnivån används ofta som mått på humankapital även om det endast fångar formell utbildning och inte erfarenhet och annan informell kunskap som individer besitter. I Blekinge har 12 procent av de sysselsatta i näringslivet (samtliga branscher exklusive offentlig förvaltning och försvar, okänt, utbildning samt vård och omsorg) en eftergymnasial utbildning på minst tre år. Det placerar länet på 15 plats i jämförelse med övriga regioner, vilket är tydligt under riksgenomsnittet. Högst är utbildningsnivån i Stockholm följt av Uppsala och Västra Götaland. Skillnaderna mellan flera av regionerna runt medianen i riket är dock relativt små. I Norrbotten som har den nionde högsta utbildningsnivån i riket och Blekinge uppgår skillnaden till 0,9 procentenheter. Inkluderas den offentliga sektorn ökar andelen högutbildade bland de sysselsatta och länets relativa ranking förbättrats till en 12 plats. Det är bland annat ett resultat av att flera av de större yrkesgrupperna verksamma inom den offentliga sektorn är legitimationsyrken med krav på eftergymnasial utbildning.

Uppdelat på sektorer framkommer det att utbildningsnivån är högre inom tjänstesektorn än inom den varuproducerande sektorn i samtliga regioner. I Blekinge är andelen högutbildade bland varuproducenter 8 procent och bland tjänsteproducenter 16 procent och den relativa placeringen är 18 högst bland varuproducenter och 11 högst bland tjänsteproducenter.

På kommunnivå innehåller branschstatistiken fördelat efter utbildningsnivå en högre osäkerhet. Därför har vi valt att använda statistik mikrodatabasen från SCB, vilket medför att statistiken inte är helt jämförbar med den ovan presenterade statistiken. Högst andel högutbildade i näringslivet finns i Karlskrona följt av Karlshamn och Ronneby. I Karlskrona uppgår andelen till 20 procent, vilket är 7 procentenheter högre än i Karlshamn och 9 procentenheter högre än i Ronneby, vilket visar på stora inomregionala skillnader. I Karlskrona utgör tjänstesektorn är relativt störst i länet och förskjutningen i näringslivet mot en mer kunskapsintensiv tjänstesektor innebär att andelen högutbildade i dessa näringar är relativt hög. Därtill finns den regionala högskolan i de två största kommunerna i regionen.

Utbildningsnivån är framför allt lägre i Olofström, vilket åter hänger samman med branschstrukturen och den stora industrisektorn i kommunen. Men även industrin omvandlas och även om att sysselsättningen över tid har minskat sker förändringar inom branschen med fler högkvalificerade yrken och högre kunskapskrav. Ett enkelt sätt att illustrera de högre kunskapskraven är genom att jämföra utbildningsnivån för de som nyligen inträtt på arbetsmarknaden (30–34 år) med de som inom en överskådlig tid kommer att lämna arbetskraften (60–64 år). En hög kvot mellan de båda grupperna indikerar en omvandling i näringslivet med ett ökat kunskapsinnehåll då personer som förväntas lämna

företagen i hög grad ersätts av högutbildade personer. Denna omvandlingskvot är som högst i Olofström, vilket indikerar ett stort omvandlingstryck inom industrin.

Figur 31. Andel högutbildade av de sysselsatta i näringslivet efter region, 2020.

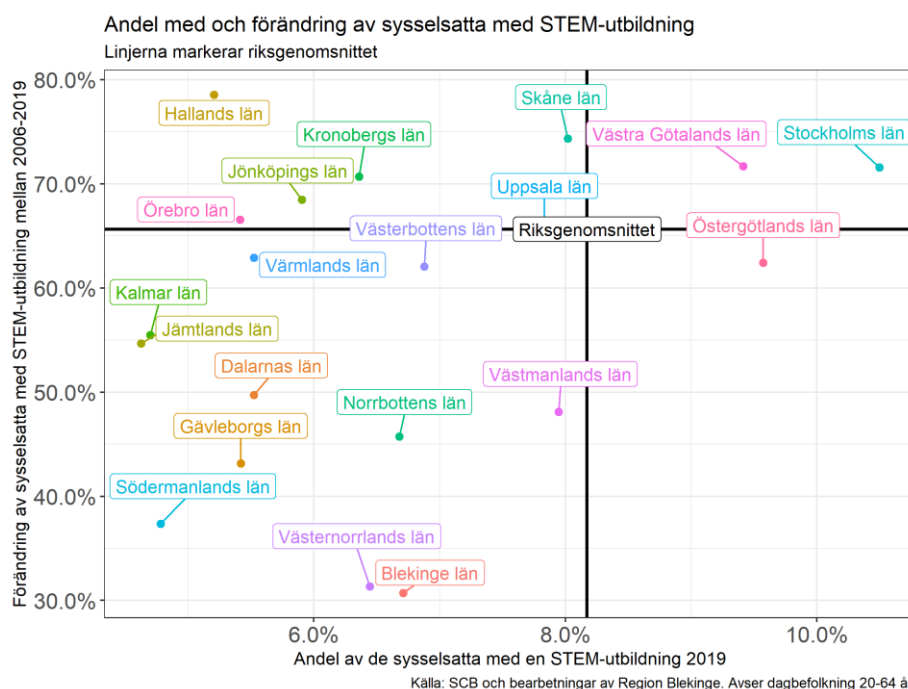
Ökad teknologianvändning inom näringslivet och innovationer som leder till teknologiska framsteg är centrala för tillväxt. Det finns därav ett stort behov av personer med STEM-utbildning.¹¹ För en teknikintensiv region är behoven av välutbildade personer inom dessa områden centrala för att driva på näringslivsutvecklingen med nya innovationer och tillämpningen av ny teknik. I appendix finns en lista med de utbildningar som vi i rapporten definierat som STEM-utbildningar från SCB:s regionala matchningsindikatorer.¹² I figuren nedan visas både andelen med och utvecklingen av de sysselsatta med en STEM-utbildning.

I Blekinge har 6,7 procent av de sysselsatta en STEM-utbildning, vilket är under riksgenomsnittet på 8,2 procent. Jämfört med övriga regioner är andelen den 8 högsta i landet och högre än flera andra mindre regioner. Efterfrågan i riket på personer med dessa utbildningar har ökat kraftigt (66 procent) under perioden, vilket indikerar en stark efterfrågan på personer med dessa kompetenser. Men finns stora regionala skillnader och ökningen i riket förklaras främst av att antalet personer med en STEM-utbildning i storstadsregionerna tillsammans med Halland och Kronoberg har ökat kraftigt. I Blekinge

¹¹ Med STEM avses (översatt) vetenskap, teknologi, ingenjörskonst och matematik.

¹² För fördjupad kunskap om de regionala matchningsindikatorerna rekommenderas rapporterna Regionala matchningsindikatorer slutrapport 2014 och Regionala matchningsindikatorer fördjupad analys 2018 båda tillgängliga via Tillvästverket.

har tillväxten av sysselsatta personer med en STEM-utbildning varit lägst av samtliga regioner mellan 2006–2019. Dock är andelen sysselsatta med en sådan utbildning fortsatt högre i Blekinge än i både Halland och Kronoberg.

Figur 32. Andelen sysselsatta med en STEM-utbildning och förändring mellan 2006–2019.

2.3.1 Högkvalificerade yrken

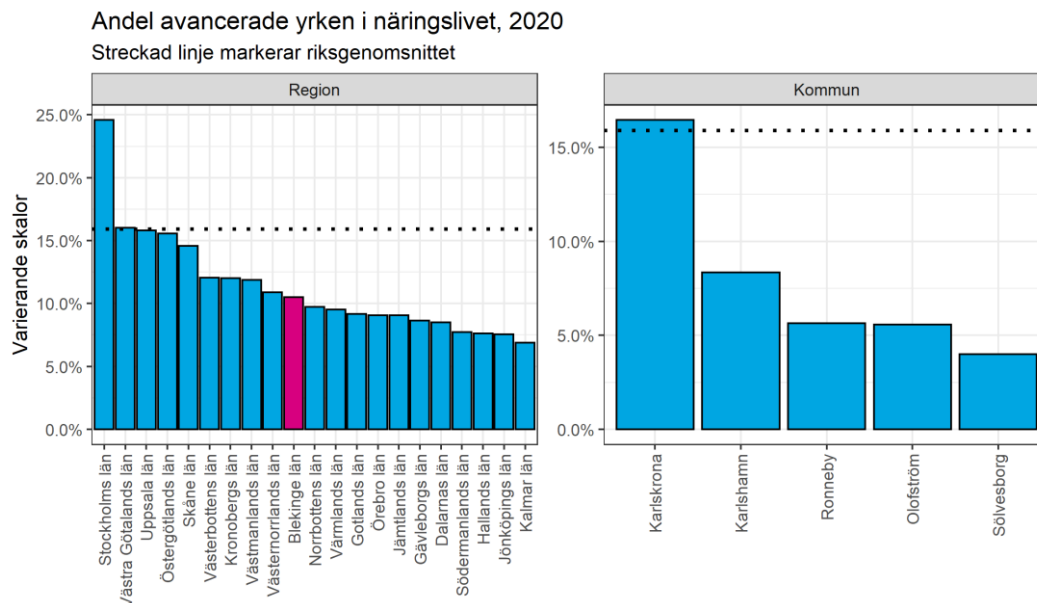
Branschstrukturen påverkar produktiviteten och utbildningsnivån i näringslivet hänger samman vilken typ av yrken som finns i en region vilket också påverkar produktivitet och löner. Kunskapsintensiteten i näringslivet kan därför studeras från ett yrkesperspektiv. Fördelen är att det möjliggör att studera kunskapsinnehållet utan att vara beroende av inom vilken bransch de avancerade yrken finns. I SCB:s yrkesregister klassificeras yrken in i kategorier baserat på kunskapsnivån för yrket.¹³ I avsnittet definieras avancerade yrken som de som kräver fördjupad högskolekompetens.

I Blekinges näringsliv klassificeras 10,5 procent av yrkena som avancerade (här förstått som yrken med fördjupad högskolekompetens), vilket är under riksgenomsnittet på 15,9 procent. Högst är andelen i Stockholm följt av Västra Götaland, vilka också är de enda med en andel avancerade yrken över riksgenomsnittet. Återigen är kunskapsintensiteten i länet hög för att vara en mindre region (tionde högsta andelen avancerade yrken). Inkluderar vi branscherna som domineras av sysselsatta inom den offentliga sektorn är regionens relativa placering densamma även om andelen arbetande med avancerade yrken ökar till 22 procent.

Mellan kommunerna varierar yrkesstrukturen relativt mycket och i Karlskrona uppgår andelen avancerade yrken till 16 procent, vilket är marginellt över riksgenomsnittet medan i Sölvesborg är andelen endast 4 procent. I övriga kommuner varierar andelen mellan 5–8

¹³ Mer om klassificeringen finns på SCB:s hemsida: <https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/standard-for-svensk-yrkesklassificering-ssyk/>

procent. Vilka yrken som finns på en plats hänger samman med både branschstruktur och utbildningsnivå och den större privata tjänstesektorn i Karlskrona förklarar delvis den högre andelen avancerade yrken i kommunen.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 16-64 år.

Figur 33. Andel avancerade yrken i näringslivet i Sveriges regioner, 2020.

För att skapa en bättre bild över hur kunskapsinnehållet skiljer sig åt mellan branscher utökas definitionen av avancerade yrken till att omfatta både yrken med krav på fördjupad högskolekompetens och yrken med krav på högskolekompetens eller motsvarande.

Högst andel kvalificerade yrken finns inom tjänstesektorn i finansbranschen och informations- och kommunikationsverksamhet. I båda dessa är andelen högkvalificerade yrken högre i Blekinge än riksgenomsnittet. I övriga tjänstesektorn är det framför allt inom företagstjänster som länet har en längre andel avancerade yrken än i övriga Sverige. Tillverkningsindustrin är länets största bransch, sett till arbetstillfällen, och andelen högkvalificerade yrken lägre än riksgenomsnittet. Dessutom är andelen avancerade yrken betydligt lägre än bland de privata tjänstenäringarna. Lägst andel avancerade yrken finns inom servicenäringarna - hotell och restaurang samt transport och magasinering.

2.3.2 Produktiva yrken

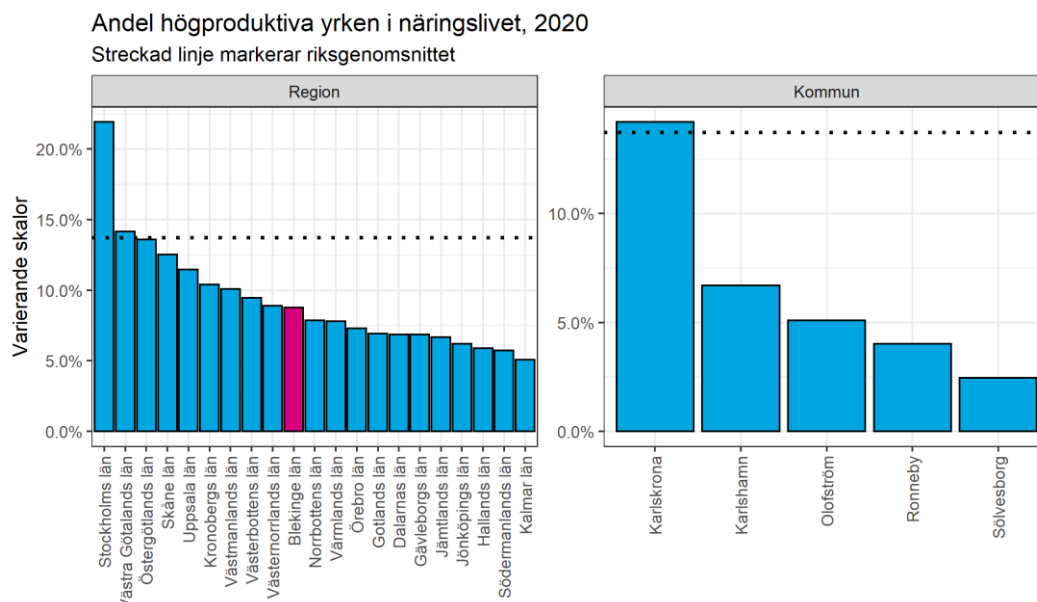
Yrkesstatistiken kan också användas för att bättre förstå kunskapsinnehållet i ekonomin och skillnader i produktivitet genom att studera förekomsten av yrkesgrupper i regionen som anses vara högproduktiva. I den här rapporten antas de yrken med krav på fördjupad högskolekompetens och som företrädesvis finns inom näringslivet vara just sådana högproduktiva yrken. I Appendix B finns de utvalda yrkena.

9 procent av alla yrken i näringslivet i länet klassificeras som högproduktiva yrken. Det är under riksgenomsnittet på 14 procent men länet placerar sig på tionde plats i jämförelse med övriga regioner. Det är bara i Stockholm och Västra Götaland som har en högre andel högproduktiva yrken än riksgenomsnittet. Lägst andel högproduktiva yrken finns i Kalmar, Södermanland och Halland. I exempelvis Halland har sysselsättningstillväxten varit hög och

drivit tillväxten i regionen samtidigt som länet haft en låg produktivitet. Det kan delvis förklaras av att växande och stora branscher i regionen finns inom servicesektorn med jämförelsevis låga löner medan förekomsten av högproduktiva yrkena är relativt låg.

Förändringar i statistiken har inneburit att det inte finns någon längre sammanhängande tidsserie att studera (bara 2019 och 2020 finns tillgängligt). Under året hade Blekinge den sjätte största ökningen av högproduktiva yrken och över riksgenomsnittet. De högproduktiva yrkena finns framför allt inom tillverkningsindustrin, information och kommunikation samt företagstjänster. Medan andelen högproduktiva yrken inom företagstjänster minskat något mellan åren hade andelen ökat inom både tillverkningsindustrin och information och kommunikation. Det största yrket sett till antalet är civilingenjörer. Nio av tio civilingenjörer arbetar i någon av de tre ovan nämnda branscherna

Högst andel högproduktiva yrken återfinns i Karlskrona och som lägst är andelen i Sölvesborg och skillnaden mellan kommunerna uppgår till hela 12 procentenheter. I Karlskrona är stora delar av länets kunskapsintensiva tjänstesektor lokaliserad dit många högproduktiva yrken finns. Efter Karlskrona arbetar flest civilingenjörer i Olofström, vilket återigen förklaras av den starka koncentrationen till industrin i kommunen.

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Avser dagbefolkning 16-64 år.

Figur 34. Andel högproduktiva yrken i näringslivet i Sveriges regioner, 2020.

2.3.3 Forskning och utveckling

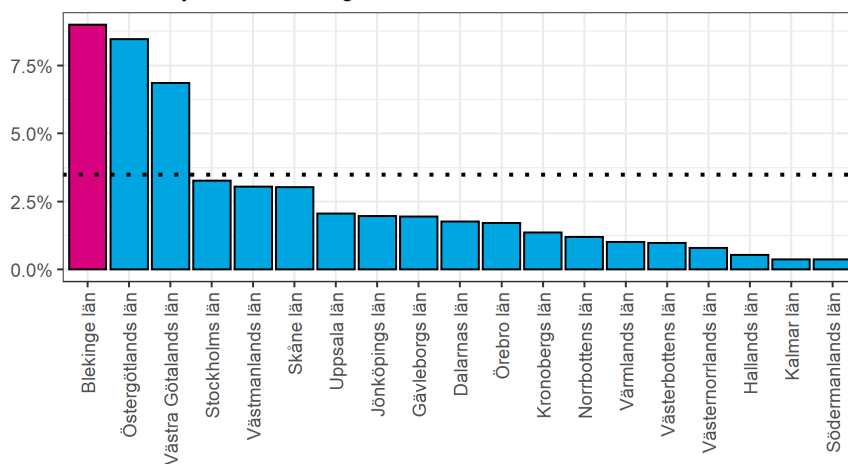
För produktivitet och tillväxt är innovationer betydelsefulla och teknikutveckling och ökad teknikanvändning är avgörande. Utvecklingen drivs bland annat av investeringar i kunskap, vilket beskrivits ovan. Men investeringar i kunskap i form av forskning och utveckling (FoU) är också betydelsefulla för innovationsförmågan, samtidigt som det finns spridningseffekter.

I Sverige sker majoriteten (71) procent av FoU-investeringarna inom företagssektorn. Stora företag är särskilt viktiga för regionens näringsliv och produktivitetstillväxten. En viktig förklaring till det är att det framför allt är de stora företagen med högt kunskapsinnehåll som investerar medel i FoU. Företag med fler än 250 anställda står för 80 procent av FoU-

investeringarna i företagssektorn. Investeringar i kunskap är en viktig drivkraft för produktivitet genom ny teknik och ökat teknikanvändande. Samtidigt innebär investeringar i ny kunskap att dessa kan spridas till övriga företag och branscher, vilket ytterligare storföretagens betydelse för regionen. Vidare är det de internationella företagen (svensk- eller utlandsägda) som står för närmare 90 procent av företagens FoU-satsningar. Investeringar i FoU i dessa företag kan således komma regionen till del trots att investeringarna sker i FoU-verksamheter i andra länder genom att företagen ingår i koncerner.

Vidare finns det en stark koncentration av företagens investeringar i FoU till de tre storstadsregionerna. Utgifterna för FoU i näringslivet uppgick 2019 till 123 miljarder kronor och de tre storstadsregionerna stod för tre fjärdedelar av de samlade investeringarna. Relativt storleken på ekonomin (här förstätt som andel av BRP för 2019) uppgår företagens FoU-utgifter i Blekinge till 9 procent av näringslivets BRP. Det är den högsta andelen av samtliga regioner och högt över riksgenomsnittet på 3,5 procent. I faktiska tal uppgick det totala FoU-investeringarna i Blekinges näringsliv till 3 680 miljoner kronor. Jämfört med 2007 har ökningen varit kraftig men med stora variationer för de redovisade åren däremellan. En högre kvalitet i regionaliseringen av FoU har sannolikt stor betydelse för utvecklingen och jämförelser över tid är därför svåra att göra och bör tolkas med försiktighet.¹⁴

Företagens utgifter för egen FoU som andel av BRP, 2019
Streckad linje markerar riksgenomsnittet

Källa: SCB och bearbetningar av Region Blekinge. Inga värden för Gotland och Jämtland.

Figur 35. Företagens utgifter för egen FoU som andel av BRP per region, 2019.

Tyvärr finns inte möjligheten att på regional nivå bryta ner statistiken på storleksklasser. För Blekinge saknas också tillgänglig statistik över de internationella företagens investeringar. Men före förändringarna i statistiken över FoU-investeringarna i länet stod dessa företag för merparten. Eftersom förändringarna i rapporteringen dessutom skett bland stora företag med arbetsställen i länet och att dessa företrädesvis är internationella sker sannolikt en väldigt stor andel av FoU-investeringarna i de stora internationella företagen.

¹⁴ Från 2019 har FoU i företagssektorn i Blekinge ökat kraftigt, vilket beror på förändringar i rapporteringen av FoU-verksamhet där det skett en förflyttning från huvudkontor utanför länet till arbetsställen Blekinge. SCB bedömer att rapporteringen för 2019 håller högre kvalitet för Blekinge än tidigare.

3 Branschanalys i Blekinges näringsliv

Hittills har rapporten fokuserat på den övergripande utvecklingen i länet även vad det gäller branschutzvecklingen. Detta kapitel kommer djupare analysera Blekinges näringsliv med hjälp av en nedbruten branschindelning för att identifiera vilka näringar länet är specialiserad, har sin tyngdpunkt och hur dessa har utvecklats.

I underlaget till Blekinges smarta specialiseringsstrategi identifierades styrkeområden i länets näringsliv och ett par av dessa lyftes också in i strategin som specialiseringar. Kapitlet syftet därför också till att fördjupa resonemangen kring dessa.

3.1 Urval och avgränsningar

Innan vi närmare analysera näringslivet behöver vi redogöra för de datakällor och vägval som har gjort gällande tillgänglig statistik. Avsnittet innehåller också en beskrivning av den omarbetade branschindelningen. Dessutom redogörs för, rapporten, centrala mått. För djupare läsning av avgränsningar och för jämförelse av tidigare branschindelning hänvisas till metodkapitlet i underlagsrapporten till Blekinge smarta specialiseringsstrategi.¹⁵

3.1.1 Datakällor och databearbetning

I branschanalysen används i huvudsak två datakällor; Bisnodes företagsdatabas för Blekinge och SCB. Bisnodes företagsdatabas innehåller ekonomiska data för samtliga bolag och arbetsställen i Blekinge. Databasen har använts för att mäta och beräkna flera av måtten som används i branschanalysen. Databasen innehåller statistik för samtliga bolagsformer med arbetsställe i länet, men före 2010 finns endast uppgifter tillgängligt för aktiebolag samt några företag i andra bolagsformer som rent storleksmässigt är betydelsefulla i regionen exempelvis Södra Skogsägarna. För att kunna presentera en bild som inkluderar krisåren och inte enbart återhämtnings- och tillväxtperioden i ekonomin har vi valt att använda 2008 som startår i analysen och inte 2010 som var fallet i förra näringslivsanalysen. Trots det fångas merparten av förädlingsvärdet och antalet anställda i analysen. En ytterligare anledning till valet är att de inkluderade bolagen utgår från årsredovisningar medan andra företagsformer innehåller uppskattade värden och således ökar osäkerheterna i underlaget.

När utvecklingen analyseras behöver förädlingsvärdet i Bisnodes företagsdatabas beräknas i fasta priser för att ta hänsyn till prisförändringar. Det har gjorts med BNP-deflatorer från nationalräkenskaperna då ingen regional prisstatistik finns att tillgå. Viktigt att notera är att när branschutzvecklingen har studerats i jämförelse med branschgenomsnittet i riket (avsnitt 3.5.1) är det utveckling av förädlingsvärdet i löpande priser som har använts eftersom vi inte har tillgång till SNI-koder för samtliga företag i riket.

Bisnode fördelar ut företagets ekonomiska värden på arbetsställen med antal anställda som fördelningsnyckel och således är företagsdatabasen arbetsställebaserad. Jämfört med annan data som i många fall registreras på huvudkontorets lokaliseringsställe är det centralt att företagsdatabasen speglar det regionala näringslivet. För de flesta bolagen är det inga problem då de endast består av ett arbetsställe. Men för de som har fler arbetsställen finns vissa osäkerheter i fördelningen då det exakta antalet anställda per arbetsställe inte är tillgängligt. Bisnode använder flera olika metoder för att uppskatta antalet anställda per

¹⁵ Analysen finns tillgänglig via Region Blekinges hemsida: [Analys av näringslivet i Blekinge](#)

arbetsställe. Men det innebär vissa osäkerheter i hur bland annat förädlingsvärdena fördelas mellan olika arbetsställen. En nackdel med metoden är att det innebär att alla anställda antas bidra i lika hög utsträckning till förädlingsvärdet.

Vi har i föregående kapitel poängterat svårigheten att studera vissa branscher över tid då exempelvis Ericsson flyttat från industrisektorn till tjänstesektorn. I Bisnodedatabasen har vi möjlighet justera branschindelningen för att undvika utvecklingsmönster som inte föregås av någon verksamhetsförändring. En möjlighet är att använda branschklassning 2020 bakåt i tiden för samtliga arbetsställen. Dock uppstår en annan potentiell felkälla med den metoden. De företag som under åren faktiskt har ändrat verksamhetsinriktning kommer inte fångas. I de fall vi har använt Bisnode har en kompromiss varit att hålla branschklassningen konstant för arbetsställen med fler än 100 då verksamhetsförändringar är enklare att identifiera.

SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS) har använts för att beräkna hur specialiserade branscher är i länet relativt övriga regioner, sett till antalet sysselsatta 16+ år. Noterbart är att när SCB har använts har vi inte haft möjlighet att särskilja olika bolagsformer åt och inte heller branschklassningen för bolag. SCB har också använts för att beräkna utbildningsnivån inom respektive bransch.

Sammanfattningsvis finns ett par potentiella felkällor vad det gäller fördelning av ekonomiska värden och bearbetningarna. Trots det bedömer vi kvaliteten på branschnivå är tillräckligt hög för att presentera en samlad bild över struktur och utveckling av Blekinges näringsliv. Ju mindre branscher desto mer försiktig behöver man vara i att dra slutsatser.

3.1.2 Definitioner och mått

Det finns många mått som kan vara av intresse i studier av näringslivet och dess konkurrenskraft. I branschanalysen har vi valt att använda oss av ett par olika mått för att beskriva näringslivet. Förädlingsvärde, antal anställda och produktivitet är återkommande begrepp och av central betydelse i analysen, dessa har diskuterats i föregående kapitel men kan med fördel förtydligas ytterligare.

Förädlingsvärdet är det värde som skapas i verksamheten. Enkelt uttryckt är det värdet av ett företags produktion minus värdet av kostnaderna för insatsvaror. För att uttala oss om konkurrenskraften mellan branscher är förädlingsvärdet i sammanhanget av stort intresse.

I företagsdatabasen definieras förädlingsvärdet enligt Simpler-metoden och förädlingsvärdet ska täcka personalkostnader och kapitalkostnader. Förädlingsvärdet för ett företag är dess bidrag till regionens BRP och summan av samtliga arbetsställets förädlingsvärde i Sverige utgör landets BNP. Beräkningarna av förädlingsvärdet i företagsdatabasen skiljer sig delvis från regionalräkenskaperna som SCB publicerar, vilket gör att de inte är jämförbara.

I tidigare kapitel har vi använt SCB:s RAMS för att mäta antalet sysselsatta. När Bisnode används är det i stället omräknat till helårsanställda som avses. Det innebär att två halvtidstjänster motsvarar en helårsanställd och att det inte går att jämföra antalet förvärvsarbetande i den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken med antalet som finns tillgängliga i företagsdatabasen.

Produktivitet är ett betydelsefullt mått för att förstå konkurrenskraft samtidigt som det är avgörande för välbefinnande och har över tid varit drivande för den ekonomiska tillväxten. Produktiviteten definieras som förädlingsvärdet dividerat med antalet anställda (BRP per sysselsatt i tidigare kapitel). Enkelt uttryckt visar det hur mycket värde som skapas per anställd.

3.1.3 Branschindelning och urval av branscher

En fördjupad analys av näringslivet kräver en finfördelad branschindelning. Indelning bygger på SNI 2007 som är standard för näringsgrensindelning sedan 2008 och totalt finns över 800 näringsgrenar att tillgå. I valet ställs hög detaljeringsgrad mot överskådlighet och vi har valt att dela in dessa i 49 branscher som används i analysen.

I näringslivsanalysen från 2020 användes med mindre ändringar en branschindelning som tillhandahölls av Region Skåne. Tjänste- och handelsnäringar kopplades i hög utsträckning ihop med tillverkning, vilket innebar svårigheter att urskilja var styrkorna inom en bransch fanns. I den föreliggande branschanalysen har flera justeringar i branschindelningen gjorts med utgångspunkt i Konjunkturinstitutet näringslivsindelning i konjunkturbarometern. Syftet med förändringarna har varit; 1) tydliggöra industrinäringarna genom att fränkoppla bland annat partihandel, 2) renodla den kunskapsintensiva tjänstesektorn (IKT) från industrinäringarna, 3) skapa tydlighet i var länets styrkor finns. Dessutom har förändringarna mellan partihandel och industri resulterat i ett behov av fler branscher inom handelssektorn.

Från de ursprungliga 49 branscherna har flera justeringar i urvalet gjorts. Branscher som omfattar färre än 30 anställda har exkluderats. Till dessa hör arbete i hushåll, intresseorganisationer, läkemedelsindustri, möbelindustri, offentlig förvaltning och försvar, okänd bransch och övrig tillverkningsindustri. Studerar vi hela arbetsmarknaden är både intresseorganisationer och offentlig förvaltning och försvar av betydande storlek men eftersom vi studerar näringslivet och det finns få bolag i dessa branscher har de exkluderats. Utbildning och vård och omsorg har också exkluderats från urvalet. Syftet är att fånga näringslivet och även om det inom dessa två branscher finns många anställda även i näringslivet utgör de en relativt liten del av totalen. Vidare är de hög grad beroende av politiska beslut och förutsättningarna varierar med befolkningsstorleken. Slutligen har finans och försäkring och huvudkontor exkluderats från det ursprungliga urvalet då. Dessa båda är kapitalintensiva branscher och innehåller bland annat holdingbolag och huvudkontorsverksamheter, vilket ofta innebär få anställda men stora förädlingsvärden som varierar mellan åren, vilket sannolikt beror på kapitalflöden och inte på förändrad produktivitetsnivå och konkurrenskraft.

I Blekinge finns totalt 12 733 bolag med 35 078 anställda som omsätter drygt 120 miljarder kronor. I analysen omfattas aktiebolag samt större bolag i annan bolagsform, vilket under 2020 medförde ett bortfall på 4 procent av omsättningen och 8 procent av de anställda när övriga bolag exkluderades. Den stora skillnaden är att antalet bolag mer än halveras i urvalet. Andra associationsformer står för en stor andel av antalet företag men dessa är i hög grad utan anställda och står för en liten del av näringslivets omsättning och förädlingsvärde. Inom ett par branscher – areella livsmedelsnäringar, konstnärlig och kulturell verksamhet, personlig service och skogsbruk – minskar antalet företag kraftigt. Minskningen i förädlingsvärde och anställda är betydligt lägre. Inom exempelvis skogsbruk exkluderas 97 procent av alla bolag men endast 36 procent av antalet anställda i branschen. Slutsatsen blir att de ekonomiska värdena i hög grad fortsatt fångas i analysen med befintligt urval.

Innehåll	Omsättning	Anställda	Företag
Näringslivet totalt	120,2	35 078	12 733
Näringslivet urval	115,7	32 325	6 150
Andel	96%	92%	48%

Tabell 1. Omsättning, anställda och företag totalt och urval, 2020. Källa: Bisnode och bearbetningar av Region Blekinge

Med de 11 exkluderande branscherna som listats ovan sker ett bortfall på 3 procent av omsättningen, 7 procent av de anställda och 17 procent av bolagen. Kvar blir ett urval bestående av 5 081 bolag, 30 148 anställda som omsätter 112,7 miljarder kronor.

Innehåll	Omsättning	Anställda	Företag
Näringsliv urval	115,7	32 325	6150
Näringslivet exklusive 11 branscher	112,7	30 148	5 081
Andel exklusive 11 branscher	97%	93%	83%

Tabell 2. Omsättning, anställda och företag i urval av branscher, 2020. Källa: Bisnode och bearbetningar av Region Blekinge.

Sammantaget har den ursprungliga branschindelningen krympt till 38 branscher. För att underlätta förståelse används samma urval även då SCB används trots att vi inte kan dela in den statistiken i olika bolagsformer. Med begreppet näringsliv avses i detta kapitel urvalet av branscher och bolagsformer som presenterats i detta avsnitt.

3.2 Näringslivets struktur i Blekinge

I detta avsnitt kommer vi titta närmare på företag, anställda, förädlingsvärde samt produktivitet för att få en uppfattning av var tyngdpunkten och den kritiska massan finns.

Mer än 90 procent av företagen i näringslivet har högst nio anställda. Mikrobolagen med noll anställda står för hela 37 procent av bolagen, men endast tre procent av det samlade förädlingsvärdet. Bland företag med 1–9 anställda arbetar 23 procent av de anställda i näringslivet och dessa bolag står för 18 procent av det samlade förädlingsvärdet. Flest arbetstillfällen (närmare 30 procent) finns på de små medelstora bolagen mellan 10–49 anställda som utgör 8 procent bolagen. Bidraget till förädlingsvärdet är dock något lägre för dessa bolag. I de större medelstora bolagen i regionen (50–249 anställda) arbetar 23 procent av de anställda trots att dessa endast utgör två procent av bolagen.

Vi har tidigare belyst storbolagens betydelse för Blekinge och trots att de endast utgör 0,3 procent av näringslivets alla företag sysselsätter de var fjärde anställd och mer än en tredjedel av länets samlade förädlingsvärde skapas i dessa bolag. Företagsstorleken varierar kraftigt mellan olika branscher och en regions näringslivsstruktur påverkar således i hög grad företagsstrukturen i länet.

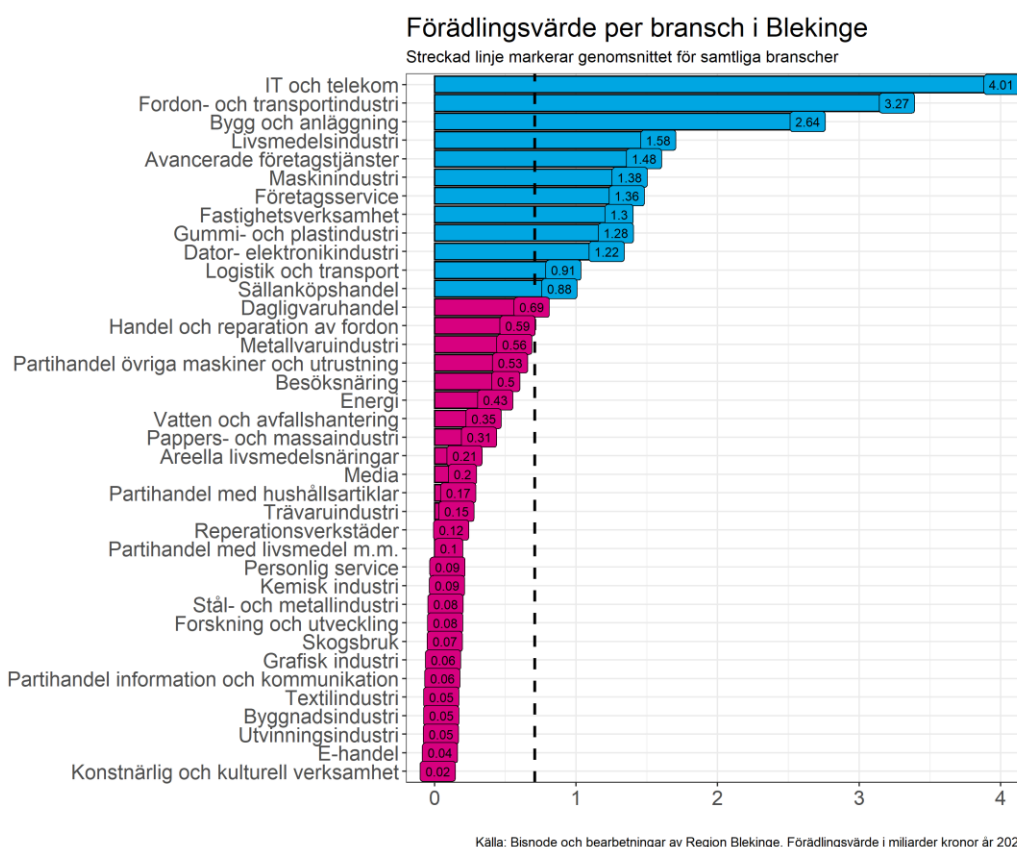
Variabel	0 anställda	1–9 anställda	10–49 anställda	50–249 anställda	250 anställda eller fler	Totalt
Förädlingsvärde	3%	18%	23%	20%	36%	100%
Anställda	...	23%	28%	23%	26%	100%
Företag	37%	53%	8%	2%	0%	100%

Tabell 3. Förädlingsvärde, anställda och företag efter företagsstorlek, 2020. Källa: Bisnode och bearbetningar av Region Blekinge.

3.2.1 Anställda, förädlingsvärde och produktivitet

Nedan tittar vi närmare på var den ekonomiska tyngdpunkten finns genom att studera vilka branscher som har ett högt förädlingsvärde och stort bidrag till länets BRP och är betydande för den regionala sysselsättningen. Eftersom produktivitet är avgörande för tillväxt och välstånd presenteras också högproduktiva och konkurrenskraftiga branscher.

I genomsnitt uppgår förädlingsvärdet till drygt 700 mnkr per bransch och medianen i urvalet till 330 mnkr. 12 branscher har ett samlat förädlingsvärde över länsgenomsnittet och dessa står sammanlagt för fyra femtedelar av det totala förädlingsvärdet i näringslivet. De största branscherna i länet är IT och telekom, fordon- och transportindustri samt bygg och anläggning. Det samlade förädlingsvärdet för dessa tre branscher uppgår till närmare 10 miljarder kronor, vilket innebär att de sammanlagt står för hela 37 procent av näringslivets förädlingsvärde. Utöver dessa tre har flera andra industri- och servicenäringar samt avancerade företagstjänster ett förädlingsvärde över länsgenomsnittet.

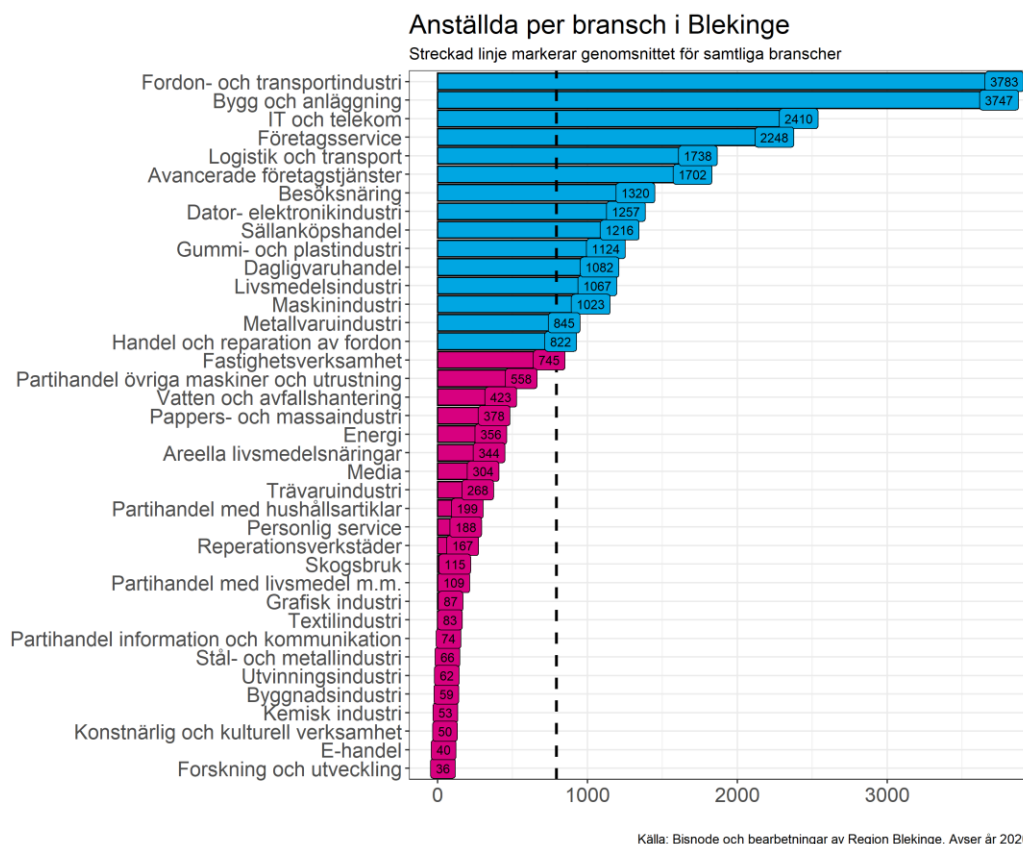
Figur 36. Förädlingsvärde per bransch i Blekinge, 2020.

Den genomsnittliga branschstorleken, sett till antalet anställda, uppgår till 793 anställda. Storleken varierar kraftigt mellan branscherna där fordon- och transportindustrin sysselsätter 3783 personer, vilket motsvarar 13 procent av de anställda i näringslivet medan inom forskning och utveckling som är den minsta branschen arbetar endast 36 personer.

15 av de 38 branscherna har fler anställda än länsgenomsnittet och tillsammans står de för 84 procent av antalet anställda i näringslivet. Av branscherna med ett högt förädlingsvärde hade alla, förutom fastighetsbranschen, också fler anställda än genomsnittet. Tre servicenäringar - dagligvaruhandel, handel och reparation av fordon samt besöksnäringen - som i regel är mer personalintensiva tillsammans med metallvaruindustrin har också fler anställda än genomsnittet.

Flest anställda finns inom samma näringar som de som hade högst förädlingsvärde i näringslivet. Skillnaden är att flest arbetstillfällen finns i fordon- och transportindustrin följt av bygg och anläggning som sysselsätter marginellt färre personer. IT och telekom har störst

betydelse för den regionala ekonomin, mätt i förädlingsvärde och har det tredje största antalet anställda men betydligt färre än de två ovan nämnda.

Figur 37. Anställda per bransch i Blekinge, 2020.

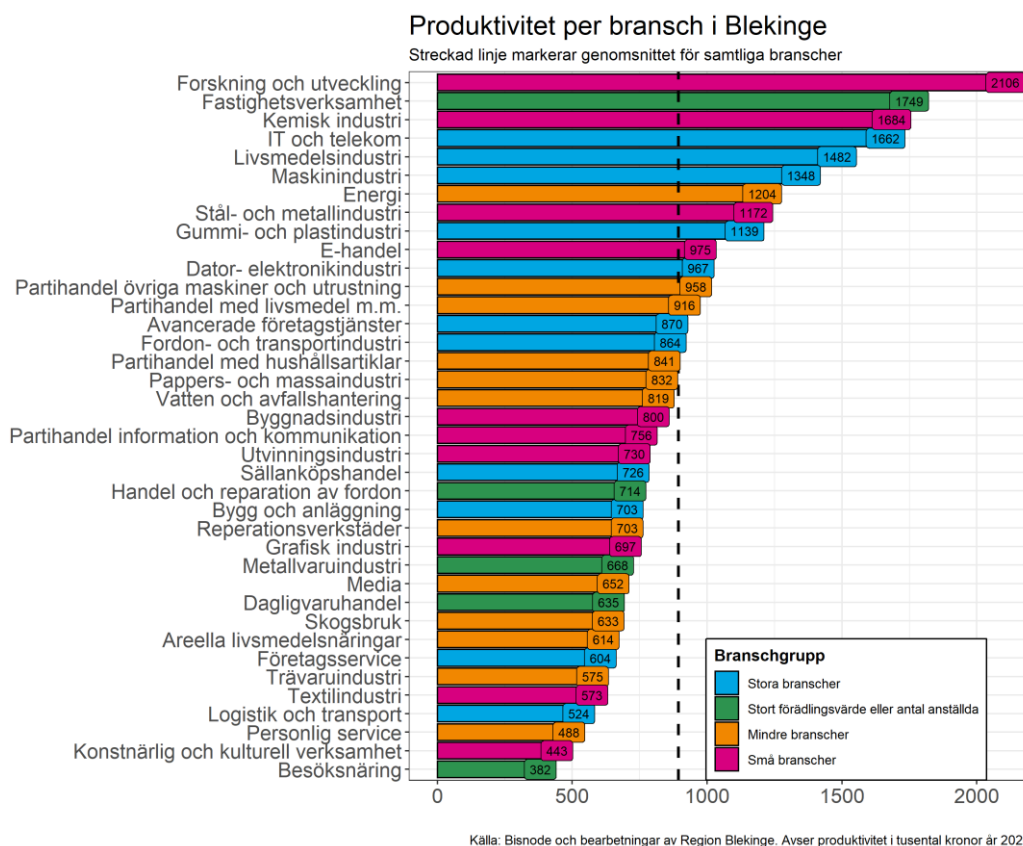
Produktivitet är en viktig drivkraft för tillväxt och en god jobbutveckling. En bransch med hög produktivitet indikerar att företagen i den är konkurrenskraftiga. Det är dock inte helt enkelt att definiera högproduktiva respektive lågproduktiva branscher. I Blekinges näringsliv uppgår produktiviteten till 894 tkr per anställd. 15 branscher har en högre produktivitet än genomsnittet, vilka i rapporten anses vara högproduktiva branscher.

De högproduktiva branscherna i regionen skiljer sig till viss del från de med kritisk massa.¹⁶ Högst är produktivitetsnivån inom forskning och utveckling, fastighet och kemisk industri. Forskning och utveckling och kemisk industri är små näringar i länet, sett till antalet anställda, men med relativt höga förädlingsvärden. Fastighetsbranschen är förvisso en relativt stor bransch i länet men det går att argumentera för att branschen skulle exkluderas från analysen då de höga förädlingsvärdena uppstår från stora kapitalflöden som varierar mellan åren trots relativt få anställda. De höga förädlingsvärdena bland bolagen beror sannolikt på andra parametrar än en starkt konkurrensförmåga. Dessutom är flera av de större bolagen i branschen kommunala bostadsbolag.

¹⁶ I figurerna har stora branscher förädlingsvärde och antal anställda över genomsnittet, stort förädlingsvärde eller antal anställda över genomsnittet, mindre branscher avser branscher med fler än 100 anställda och små branscher är de med färre än 100 anställda.

Flera av de större branscherna i länet med en kritisk massa, sett till förädlingsvärde och antal anställda är också högproduktiva. IT och telekom inom tjänstesektorn tillsammans med flera industrinäringar - Livsmedelsindustri, maskinindustri, gummi- och plastindustri samt dator- och elektronikindustri - har en produktivitetsnivå över länsgenomsnittet. Därtill har större branscher som fordons- och transportindustri samt avancerade företagstjänster en produktivitet strax under länsgenomsnittet.

Servicebranscherna är ofta mer arbetsintensiva och produktiviteten generellt lägre. I dessa är effektiviseringar mer svårrealiserbara. I jämförelse kan tillverkande industrier uppnå stordriftsfördelar och investeringar i ökad automation kan effektivisera tillverkningsprocesserna på ett helt annat sätt. Företagsservice, logistik och transport samt besöksnäringen är alla stora branscher men produktiviteten i dessa är relativt låg. De är till stora delar inriktade på den lokala närmarknaden jämfört med industriföretagen som genom globalisering och minskade transportkostnader över tid kan exportera varor långa avstånd.

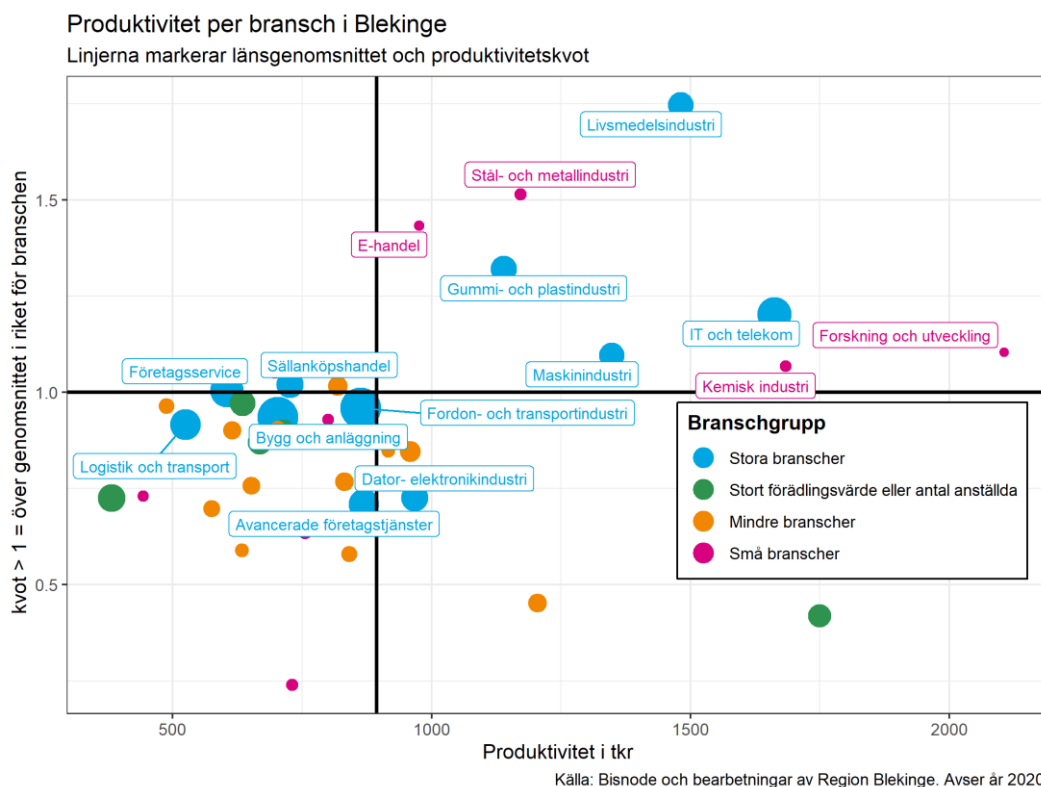

Figur 38. Produktivitet per bransch i Blekinge, 2020.

I det övre högra hörnet i figuren nedan visas branscher med både en hög produktivitet (över länsgenomsnittet) och en produktivitet över branschens riksgenomsnitt (aktiebolag). Företagen i dessa branscher är inte bara betydelsefulla för regionens utveckling utan även konkurrenskraftiga i en nationell kontext och det finns särskilt goda förutsättningar i länet.

Av de 38 branscherna har 12 av dem en högre produktivitet än riksgenomsnittet för branschen. Totalt har åtta branscher högre produktivitet än både riksgenomsnittet för branschen och länsgenomsnittet däribland flera av regionens stora branscher - IT och telekom, livsmedelsindustrin, maskinindustri samt gummi- och plastindustri. Av de stora

branscherna har fordon- och transportindustri, företagservice samt bygg och anläggning har en produktivitet i nivå med eller något lägre än riket. I jämförelse med riket sticker däremot avancerade företagstjänster och dator- och elektronikindustrin ut med en tydligt lägre produktivetsnivå än i riket. Inom fastighet och energi är produktiviteten betydligt högre än genomsnittet i näringslivet men i jämförelse med riket är den för bägge dessa branscher betydligt lägre.

Figur 39. Produktivitet per bransch i Blekinge och i förhållande till branschens riksgenomsnitt, 2020.

3.2.2 Företagsstruktur och stora bolag

En stor del av nya arbetstillfällen skapas i små och medelstora bolag och dessa har över tid i hög utsträckning stått för sysselsättningstillväxten i landet. Vi har dock vid flera tillfällen belyst storföretagens betydelse och de är särskilt viktiga för regionens näringsliv och produktivitetstillväxt. En viktig förklaring till produktivitetstillväxt är innovationer, teknikutveckling och ökat teknikanvändande som drivs av investeringar i kunskap och det är framför allt stora företag med högt kunskapsinnehåll som investerar medel i FoU. Dessutom innebär dessa investeringar i ny kunskap att det finns stora spridningseffekter till övriga företag och branscher i regionen. Således är de kunskapsintensiva storföretagen betydelsefulla för regionen.

I Blekinges näringsliv finns 13 storföretag, här förstätt som företag med 250 anställda eller fler, och tio av dessa verkar inom olika industrinäringar. Flest storföretag med två inom respektive bransch finns i fordon- och transportindustrin, IT och telekom, dator- och elektronikindustrin samt livsmedelsindustrin. Blekinge har ett storskaligt näringsliv och storföretagen har stor betydelse för den regionala ekonomin. De 13 bolagen listade i tabellen

nedan står tillsammans för drygt en fjärdedel av sysselsättningen i Blekinges näringsliv och hela 36 procent av det samlade förädlingsvärdet.

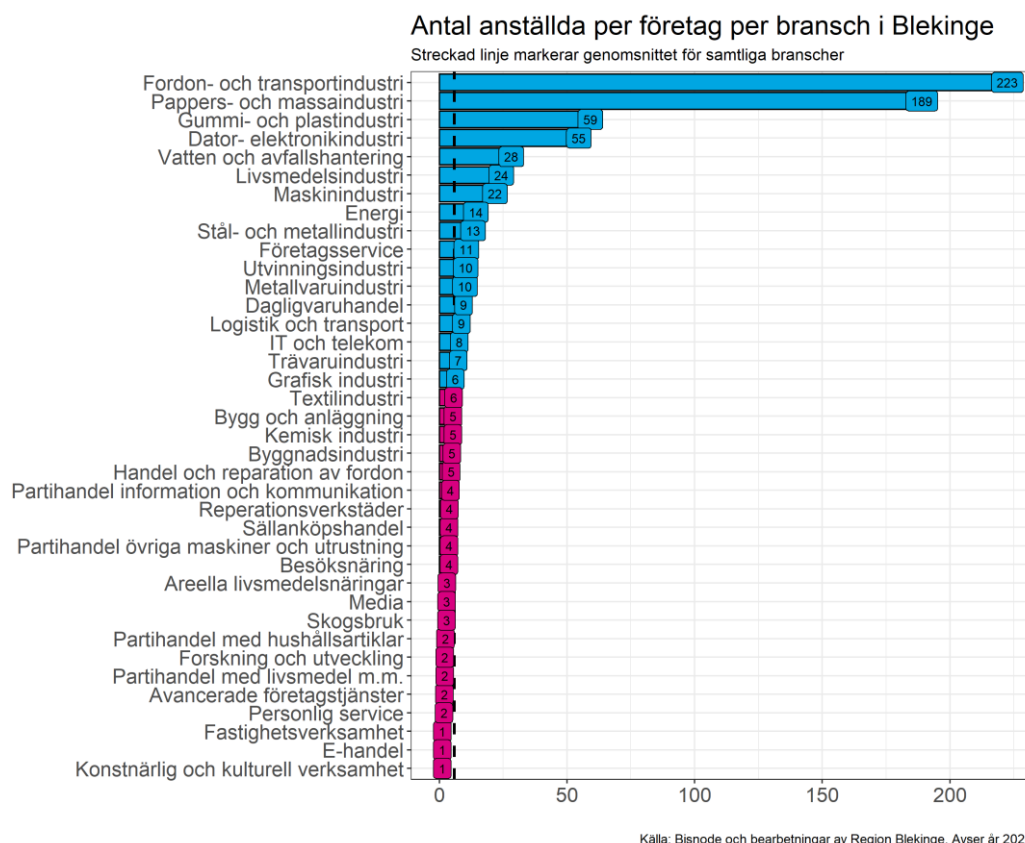
Bransch	Företagsnamn	Antal anställda
Fordon- och transportindustri	Volvo Personvagnar Aktiebolag	2 246
IT och telekom	Ericsson AB	871
Dator- och elektronikindustri	NKT HV Cables AB	824
Fordon- och transportindustri	Saab Kockums Aktiebolag	742
Företagsservice	Samhall Aktiebolag	604
Livsmedelsindustri	AAK Sweden AB	446
Pappers- och massaindustri	Södra Skogsägarna ekonomisk förening	405
IT och telekom	Telenor Sverige Aktiebolag	353
Gummi- och plastindustri	Tarkett Aktiebolag	352
Livsmedelsindustri	Atria Sverige AB	302
Maskinindustri	Dynapac Compaction Equipment AB	281
Dator- och elektronikindustri	Orbit One Aktiebolag	280
Gummi- och plastindustri	Roxtec International Aktiebolag	255

Figur 40. Storföretag i Blekinge efter bransch och antal anställda, 2020. Källa: Bisnode och bearbetningar av Region Blekinge.

Vi har i kapitel två redogjort för att företagsstrukturen i en region till stor del hänger samman med hur branschstrukturen. Servicebranscher, exempelvis besöksnäringen, tenderar att vara fler företag med färre anställda medan inom industrinäringarna tenderar företagen vara färre men med fler anställda. I Blekinge ser vi detta mönster där industrinäringarna med generellt högre uppstartskostnader består av färre men ofta större företag. Flest företag finns inom avancerade företagstjänster, bygg och anläggning samt fastighet och ingen av industribranscherna består av fler företag än genomsnittet på 134 företag.

Studerar vi i stället antalet anställda per företag ser det väldigt annorlunda. I Blekinges näringsliv sysselsätter ett företag i genomsnitt 6 personer. I fordon- och transportindustrin arbetar i genomsnitt 223 personer per företag medan inom konstnärlig och kulturell verksamhet har det genomsnittliga företaget en anställd.

Men en bransch behöver en blandning av mindre och större företag. En bransch som endast består av ett storföretag skapar sårbarhet samtidigt som kopplingarna till övriga branscher i näringslivet kan vara begränsad. Å andra sidan behövs större företag för de driver på utvecklingen inom hela branschen och regionen. Dessutom är de ofta kunskapsintensiva och investerar i FoU som också kan spridas till övriga näringslivet och samhället. En bransch med en mix av stora och små bolag kan leda till täthetsfördelar som skapar möjligheter till specialisering och spridning av kunskap samt kompetens.

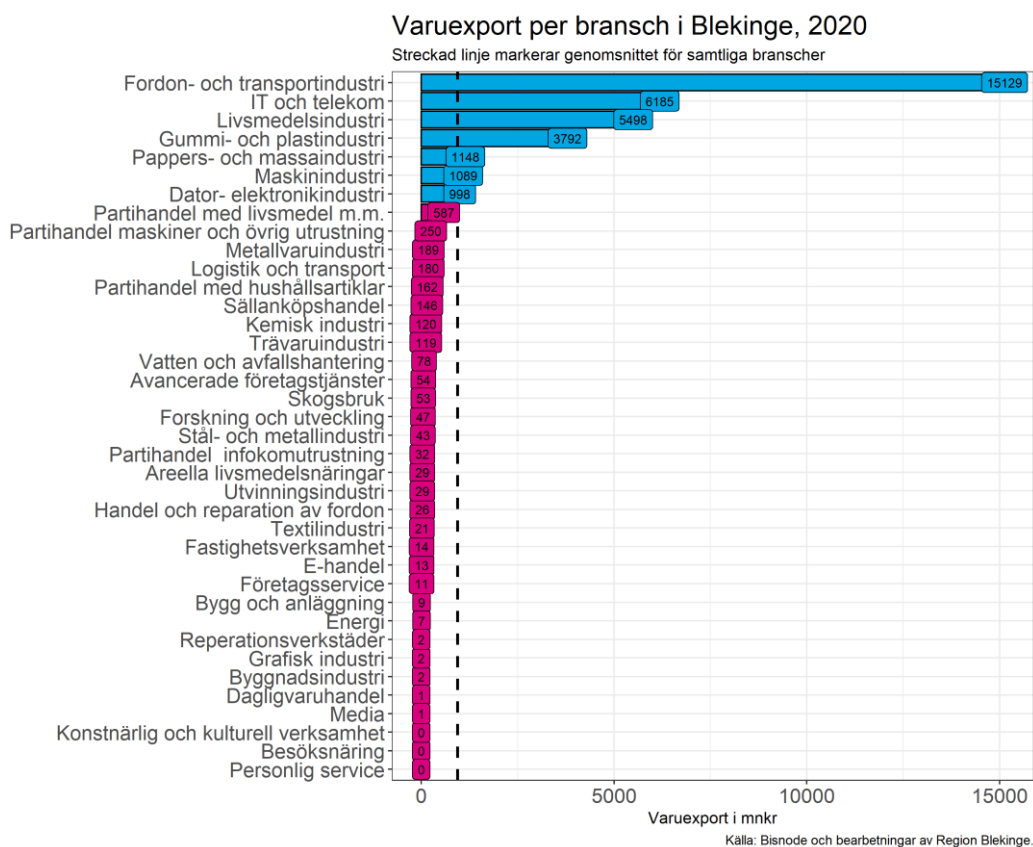
Figur 41. Antal anställda per företag och bransch i Blekinge, 2020.

Den statistik över aggregerade varu- och tjänsteexport som presenterades i avsnitt 2.2.4 från Tillväxtverket och SCB finns inte tillgänglig på branschnivå. Men via Bisnode¹⁷ har vi tillgång till varuexportvärdet per bransch i länet. Blekinge är en exportintensiv ekonomi och det är varuexporten som dominerar och stod för 85 procent av det totala exportvärdet under 2020. Tidigare statistik visar att de stora företagen som står för 90 procent av varuexporten från länet, vilket återigen förklarar storföretagens betydelse för regionen. Samtidigt är det viktigt att notera att nedan presenterad statistik inte innehåller tjänsteexport, vilket förklarar den starka koncentrationen till de varuproducerande industribranscherna.

Länet har en stark koncentration av varuexporten till ett fåtal branscher. Fordon- och transportindustri, livsmedelsindustri samt IT och telekom stod för närmare tre fjärdedelar av varuexporten från länet och fordon- och transportindustrin står för 42 procent av det samlade exportvärdet. I jämförelse står de fem branscherna med högst exportvärde i riket för mindre än hälften av rikets samlade export.

Men varuexporten är relativt hög i flera industrinäringar – gummi- och plastindustri, pappers- och massaindustri, maskinindustri samt dator och elektronikindustri. Dessa sju branscher har ett högre exportvärde än genomsnittet för samtliga branscher i näringslivet samtidigt som de har gemensamt att exporten i relation till omsättningen är relativt hög.

¹⁷ Då vi använder Bisnode i detta avsnitt är statistiken inte jämförbar med den presenterad i avsnitt 2.2.4.

Figur 42. Varuexport per bransch i Blekinge, 2020.

3.3 Näringslivets specialiseringar

I de två föregående har vi studerat vilka branscher som är av stor betydelse för den regionala ekonomin och hur företagsstrukturen ser ut i olika branscher. För att identifiera hur specialiserade Blekinge är inom olika branscher i näringslivet kommer vi nedan använda två specialiseringsmått – absolut och relativ specialisering – med SCB som källa.

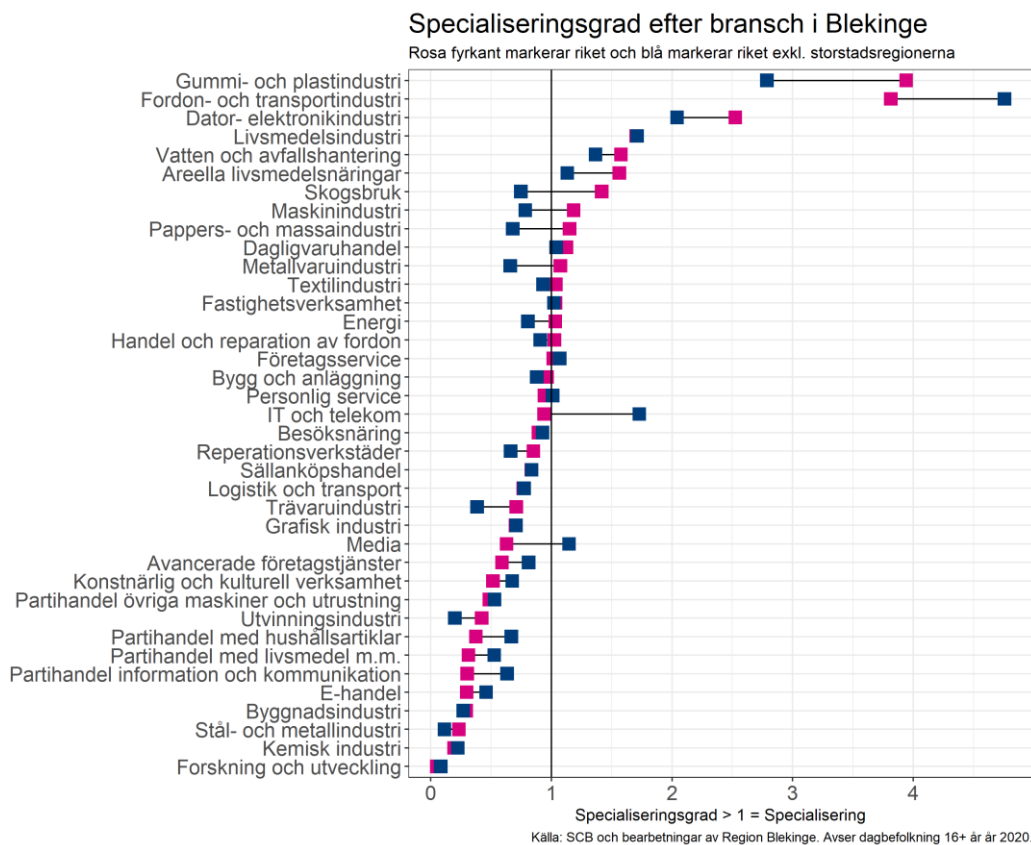
3.3.1 Relativ specialisering

Specialiserade branscher i Blekinges näringsliv har särskilt goda förutsättningar i jämförelse med andra regioner. En globaliserad och integrerad världsekonomi har inneburit ett ökat konkurrenstryck och länet behöver branscher med hög relativ specialisering för att kunna konkurrera på en internationell marknad genom att dra nytta av komparativa fördelar. Varierande förutsättningarna i tillgången till naturresurser, arbetskraftens kompetens eller teknologi innebär att regioner har komparativa fördelar inom olika branscher. Regionen behöver vara specialiserade inom ett antal näringar för att exempelvis attrahera kompetens. Om det finns bättre förutsättningar för en bransch i andra regioner finns det en risk att branschen på sikt koncentreras dit, trots att den har stor betydelse för den regionala ekonomin. Således kan inte alla regioner vara specialiserade inom alla branscher.

Specialiseringsgraden, den relativa specialiseringen i sysselsättning, visar en branschs relativa storlek i länet jämfört med motsvarande i riket. Om specialiseringsgraden för en bransch är lika med ett innebär det att den är lika stor i Blekinge som i riket, relativt sett. Ett värde

större än ett innebär att branschen har mer vanlig i Blekinge än i riket och tvärtom innebär en specialiseringsgrad mindre än ett att branschen är relativt mindre i länet. Enklare uttryckt innebär en hög specialiseringsgrad för en given bransch en högre närvaro i Blekinge än i riket och man talar då om en regional specialisering.

I figuren nedan visas specialiseringsgraden i jämförelse med både riket och riket exklusive storstadsregionerna. Det finns fler anledningar till det. Dels är den avancerade tjänstesektorn i hög utsträckning koncentrerad till storstadsregionerna. Det innebär att i jämförelse med riket får dessa tre regioner stor genomslagskraft och vissa branscher främst inom tjänstesektorn ”försvinner” i mindre regioner. Dels det omvända resonemanget för flera industrinäringar. Eftersom industrin utgör en tydligt mindre del av ekonomin i storstadsregionerna kan mindre regioner uppvisa en hög specialisering jämfört med riket inom dessa. Men i jämförelse med andra regioner med liknande förutsättningar kan det finnas flera andra regioner med än mer gynnsamma förutsättningar i dessa branscher. I de fall specialiseringsgraden överstiger ett i relation till båda jämförelseregionerna definierar vi branscherna som mycket specialiserade i Blekinge. Branscher med en specialiseringsgrad över ett i relation till riket eller riket exklusive storstadsregioner definierar vi som specialiserade.

Figur 43. Specialiseringsgrad per bransch i Blekinge, 2020.

I urvalet av branscher har 16 branscher en specialiseringsgrad över 1 i relation till riket medan 12 branscher är specialiserade i jämförelse med riket exklusive storstadsregionerna. Totalt är nio branscher mycket specialiserade i länet och tydliga specialiseringar finns inom flera industrinäringar. Högst specialiseringsgrad i relation till bägge jämförelseregionerna har gummi- och plastindustri, fordon- och transportindustri, dator och elektronikindustri samt

livsmedelsindustri. Gemensamt för dessa är att de alla har stor betydelse för den regionala ekonomin och sysselsättningen, innehåller minst ett större företag samtidigt som de har produktivitetsnivå över eller i nivå med genomsnittet i näringslivet. De är således betydelsefulla för den regionala ekonomin samtidigt som det visar på konkurrenskraft och goda förutsättningar för dem i Blekinge.

Fler industrinäringar däribland maskinindustri, metallvaruindustri samt pappers- och massaindustri är endast specialiserade jämfört med riket, vilket indikerar att dessa är mer koncentrerade och specialiserade i andra regioner utanför storstadsregionerna. Inom den kunskapsintensiva tjänstesektorn finns inga specialiserade branscher i relation till riket. Men IT och telekom och media specialiserade relation till övriga regioner. IT och telekom är en av de största branscherna i regionen och har högst förädlingsvärde, vilket innebär att den har stor betydelse för den regionala ekonomin samtidigt som branschen präglas av hög produktivitet jämfört med både andra branscher i länet och med hela branschen i riket.

Inom de flesta servicenäringar exempelvis besöksnäring, flera handelsnäringar samt logistik och transport är specialiseringsgraden under ett. Det förklaras delvis av att regionen har ett litet befolkningsunderlag och dessa branscher i de flesta fall är beroende av den inhemska konsumtionen och närmarknaden. I Blekinge utgör dessutom besöksnäringen en mindre andel av näringslivet, vilket hänger samman med branschstrukturen i länet. Medan regioner som Jämtland och Gotland med stor turismnäring och en småskalig företagsstruktur är specialiserade inom besöksnäringen. Trots att länet saknar specialiseringar inom dessa betyder det inte att de inte är viktiga för länet. I faktiska tal, vilket vi sett i tidigare avsnitt, utgör de betydande andel av jobben i länet och är viktiga för inträdet av unga personer på arbetsmarknaden.

Mycket specialiserade branscher	Specialiserade branscher i relation till riket	Specialiserade branscher i relation till riket exklusive storstadsregioner	
Gummi- och plastindustri	Skogsbruk	IT och telekom	
Fordon- och transportindustri	Maskinindustri	Media	
Dator- och elektronikindustri	Pappers- och massaindustri	Personlig service	
Livsmedelsindustri	Metallvaruindustri		
Vatten och avfallshantering	Textilindustri		Branschgrupper
Areella livsmedelsnäringar	Energi		Stora branscher
Dagligvaruhandel	Handel och reparation av fordon		Stort förädlingsvärde eller antal anställda
Fastighetsverksamhet			Mindre branscher
Företagsservice			Små branscher

Tabell 4. Sammanställning över specialiserade branscher i Blekinge, 2020.

3.3.2 Absolut specialisering

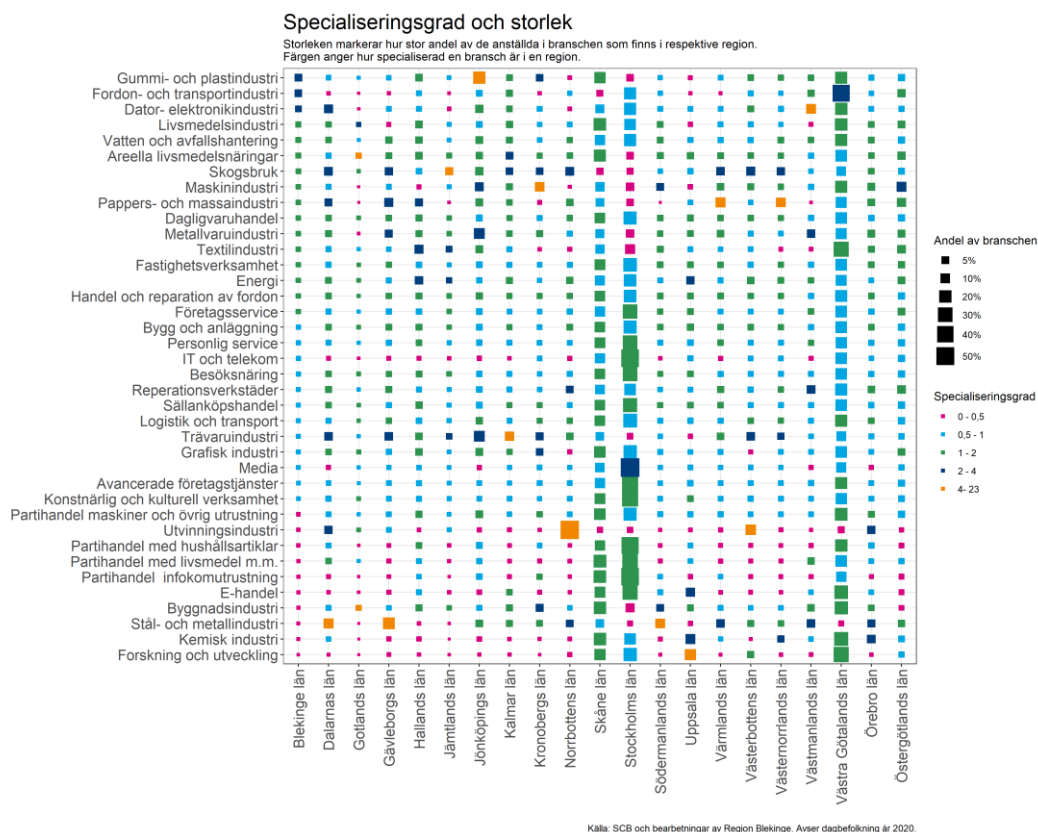
Med den relativa specialiseringsgraden identifierade vi i föregående avsnitt specialiserade branscher i Blekinge. Det finns ett par nackdelar med ett relativt mått:

1. Länet kan uppvisa en hög specialisering i små branscher. En liten bransch nationellt för en region resultera i en hög specialiseringsgrad trots att bidraget till den regionala ekonomin är litet och länkarna (och spridningen) till det övriga näringslivet är svagt.
2. I Blekinge och andra mindre regioner är ofta branschbredden lägre, vilket resulterar i flera specialiseringar inom främst industrinäringar. Men det kan finnas flera andra regioner där det faktiska antalet jobb är mycket större.

I tabell 4 ovan framgår länets specialiseringar efter branschgrupper för att tydliggöra både specialiserade och samtidigt regionalt betydelsefulla branscher. Det tydliggör den absoluta

inomregionala specialiseringen. Men vi har inte studerat den absoluta specialiseringen i jämförelse med andra regioner. En bransch kan mycket väl vara specialiserad och vara betydelsefull för den regionala ekonomin, men samtidigt vara begränsad i ett nationellt perspektiv. Flera industrinäringar utgör en mindre andel av näringslivet i storstadsregionerna som en konsekvens av framväxten av de kunskapsintensiva tjänstenäringarna. Men dessa industrinäringar sysselsätter i absoluta tal fortfarande många personer i dessa regioner, vilket innebär att de fortfarande kan vara mer attraktiva för investeringar än i en mindre region med hög specialisering i branschen och stor betydelse för ekonomin. Konkret behöver branschen i faktiska tal också vara av betydande storlek i jämförelse med övriga. Givet storleken på regionen kan det inte finnas alltför många branscher där länet har en stor andel i förhållande till storleken i andra regioner.

För att komplettera bilden med absolut specialisering i relation till övriga regioner har regionens specialiseringar satts i en nationell branschkontext. I figuren nedan både visas specialiseringsgraden i jämförelse med riket och branschens storlek i respektive region. Blekinges andel av det totala näringslivet i Sverige uppgår till 1,2 procent och arbetsmarknaden är den tredje minsta i landet, vilket givet förutsättningarna innebär att en förväntad branschstorlek i länet kan vara runt 1,2 procent. Det är därför inte överraskande att länet inte har störst andel arbetstillfällen i någon bransch, men vi har ovan sett att länet har tydliga specialiseringar, vilket innebär att flera branscher har en större tyngdpunkt i en nationell branschkontext.

Figur 44. Specialiseringsgrad och branschstorlek efter region, 2020.

Flera av länets specialiseringar inom industrinäringarna har en branschstorlek över länsgenomsnittet (1,2) och i jämförelse med andra regioner en hög relativ position. Högst

andel av den totala branschen finns inom gummi- och plastindustri (5,1 procent), fordons- och transportindustri (4,9 procent) samt dator- och elektronikindustri (3,3 procent). För de två förstnämnda är den relativa positionen den fjärde högsta och för den sistnämnda den åttonde högsta. Övriga specialiseringar med betydande storlek i regionen – IT och telekom, livsmedelsindustri, maskinindustri samt företagsservice - har i en nationell kontext begränsad och den relativa rankingen varierar mellan en den 11 högsta rankingpositionen (livsmedelsindustri) och den 20 högsta (företagsservice). Trots att IT-sektorn är betydelsefull för regionen och givet förutsättningarna en relativt hög placering (12 högst) är sektorn i hög grad koncentrerad till de tre storstadsregionerna där tillväxten inom den kunskapsintensiva tjänstesektorn varit kraftig sedan finanskrisen. Hälften av alla jobb i branschen finns i Stockholm och närmare fyra av fem jobb i branschen finns i någon av de tre storstadsregionerna. Det belyser svårigheten för mindre regioner att ha branscher med både hög specialisering och stor betydelse för den regionala ekonomin och dels utgör en betydande del av den totala branschen i landet.

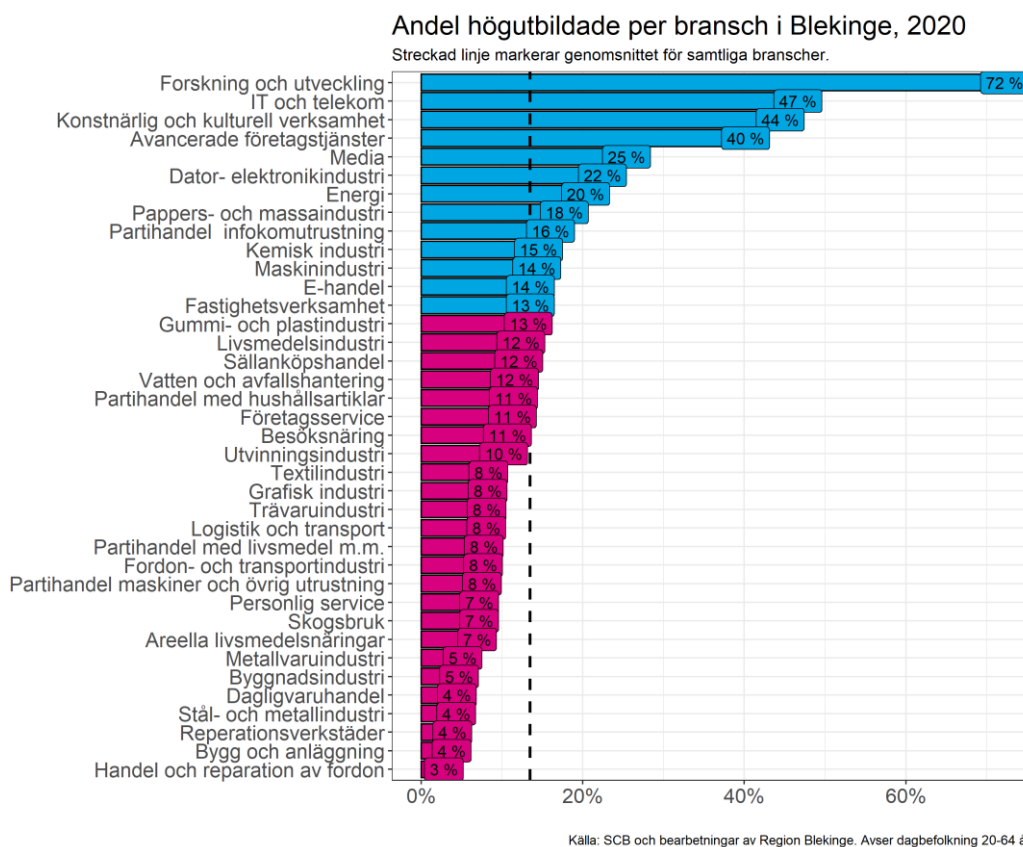
Situationen är liknande för flera regionalt betydelsefulla branscher, sett utifrån ett sysselsättningsperspektiv, inom servicesektorn. Bygg och anläggning, logistik och transport, dagligvaruhandel samt besöksnäringen är alla centrala för den regionala arbetsmarknaden och serviceutbudet i länet, vilket beskrivits ovan. Men de är inte specialiserade i Blekinge och länets andel av totalen varierar runt den förväntade andelen (1,2 procent). Den relativa ranking är runt plats 20, vilket är en avspeglning av befolkningsunderlaget i regionen.

3.4 Utbildningsnivå inom näringslivet

Global konkurrens och globala värdekedjor har inneburit att Sverige generellt har specialiserat sig i de mer kunskapsintensiva delarna av ekonomin. Utbildning är således en väldigt viktig faktor för att stärkt konkurrenskraft, vilket vi redogjort för i kapitel 2. Andelen högutbildade i de 38 branscherna i urvalet visas i figuren nedan.

Totalt har 13 branscher en högre andel högutbildade än genomsnittet för samtliga branscher. Högst är utbildningsnivån inom FoU, It och telekom samt konstnärlig och kulturell verksamhet. Utöver dessa är utbildningsnivån hög inom flera kunskapsintensiva tjänstenärings - avancerade företagstjänster och media. Inom stora och specialiserade industrinärings varierar utbildningsnivån relativt mycket och högst är utbildningsnivån i dator- och elektronikindustrin följt av maskinindustrin. Gummi- och plastindustrin, livsmedelsindustri och fordon- och transportindustrin har en lägre utbildningsnivå än genomsnittet för samtliga branscher. I fordon- och transportindustrin är utbildningsnivån betydligt lägre än i de andra stora och specialiserade branscherna i länet. Trots den tilltagande strukturomvandlingen inom industrin kräver flera stora yrkesgrupper inom industrin inte en eftergymnasial utbildning, vilket delvis kan förklara den totalt lägre utbildningsnivån inom flera industrinärings.

Högst andel STEM-utbildade finns i forskning och utveckling, IT och telekom samt avancerade företagstjänster. Men det finns även tecken på en pågående strukturomvandlingen inom industrin. Inom dator- och elektronikindustrin, maskinindustrin, gummi- och plastindustrin samt fordon- och transportindustrin är andelen STEM-utbildade 10 procent eller högre, vilket är högre än genomsnittet i näringslivet. I faktiska tal finns flest STEM-utbildade inom IT- och telekom, avancerade företagstjänster och fordon- och transportindustrin. Vilket visar att kunskapsinnehållet i inom stora industribranscher är relativt högt.

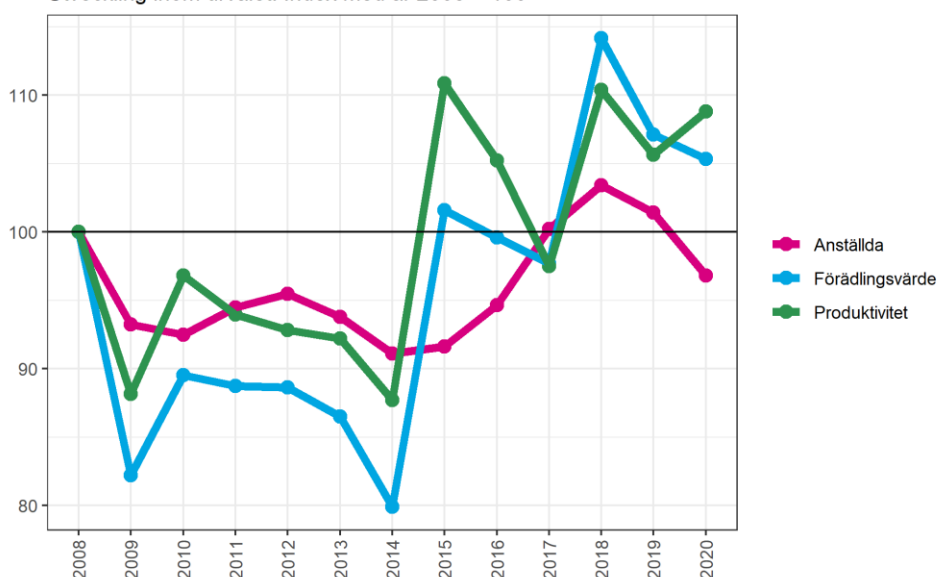
Figur 45. Andel högutbildade per bransch i Blekinge, 2020.

3.5 Näringslivets utveckling

I figuren nedan presenteras den samlade utvecklingen av antal anställda, förädlingsvärde och produktivitet inom urvalet i näringslivet mellan 2008–2020. Vi har vid flera tillfällen i rapporten beskrivit länets relativt långsamma återhämtning från finanskrisen och den svaga sysselsättningstillväxten sedan dess. Först 2017 var sysselsättningen tillbaka på nivåerna före krisen, men under 2020 minskade åter antalet anställda i näringslivet som en konsekvens av pandemin. I urvalet minskade antalet anställda med 3 procent mellan 2008–2020, vilket motsvarar 1000 personer. Förädlingsvärdet har i stället växt med 5 procent i fasta priser och återhämtningen var snabbare än för antalet anställda. Både vad det gäller antalet anställda och förädlingsvärdet var utvecklingen särskilt åren före pandemin. Under perioden har produktiviteten ökat med 9 procent, vilket är ett resultat av att förädlingsvärdet har växt samtidigt som antalet anställda minskat under perioden.

Figuren nedan belyser tydligt vikten av referenspunkt och startår för studien. I jämförelse uppgick jobbtillväxten till 5 procent och förädlingsvärdet växte med 18 procent mellan åren 2010–2020. Men en sådan jämförelse riskerar att missa centrala delar av utveckling av näringslivet nedgången i den ekonomiska aktiviteten under krisen var stor och perioden endast speglar återhämtningen i ekonomin.

Utveckling i näringslivet, 2008-2020
Utveckling inom urvalet. Index med år 2008 = 100

Källa: Bisnode och bearbetningar av Region Blekinge. Utvecklingen i fasta priser (2015 års priser).

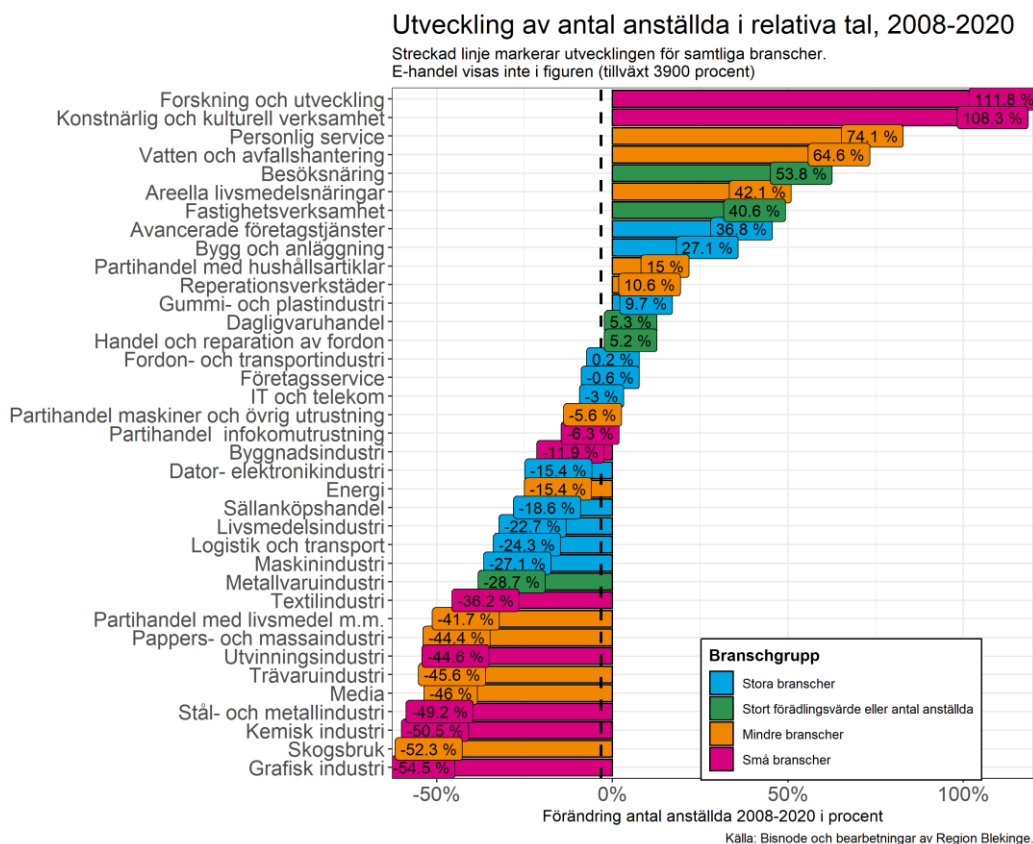
Figur 46. Indexerad utveckling av antal anställda, förädlingsvärde och produktivitet i näringslivet, 2008–2020.

Innan vi studerar branschutvecklingen är det i sammanhanget viktigt att återigen poängtera att branscher och företag är beroende av varandra och vi har i studien inte haft möjlighet att beskriva relationerna mellan branscher och hur de hänger samman. Tidigare studier visar på samband mellan tillverkningsindustrin och tjänstesektorn där tillväxt i en bransch kan vara beroende av utvecklingen inom en annan. Samtidigt kan sysselsättningsminskningen inom industrin delvis förklaras av att vissa delar inom industrin har outsourcats, men även en större framväxt av inhyrd personal och bemanningsföretag. En kvantitativ studie kan därför underlätta förståelsen om hur de inomregionala branschrelationerna ser ut.

Trots den svaga jobbtillväxten finns stora skillnader mellan branscher och antalet anställda ökade 16 av urvalets 38 branscher. Högst var jobbtillväxten inom E-handel, forskning och utveckling samt konstnärlig och kulturell verksamhet. Gemensamt för dessa branscher är att de alla är relativt små i Blekinge och som växt från relativt få anställda, vilket inneburit höga tillväxttal men i faktiska tal har färre än 100 arbetstillfällen tillkommit i dessa tre branscher mellan 2008–2020. För att förstå näringslivets samlade utveckling behöver därför de stora branscherna analyseras. Avancerade företagstjänster, bygg och anläggning, gummi- och plastindustri samt fordon- och transportindustri har mellan 2008–2020 haft en positiv jobbtillväxt. Tillsammans har dessa haft en jobbtillväxt på 1350 personer under perioden.

De branscher som haft den största jobbminskningen – Grafisk industri, skogsbruk och kemisk industri – är också förhållandevis små branscher i länet och i faktiska tal var 285 färre anställda 2020 inom dessa branscher jämfört med 2008. Samtidigt har flera andra betydelsefulla näringar - Maskinindustri, livsmedelsindustri, dator och elektronikindustri samt IT och telekom – också haft en negativ jobbutvecklingen mellan 2008–2020. I faktiska tal har dessa fyra branscher haft en jobbminskning på 1000 personer. I faktiska tal har jobbtillväxten varit högst inom bygg och anläggning, besöksnäringen och avancerade

företagstjänster medan logistik och transport, maskinindustri och metallvaruindustri stod för de största negativa bidragen till jobbutvecklingen i näringslivet.

Figur 47. Jobbutveckling per bransch i Blekinge, 2008–2020.

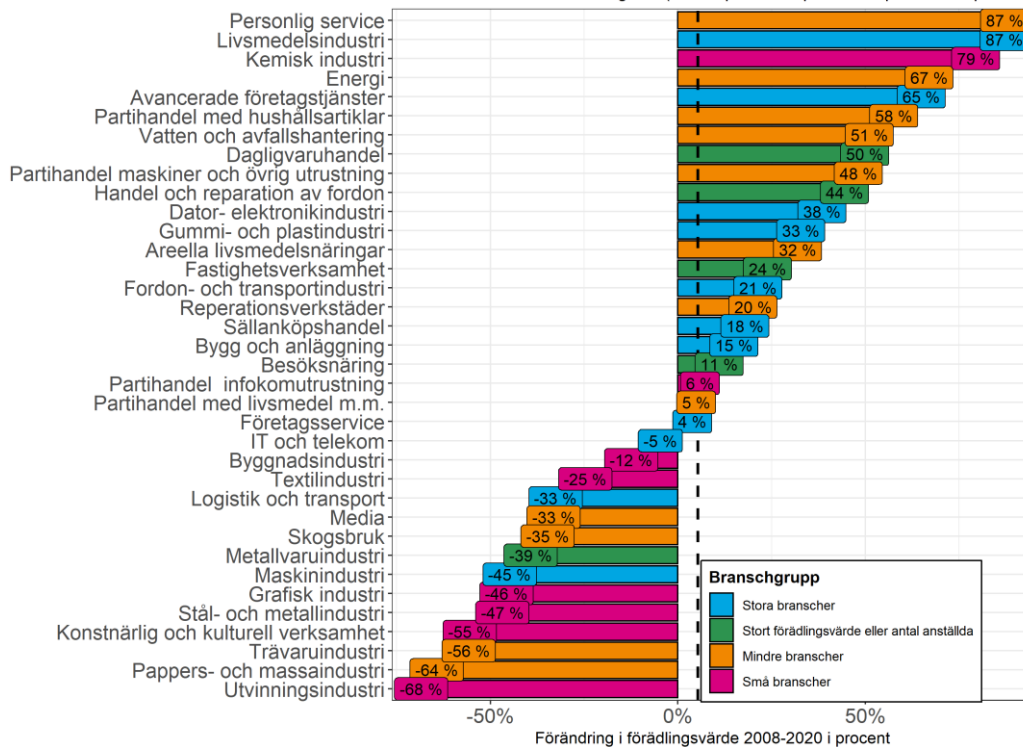
I 24 av branscherna har förädlingsvärdet ökat mellan 2008–2020. Förädlingsvärdet ökade i alla branscher där antalet anställda hade ökat förutom inom konstnärlig och kulturell verksamhet. Under 2019 stod Sweden Rock Festival för drygt fyra femtedelar av branschens samlade förädlingsvärde och pandemin drabbade branschen kraftigt med inställda evenemang och festivaler, vilket kan förklara branschens svaga utveckling det senaste året. I relativa tal var tillväxten i förädlingsvärde likt ovan högst inom relativt små branscher - E-handel, forskning och utveckling samt personlig service. Till skillnad från jobbutvecklingen har förädlingsvärdet ökat inom flera industrinäringar - livsmedelsindustri, dator- och elektronikindustri, samt fordons- och transportindustri – vilket är i linje med industrins omvandling och automatisering för att effektivisera verksamheter. Dessa tre industribranscher stod tillsammans med avancerade företagstjänster och gummi- och plastindustrin för det största bidraget till tillväxten i näringslivets förädlingsvärde.

I relativa tal minskade förädlingsvärdet som mest i förhållandevis små branscher. I faktiska tal var det negativa bidraget till förädlingsvärdet störst inom maskinindustri, pappers- och massaindustri samt logistik och transport. För IT och telekom har både jobbtillväxten och tillväxten i förädlingsvärdet varit negativt under perioden, vilket är en konsekvens av en djup nedgång i samband med finanskrisen och en svag återhämtning under flera år. De senaste åren har dock utveckling av förädlingsvärdet varit god i branschen.

Utveckling av förädlingsvärde i näringslivet, 2008-2020

Streckad linje markerar genomsnittet.

E-handel och FoU visas inte i figuren (Tillväxt på 80 618 procent respektive 624 procent).

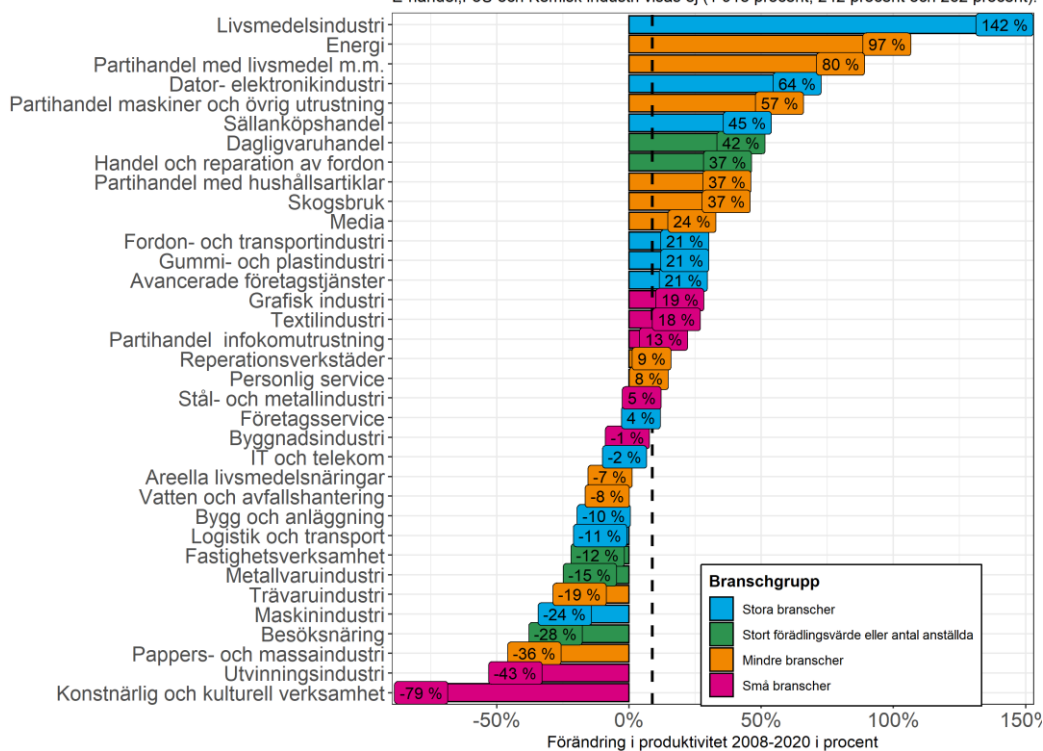
Figur 48. Utveckling av förädlingsvärde per bransch i Blekinge, 2008–2020.

Totalt har 24 branscher haft en positiv produktivitetstillväxt och 19 av dessa har haft en positiv utvecklingen av förädlingsvärdet under perioden. För de övriga fem branscherna har produktiviteten ökat trots att både förädlingsvärde och antalet anställda minskat. Tvärtom har fem en lägre produktivitet trots att antalet anställda och förädlingsvärdet har ökat, vilket är ett resultat av att antalet anställda har växt snabbare än förädlingsvärdet.

Produktivitetstillväxten var i relativa tal också högst inom mindre branscher i regionen - E-handel, forskning och utveckling samt kemisk industri. Bland de stora branscherna i Blekinge var produktivitetstillväxten god inom livsmedelsindustri, dator- och elektronikindustri, fordon- och transportindustri, gummi- och plastindustri samt avancerade företagstjänster. Återigen visar utvecklingen att det framför allt är inom automatiseringar och rationaliseringar som tillverkningsindustrin konkurrera på den globala marknaden. Generellt har de personalintensiva servicebranscherna som bygg och anläggning, besöksnäring och företagsservice haft en lägre produktivitetstillväxt och har enen lägre produktivetsnivå. En förklaring är att de skalfördelar och effektiviseringsvinster i produktionen som finns inom tillverkningsindustrin bland annat genom automatisering är svårare att genomföra inom dessa näringar.

Utveckling av produktivitet i procent, 2008-2020

Streckad linje markerar utvecklingen för samtliga branscher.
E-handel, FoU och Kemisk industri visas ej (1 918 procent, 242 procent och 262 procent).

Figur 49. Produktivitetstillväxt per bransch i Blekinge, 2008–2020.

3.5.1 Länets utveckling i förhållande till riket

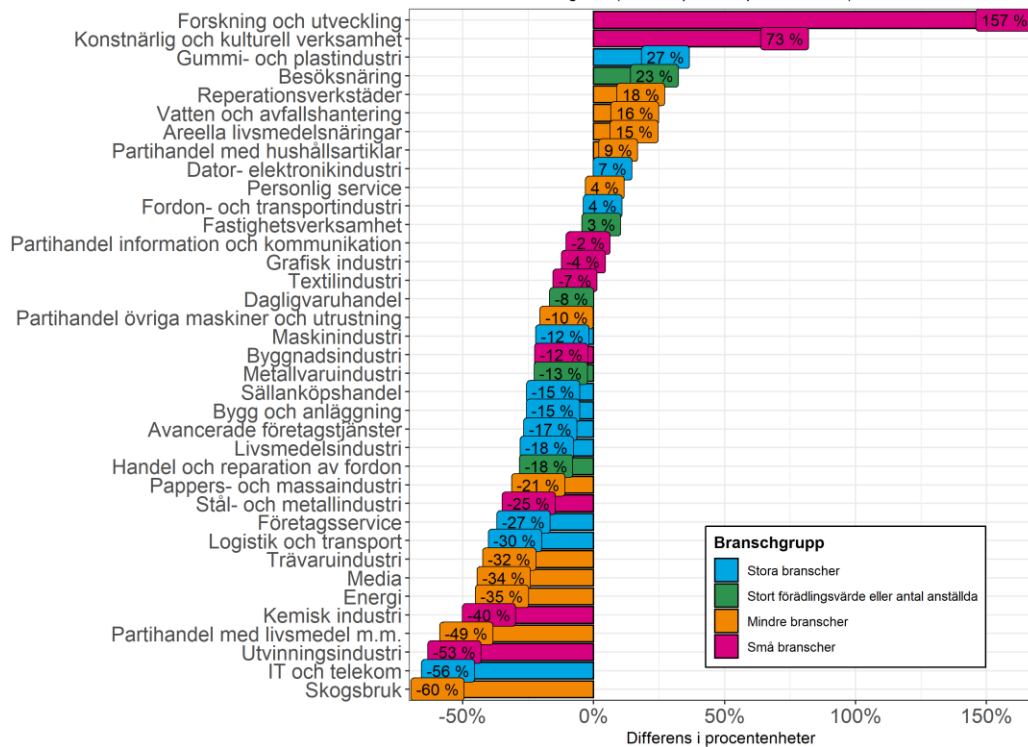
Av de 38 inkluderade branscherna i analysen var jobbtillväxten högre i 13 av dem än branschgenomsnittet i riket. Det är företrädesvis inom små och mindre branscher i länet som jobbtillväxten har varit betydligt högre i jämförelse med riket, vilket återigen är ett resultat av höga tillväxttal i de växande mindre branscherna. Ett par av länets större branscher, sett till antalet anställda, sticker ut med högre tillväxt än riksgenomsnittet - besöksnäring, gummi- och plastindustri, dator- och elektronikindustri samt fordon- och transportindustri. Besöksnäringen har sedan krisen vuxit förhållandevis kraftigt i både länet och i riket men tillväxten i länet överträffar branschgenomsnittet under perioden. Gemensamt för de tre industribranscherna är att antalet anställda för branschen som helhet har minskat mellan 2008–2020. Inom dator- och elektronikindustri förklaras den relativt goda utvecklingen endast av att jobbtillväxten sjönk mer nationellt än i länet medan i de andra två branscherna kombinerades en minskad sysselsättning inom branschen som helhet med en positiv utveckling i länet.

För flera stora och betydelsefulla branscher i länet har jobbtillväxten varit lägre än branschgenomsnittet. För avancerade företagstjänster och bygg och anläggning har tillväxten varit god men trots det under branschgenomsnittet. Logistik och transport och företagsservice är två stora servicenäringar med en god jobbtillväxt i riket men inte i Blekinge. Därtill, vilket vi diskuterat i avsnitt 2.2.5, växer den kunskapsintensiva tjänstesektorn med bland annat IT och telekom kraftigt i riket medan i Blekinge har jobbtillväxten i branschen varit negativ sedan finanskrisen.

Utveckling av anställda, 2008-2020

Skillnad i procentenheter jämfört med riket.

E-handel visas inte i figuren (Skillnad på 3725 procentenheter).

Figur 50. Jobbutveckling per bransch i jämförelse med riket, 2008–2020.

Sett till förädlingsvärdet hade 17 av branscherna i näringslivet en högre tillväxt i länet än branschgenomsnittet i riket mellan 2008–2020. Det är åter inom flera små och mindre branscher i länet där förädlingsvärdet 2008 var relativt litet som tillväxttalen blir höga och avvikelserna mot branschgenomsnittet stora. Men även flera stora industribranscher utmärker sig när vi studerar utvecklingen i förädlingsvärdet i jämförelse med riksgenomsnittet - Livsmedelsindustri, fordon- och transportindustri, gummi- och plastindustri samt dator- och elektronikindustri. Gemensamt för dessa fyra branscher är att de har haft en positiv utveckling av förädlingsvärdet både i länet och i riket men tillväxten i Blekinge översteg branschgenomsnittet. För de tre förstnämnda var tillväxten i förädlingsvärdet inom branscherna i Blekinge betydligt högre än i riket (51 procentenheter eller mer över branschgenomsnittet). Det omvända förhållandet gäller för branscherna avancerade företagstjänster, bygg och anläggning samt företagsservice. För IT och telekom har förädlingsvärdet minskat i länet samtidigt som branschen som helhet har utvecklats väldigt starkt i Sverige, vilket resulterar i en väldigt stor differens i procentenheter.

Utveckling av förädlingsvärde, 2008-2020

Skillnad i procentenheter jämfört med riket
E-handel och forskning och utveckling visas inte i figuren
Differens på 3725 respektive 729 procentenheter

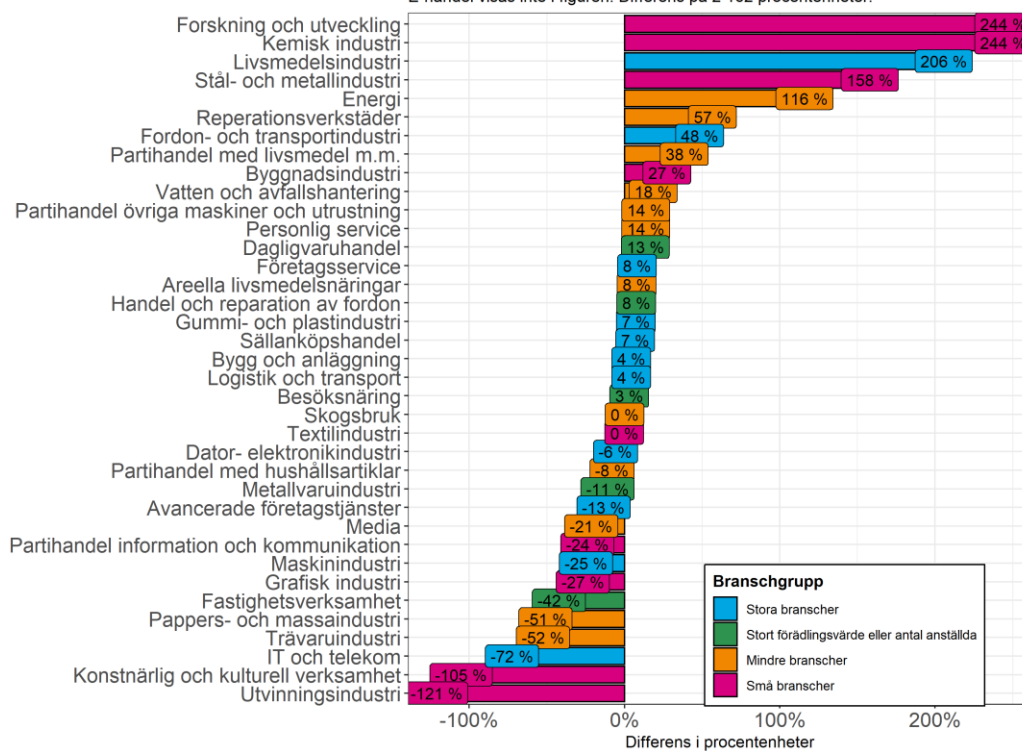
Figur 51. Utveckling i förädlingsvärde per bransch i jämförelse med riket, 2008–2020.

Inom 22 av de 38 branscherna var produktivitetstillväxten högre än branschgenomsnittet. Generellt är det återigen inom små och mindre branscher som länet sticker ut med en tydligt högre tillväxt än riksgenomsnittet, samtidigt är det också främst inom mindre branscher som utvecklingen avviker med lägre tillväxt i länet än riksgenomsnittet.

Av de större högproduktiva branscherna, här förstått som de branscher med en produktivitetsnivå högre än branschens riksgenomsnitt och en produktivitetsnivå högre än genomsnittet i länets näringsliv, finns stora variationer i utvecklingen. Livsmedelsindustri och gummi- och plastindustri sticker ut med en högre produktivitetstillväxt än branschens riksgenomsnitt medan tillväxten har varit lägre framför allt inom IT och telekom men även maskinindustri. Därutöver var produktivitetstillväxten i länet högre inom fordon- och transportindustri samt flera av de stora servicebranscherna i länet - företagsservice, sällanköpshandel, bygg och anläggning samt logistik och transport.

Utveckling av produktivitet, 2008-2020

Skillnad i procentenheter jämfört med riket
E-handel visas inte i figuren. Differens på 2 162 procentenheter.

Figur 52. Produktivitetsutveckling per bransch i jämförelse med riket, 2008–2020.

Utvecklingen sedan finanskrisen skiljer sig kraftigt åt mellan branscherna i länet och jämfört med riksgenomsnittet. Jobbtillväxten i Blekinge har framför allt skett inom branscher i den mindre kunskapsintensiva service- och tjänstesektorn – bygg- och anläggning, besöksnäring och fastighetsverksamhet - men även inom avancerade företagstjänster. Inhemsk konsumtion har sedan krisen varit drivande för tillväxten i Sverige, vilket gynnat flera av dessa branscher. Avancerade företagstjänster växer sannolikt till viss del som ett resultat av tjänstefieringen av industrin.

Ytterligare en förklaring till den relativt svaga jobbtillväxten är utvecklingen inom industrisektorn. Över tid har antalet anställda inom industrin minskat både i Blekinge och i riket. Men eftersom industrin utgör en större del av den regionala ekonomin får utveckling stort genomslag på den totala sysselsättningen i länet samtidigt som andra stora och växande näringar - bygg och anläggning, företagsservice samt logistik och transport - trots att de vuxit i länet har haft en starkare utveckling i befolkningsrika regioner.

Tillverkningsindustrins konkurrenskraft kommer främst från ökad produktivitet, vilket har varit fallet förr flera av länets stora industribranscher. Dessa står gemensamt för en stor andel av näringslivets tillväxt i förädlingsvärde. Branscher med både en lägre produktivitetsnivå och produktivitetstillväxt finns inom flera av servicebranscherna där effektiviseringspotentialen generellt är lägre och utrymmet för produktivitetöknningar är mer begränsat. Det finns således en uppdelning mellan branscher som i hög grad konkurrerar på en global marknad med ökad produktivitet och mer platsbundna serviceinriktade branscher som är beroende av närmarknaden som framför allt växer genom sysselsättning.

3.6 Sammanfattande diskussion av branschanalysen

Kapitlet har fokuserat på att beskriva branscutvecklingen i Blekinges näringsliv genom att identifiera var den ekonomiska tyngdpunkten finns, vad länet är specialiserade inom och hur branscherna har utvecklats. I det här och nästa avsnitt sammanfattar vi branschanalysen genom att kategorisera branscher utifrån de tidigare presenterade måtten för att illustrera betydelsefulla och konkurrenskraftiga delar i näringslivet.

Innan vi börjar kategorisera branscher vill vi lyfta fram ett par överväganden i analysen som behöver beaktas i läsningen av avsnittet och branschklassificeringen. Indelningen bygger på de presenterade ekonomiska måtten i kapitlet vilka främst belyser betydelsen för den regionala ekonomin, dess specialisering och konkurrenskraft samt utveckling. Det är viktigt att komma ihåg att dessa är ett urval av ekonomiska mått och det finns en risk att allt för stort fokus hamnar på de valda måtten, vilket är en förenkling av verkligheten. Ett lite annat fokus och delvis andra mått kan innebära förändringar i branschklassificeringen. Valet av branschindelning spelar också roll och en delvis annan indelning hade kunnat resultera i en delvis annan indelning. Indelningen och resonemangen medför vissa generaliseringar om konkurrenskraftiga och växande branscher. Men vi vill i sammanhanget också understryka att det inom många branscher finns konkurrenskraftiga och innovativa bolag som växer, men här får vi begränsa oss till att i hög grad aggregera och presentera en bild för utvecklingen inom hela branscher.

En annan aspekt är att det går att argumentera för att vissa bolag borde tillhöra en annan bransch. Men det är företagen som anger SNI-kod, vilken branschindelningen bygger på, för respektive arbetsställe och det vore en omöjlig uppgift att bearbeta samtliga företag och göra en bedömning om de ingår i ”rätt” bransch eller inte. Men oavsett indelning betonas betydelsefulla branscher och det finns en risk för att indelningen leder till att delar utelämnas då branscher och företag är beroende av varandra. Trots att vi i kapitlet inte kvantitativt beskrivit hur branscher hänger samman kommer vi i avsnittet försöka väga in hur branschrelationerna ser ut.

3.6.1 Stora och specialiserade branscher

Stora och mycket specialiserade branscher

Till stora näringar i länet räknas de branscher med både ett högre förädlingsvärde och fler anställda än genomsnittet i länets näringsliv (i urvalets 38 branscher). Av dessa 11 branscher har fem – fordon- och transportindustri, företagsservice, dator- och elektronikindustri, gummi- och plastindustri samt livsmedelsindustri - en specialiseringsgrad som överstiger ett i relation till både riket och riket exklusive storstadsregionerna och är således mycket specialiserade i Blekinge.

I gummi- och plastindustri, fordon- och transportindustri samt dator- och elektronikindustri uppvisar länet dessutom absolut specialisering i förhållande till övriga regioner. Därtill har de fyra industribranscherna en hög produktivitet i relation till övriga näringslivet och branschen i sin helhet (fordon- och transportindustri har en produktivitet marginellt lägre än både riket och länsgenomsnittet). Dessa branscher spelar således en betydelsefull roll för den regionala ekonomin samtidigt som de har särskilt goda förutsättningar i Blekinge och präglas av god konkurrenskraft. Utvecklingen varierar mellan de fyra men generellt har antalet arbetstillfällen i branscherna utvecklats svagt medan produktivitet och förädlingsvärde växt kraftigt och mer än riksgenomsnittet.

De fyra industribranscherna har tillsammans en god mix av företag med varierande storlek, men innehåller betydligt färre företag än service- och tjänstebranscherna som i regel har en mer småskalig företagsstruktur. Samtliga innehåller två storföretag som kan driva utvecklingen inom branschen, vilket är centralt eftersom det framför allt är inom de stora företagen som det investeras i FoU och ny kunskap. Investeringarna kan också spridas till andra branscher, vilket gör dessa bolag betydelsefulla för hela näringslivets utveckling. Dessutom kan de stora företagen underlätta och skapa möjligheter för nya och växande företag att komma ut på den internationella marknaden och bidra till regionens tillväxt.

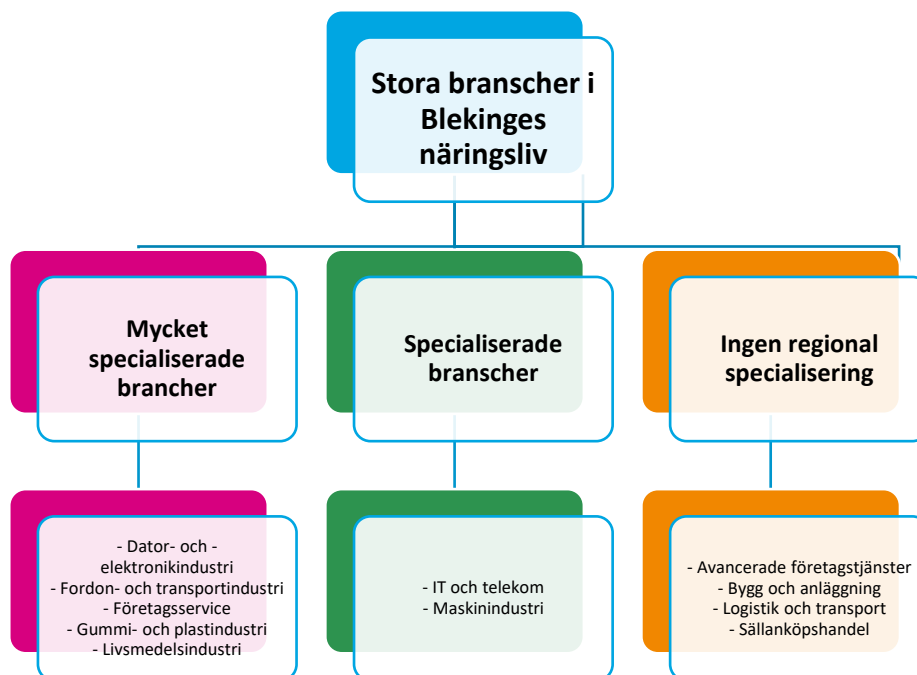
Men industribranscherna innehåller också flera mindre och medelstora bolag vilket skapar förutsättningar för en god tillväxt och spridning av bland annat kunskap och kompetens. Dock är länets mindre kritiska massa av inte minst medelstora bolag en utmaning och storföretagen dominerar och står för en förhållandevis stor andel av både antalet anställda och förädlingsvärde inom respektive bransch. Branscherna bör därför sättas i en större kontext där flera branscher som är relaterade inkluderas. Det gäller både relaterade tjänstebranscher och andra mindre industrinäringar. En större företagsbredd bidrar till att diversifieringen ökar med fler produkter och tjänster till olika kunder, vilket minskar sårbarheten och ökar motståndskraften.

En annan positiv faktor är att branscherna hämtar stora intäkter utanför i form av export. Det är betydelsefullt för en liten region där den interna avsättningsmarknaden är relativt begränsad. Det genererar inkomster som kan omsättas och återinvesteras i regionen. En konsekvens av att stora företag dominerar är att de sannolikt står för majoriteten av branschens exportvärde. Samtidigt visar undersökningar att andelen små- och medelstora företag i länet som exporterar (ej uppdelat på bransch) är förhållandevis låg. Det finns därför potential för de mindre bolagen med tillväxtpotential att komma ut på nya marknader och bredda kundbasen där bland annat storbolagen kan underlätta omställningen i att ta steget ut på en internationell marknad.

Tillsammans och för sig själva har dessa industribranscher en, i Blekingemått mätt, stor kritisk massa och är centrala även för det övriga näringslivet i regionen. Dels finns underleverantörsföretag inom branscherna och bland andra industrinäringar i länet, dels arbetar flera serviceföretag och kunskapsintensiva tjänsteföretag mot industrin vilket gör de stora näringarna viktiga regionala kunder. Samtidigt skapar en stor industri, som spänner över flera delnäringar, konkurrenskraft och motståndskraft. Täthetsfördelar kan uppstå när kluster av företag inom samma sektor finns där gemensamma utmaningar kan adresseras och nya innovationer kan skapas samtidigt som kunskaper från en bransch kan appliceras i en annan genom antingen utvecklingsprojekt eller genom att personer byter jobb inom de relaterade näringarna och på så vis för kunskap mellan branscherna.

Utöver de fyra industrinäringarna är företagservice en stor och specialiserad bransch i länet med en bred uppsättning företag som erbjuder servicelösningar inom framför allt fastighetsservice och bemanning. Branschen är personalintensiv och har gynnats av högkonjunkturen före pandemin med god efterfrågan på personal inom flera branscher. Den relativa specialiseringen är nära ett, vilket innebär att den är ungefär lika stor här som i jämförelseregionerna. Det indikerar att branschen är beroende av befolkningsunderlaget och storleken på det resterande näringslivet i regionen och till viss mån även den offentliga sektorn. Vidare är produktiviteten och kunskapsinnehållet i lägre än i många andra branscher. Sammantaget är branschen viktig för service- och tjänsteutbudet och i förlängningen den regionala arbetsmarknaden. Den förser till viss del övriga näringslivet med

kompetens och servicelösningar men vi anser emellertid att det är svårt att beskriva branschen som ett regionalt styrkeområde.

Figur 53. Sammanfattande branschindelning av stora branscher i Blekinges näringsliv.

Stora och specialiserade branscher

Maskinindustri och IT och telekom spelar också en betydande roll för regionens ekonomi och har en hög produktivitet både i relation till övriga näringslivet i länet och till branschgenomsnittet i riket. Dock är de inte specialiserade jämfört med riket och riket exklusive storstadsregionerna. För Maskinindustri handlar det om att flera mindre regioner utanför storstäderna är mer specialiserade än länet och framför allt Kronoberg, Östergötland och Södermanland. För IT och telekom är det en konsekvens av den kraftiga koncentrationen och tillväxten inom IT-branschen i framför allt Stockholm. Exkluderas storstadsregionerna uppvisar däremot branschen en tydlig specialisering i länet. Ingen av de bägge branscherna uppvisar en absolut specialisering i förhållande till övriga regioner även om IT-branschen placerar sig runt median.

I båda branscherna är utbildningsnivå högre än genomsnittet i länets näringsliv och särskilt hög är den inom IT och telekom. De innehåller minst ett storföretag och vikten av storföretagen för näringslivets utveckling har vi beskrivit tidigare. Inom IT-branschen finns en stor bredd av företag av varierande storlek inom framför allt dataprogrammering och konsultbolag inom data. Den större bredden innebär en lägre koncentration av de anställda till de större företagen jämfört med industrinäringarna.

Vi har inte haft möjlighet att studera tjänsteexporten uppdelad på branscher men sannolikt förklaras en del av tjänsteexporten från länet av företagen inom IT-branschen och relaterade branscher. Dessa tjänster kan exporteras till marknader utanför länet till låga kostnader, trots det finns en stark koncentration av dessa bolag till större geografier där tillgången till bland annat kvalificerad arbetskraft är god. Det är en utmaning för länet att attrahera efterfrågad kompetens inom områdena där man i hög grad konkurrerar med storstadsregioner.

En annan men relaterad fråga är den svaga utvecklingen av antalet anställda och förädlingsvärdet sedan finanskrisen. Maskinindustrin har utvecklats relativt svagt även i riket. För IT-branschen däremot skiljer utvecklingen kraftigt åt mellan Blekinge och riket. Näringslivet har växt kraftigt i förädlingsvärde och jobb sedan finanskrisen och tillväxten har koncentrerats till storstäderna. I Blekinge har utvecklingen varit svag, vilket delvis kan förklaras av svagare utvecklingen inom ett par dominerade bolag, vilket vi analysera närmare i avsnitt 3.7. Likväl har tillväxten den senaste femårsperioden varit väldigt god, vilket inneburit att branschen lämnar det största bidraget till näringslivets samlade förädlingsvärde.

IT-sektorn spelar också en stor roll för det övriga näringslivet eftersom behovet av tjänsterna är stort i takt med ökad digitalisering och det finns användningsområden i hela ekonomin. Samspelet mellan IT-branschen och andra näringar är svårt att fånga i statistik men den ökade tjänstefieringen av industrin samt en ökad efterfrågan på digitala tjänster även inom det offentliga har lett till en ökad efterfrågan på kvalitativa tjänster som sannolikt kommer fortsätta öka. På så sätt blir branschen ett horisontellt inslag i näringslivet och kan balansera den starka tyngdpunkt och specialisering som länet har inom den varuproducerande industrin. IT-branschen är också central i den digitala omställningen av näringslivet.

Övriga stora branscher

Avancerade företagstjänster, bygg och anläggning, logistik och transport samt sällanköpshandel är också stora branscher i Blekinge. Men gemensamt för dem är att de varken uppvisar hög produktivitet eller präglas av någon relativ och absolut specialisering. Specialiseringsgraden för flera av dem är runt ett, vilket rimligen beror på att dessa anpassas efter befolkningsunderlaget i regionen och storleken på den närliggande marknaden. Men trots att de inte har bättre förutsättningar i Blekinge jämfört med andra regioner är de med sin storlek centrala för den regionala arbetsmarknaden och utbudet av service i länet.

Avancerade företagstjänster är i sammanhanget särskilt intressant. Resonemanget kring vikten av näringen för utveckling och omställning av övriga näringslivet är till stora delar densamma som för IT-branschen. Men till skillnad från IT-branschen saknas storbolag i Blekinge men inom branschen finns å andra sidan flest bolag av samtliga branscher och det genomsnittliga antalet anställda är förhållandevis få per bolag. Det finns en rad både små och medelstora konsultbolag som tillhandahåller tjänster med högt kunskapsinnehåll inom bland annat teknik och ekonomi. Det höga kunskapsinnehållet kan förstås av att utbildningsnivån är hög och många verksamma i branschen är STEM-utbildade.

Avancerade företagstjänster har förvisso växt relativt kraftigt i Blekinge men bolagen i branschen tenderar att vara koncentrerade till storstäderna där tillväxten också varit betydligt högre precis som inom IT-branschen. Den goda branschutvecklingen hänger till viss del ihop med att viss verksamhet från exempelvis industribranscher men även andra tjänsteföretag har outsourcats och i stället köps in. Dels av tjänstefieringen av industrin som inneburit att många av bolagen också har tillhandahåller olika typer av tjänster och som resulterat i en stor efterfrågan på bland annat teknisk innovation, försäljning och produktutveckling. Branschen kan därför anses förse övriga näringslivet med kvalificerade tjänster och är således central för även flera andra branschens utveckling, inte minst industrins. Ovanstående innebär också att det är svårt, likt resonemanget kring företagservice, att säga att branschen i sig själv är utgör ett regionalt styrkeområde.

3.6.2 Specialiserade branscher utan kritisk massa

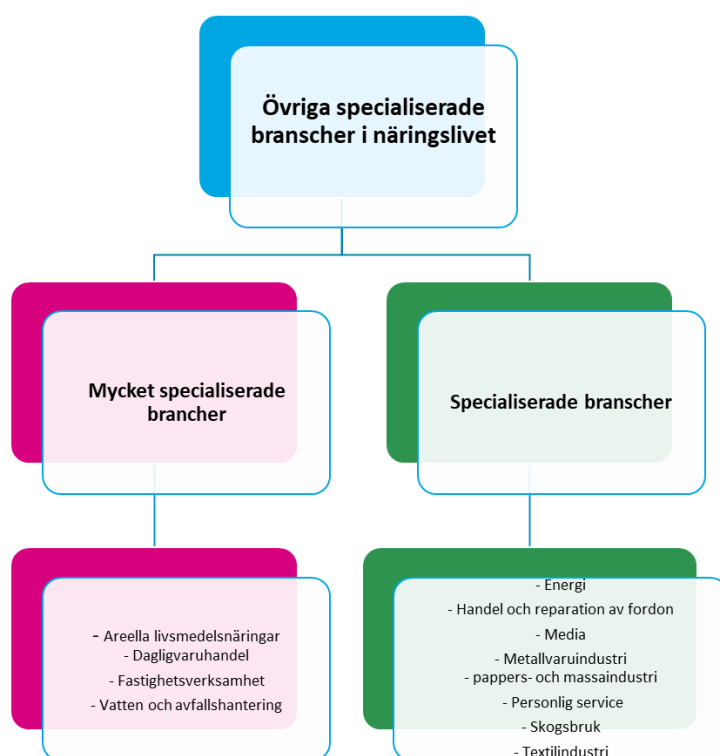
Till branscher utan kritisk massa räknas små och mindre branscher i länet samt de branscher där endast förädlingsvärdet eller antalet anställda överstiger genomsnittet i länet.

Utöver de redan beskrivna är ytterligare fyra branscher mycket specialiserade – areella livsmedelsnäringar, dagligvaruhandel, fastighetsverksamhet samt vatten och avfallshantering. Specialiseringsgraden är relativt hög jämfört med riket, men sjunker (om än över ett) i relation till övriga delar av Sverige. Det implicerar att dessa näringar utgör en mindre del av ekonomin i storstadsregionerna än i Blekinge. Ingen har någon absolut specialisering då de saknar kritisk massa såväl i länet som i relation till övriga regioner. De präglas heller inte, förutom fastighetsbranschen, av en hög produktivitet. Däremot har samtliga haft en god utveckling under perioden av både förädlingsvärdet och antalet anställda.

I flera mindre specialiserade branscher tycks förutsättningarna vara än mer gynnsamma i andra regioner. Handel och reparation av fordon, energi, skogsbruk, papper- och massaindustri, metallvaruindustri samt textilindustri är specialiserade i relation till riket men inte i relation till övriga regioner. Inom papper- och massa finns Södra skogsägarna som är det enda stora företaget bland branscherna utan kritisk massa.

Det är viktigt att betona att det mellan branscher, vilket vi resonerat om ovan, finns samspel, utbyten och ömsesidiga beroenden. Ett exempel är kopplingarna mellan industrin och skogsbruk. En annan tänkbar branschindelning hade varit att bilda en bransch av trävaruindustri, pappers- och massaindustrin samt skogsbruk, vilket hade bidragit till en större näring i regionen. Inom skogsbruk minskar dessutom antalet företag och förädlingsvärde kraftigt men även antalet anställda när endast aktiebolag inkluderas eftersom branschen består av många enskilda företagare. Hade dessa inkluderats och hela värdekedjan samlats hade möjligen branschen nått upp i en kritisk massa. Samtidigt kan liknande argument föras för andra branscher och det finns exempelvis beroenden mellan större och mindre industrinäringar - fordonsindustri och metallvaruindustri. Exemplet visar att områden inte är begränsade av branschindelningen utan sträcker sig över flera delar av näringslivet med samarbeten mellan företag inom olika sektorer och branscher.

Media skiljer sig från ovan beskrivna branscher genom att i en nationell kontext vara liten men uppvisar jämfört med regioner utanför storstadsregionerna en relativ specialisering. För personlig service är specialiseringsgraden runt ett jämfört med bägge jämförelseregionerna. Resonemanget för branschen är detsamma som för flera av de ovan beskrivna servicenäringarna. Länets relativt begränsade folkmängd innebär att avsättningsmarknaden för dessa typer av tjänste- och servicelösningar är begränsad. Gemensamt för de bägge näringarna är att de saknar kritisk massa, innehåller inga stora bolag och präglas inte av hög produktivitet.

Figur 54. Sammanfattande branschindelning för övriga specialiserade branscher i Blekinges näringsliv.

3.6.3 Branscher utan kritisk massa och specialisering

Till branscher utan kritisk massa räknas små och mindre branscher i länet samt de branscher där endast förädlingsvärdet eller antalet anställda överstiger genomsnittet i länet. Branscherna inom denna kategori saknar utöver kritisk massa även specialisering. Det implicerar att branscherna har en mindre framträdande roll i regionen samtidigt som förutsättningarna verkar inte vara mer gynnsamma här än i övriga regioner. Många av de mindre branscherna i länet är också relativt små branscher i riket.

Av de 15 branscherna i kategorin är nio av dem små branscher med färre än 100 anställda i Blekinge. Men kategorin innehåller flera potentiella framtidsnäringar som har växt kraftigt sedan krisen, e-handel och forskning och utveckling är exempel på det. Dessa två präglas också av högt kunskapsinnehåll och en hög produktivitet. Bland de övriga sex branscherna finns en större massa och innehåller flera olika partihandelsbranscher. Störst, sett till förädlingsvärde och antal anställda är handel med övriga maskiner och utrustning.

Kategorin innehåller även besöksnäringen som står för en betydande andel av arbetstillfällena i näringslivet. Sedan finanskrisen har jobbtillväxten varit väldigt god. Det kan förklaras av att inhemsk konsumtion varit en viktig drivkraft till tillväxten vilket gynnat servicenäringarna. Branschen är personalintensiv och präglas av en relativt låg produktivitet, vilket också avspeglar sig i att förädlingsvärdet och produktiviteten har utvecklats svagare under perioden.

Definitionen av besöksnäringen är inte helt enkel att göra och det finns skäl till att den skulle kunna vara både bredare och mer avgränsad. I vår definition är exempelvis detaljhandel och kulturella verksamheter sina egna branscher, vilket innebär att den stora massan inom

besöksnäringen är anställda inom hotell och restaurang. En delnäring präglad av en småskalig företagsstruktur utan större bolag. Till skillnad från flera andra service- och tjänstenärings kan besöksnäringen nyttja besökare till att vidga upptagningsområdet och således minska beroendet av den närliggande marknaden.

3.7 Smart industri och Tech

I Blekinges smarta specialiseringsstrategi pekas tre huvudsakliga specialiseringsområden ut; 1) smart industri – formningsteknologi och marin teknik, 2) Tech – digitalisering och smartare samhällen, 3) Missions – med fokus på samhällets utmaningar. Smart industri och Tech bygger delvis på utpekade styrkor i regionens näringsliv utifrån ett branschperspektiv medan missions är en metod för att adressera samhällsutmaningar.

I den sammanfattande branschanalysen i föregående avsnitt belyste vi flera regionalt betydelsefulla och konkurrenskraftiga näringar. Vi bedömer att dator- och elektronikindustri, fordon- och transportindustri, gummi- och plastindustri, livsmedelsindustri samt IT och telekom har goda förutsättningar för att driva produktivitet och tillväxt i länet framöver. De fyra industrispecialiseringarna har en tydlig bas i regionen. IT-branschen har också en stark grund i Blekinge och tillsammans med avancerade företagstjänster kan de underlätta omställning och förnyelse av redan existerande specialiseringar inom exempelvis industrin genom att sammanföra dem med IT-branschen.

De fem branscherna kan inkluderas under något av specialiseringsområdena Smart industri eller Tech. Nedan redovisar vi därför en mer detaljerad bild över utvecklingen och strukturen inom dessa fem branscher.

3.7.1 Smart industri

Smart industri är brett och hela industrisektorn är under stort omvandlingstryck. I strategin pekas särskilt formningsteknologi och marin teknik ut. En utmaning är att det inte finns någon bransch som direkt kan klassificeras som formningsteknologi eller marin teknik. De har dock båda sin utgångspunkt i länets industri och flera av industrispecialiseringarna tillsammans med flera andra relaterade branscher i länet.

Fordon- och transportindustri

Fordons- och transportindustrin är den största branschen i Blekinges näringsliv med närmare 3 800 anställda. De största företagen, sett till antal anställda, är Volvo Cars, Saab Kockums och TitanX Engine Cooling. De tre är lokaliserade i olika kommuner, trots det finns det en stark koncentration av arbetstillfällena inom branschen till Olofström och Volvo Cars som är näringslivets största arbetsgivare. I Olofström finns även två andra företag inom branschen med betydande storlek - Shiloh Industries och EBP i Olofström.

Fem största företagen	Antal anställda
Volvo Personvagnar Aktiebolag	2246
Saab Kockums Aktiebolag	742
TitanX Engine Cooling AB	238
Shiloh Industries AB	237
EBP i Olofström AB	164

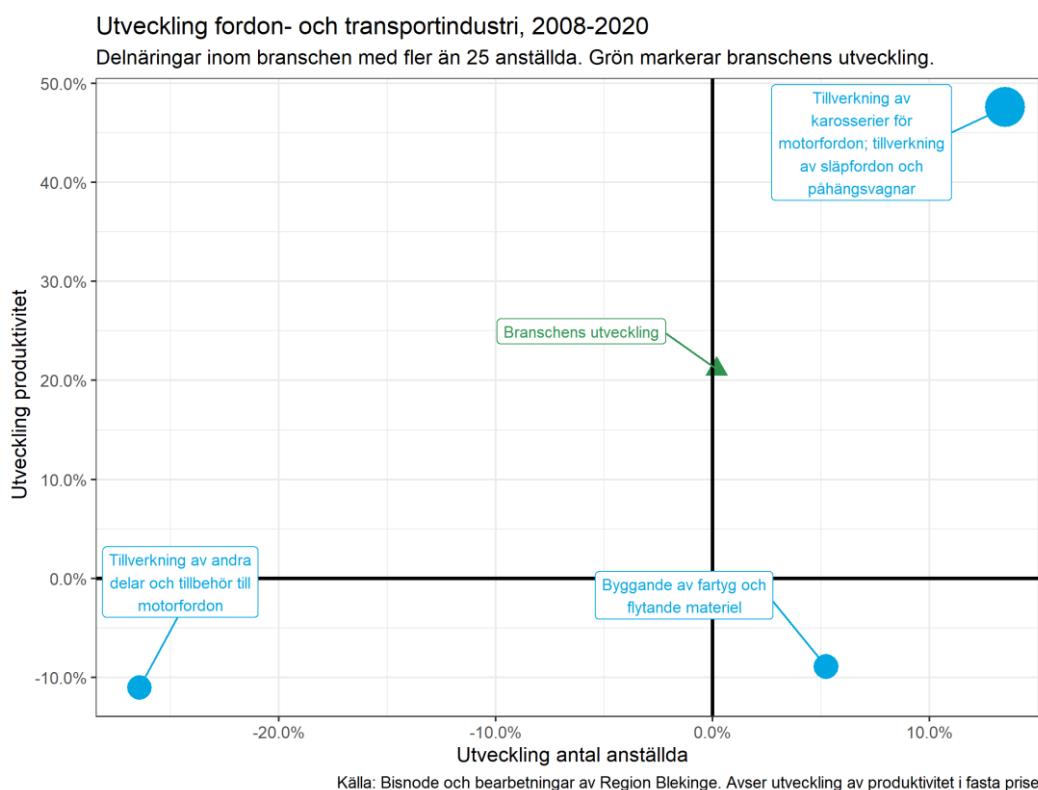
Tabell 5. Anställda år 2020 på stora företag inom fordon- och transportindustrin, Källa: Bisnode.

Inom branschen är de anställda koncentrerade till tre delnäringsar. Den största, sett till både antal anställda och förädlingsvärde, är *tillverkning av karosserier för motorfordon* som till stor del utgörs av Volvo Cars medan *byggande av fartyg och flytande material* endast innehåller SAAB Kockums. Flest bolag i branschen finns inom tillverkning av andra delar och tillbehör till motorfordon med bland annat ett par medelstora bolag mellan 50–249 anställda.

Delnäringsar inom fordon- och transportindustri	Antal anställda
Byggande av fartyg och flytande materiel	742
Tillverkning av andra delar och tillbehör till motorfordon	707
Tillverkning av karosserier för motorfordon; tillverkning av släpfordon och påhängsvagnar	2319

Tabell 6. Anställda år 2020 i delnäringsar inom fordon- och transportindustri, Källa: Bisnode.

Eftersom branschen består av förhållandevis få bolag förklaras stora delar av delnäringsarnas utveckling av hur väl de stora företagen inom dessa har presterat sedan krisen. I figuren nedan illustreras tydligt stora skillnader inom länet. *Tillverkning av karosserier för motorfordon* är störst och har utvecklats väl båda sett till antal anställda och produktivitet mellan 2008–2020. För de övriga två har produktiviteten minskat men antalet anställda har ökat inom *byggande av fartyg och flytande material*. Inom *tillverkning av andra delar och tillbehör till motorfordon* har utvecklingen även sett till antalet anställda minskat över tid, vilket beror på att flera av de medelstora företagen har minskat antalet anställda.

Figur 55. Utveckling inom fordon- och transportindustri, 2008–2020.

Dator- och elektronikindustri

Branschen anställer drygt 1 250 personer i länet uppdelat på 23 bolag. De största bolagen är NKT HV Cables och Orbit One som står för 85 procent av både antalet anställda och förädlingsvärdet i branschen. Det innebär en stor tyngdpunkt till de stora bolagen och att branschen är geografiskt koncentrerad till Karlskrona och Ronneby där de två stora bolagen finns lokaliserade.

Fem största företagen	Antal anställda
NKT HV Cables AB	824
Orbit One Aktiebolag	280
Aktiebolaget Karlskrona Lampfabrik	26
Celltech Solutions i Sölvesborg AB	22
Kelmo AB	22

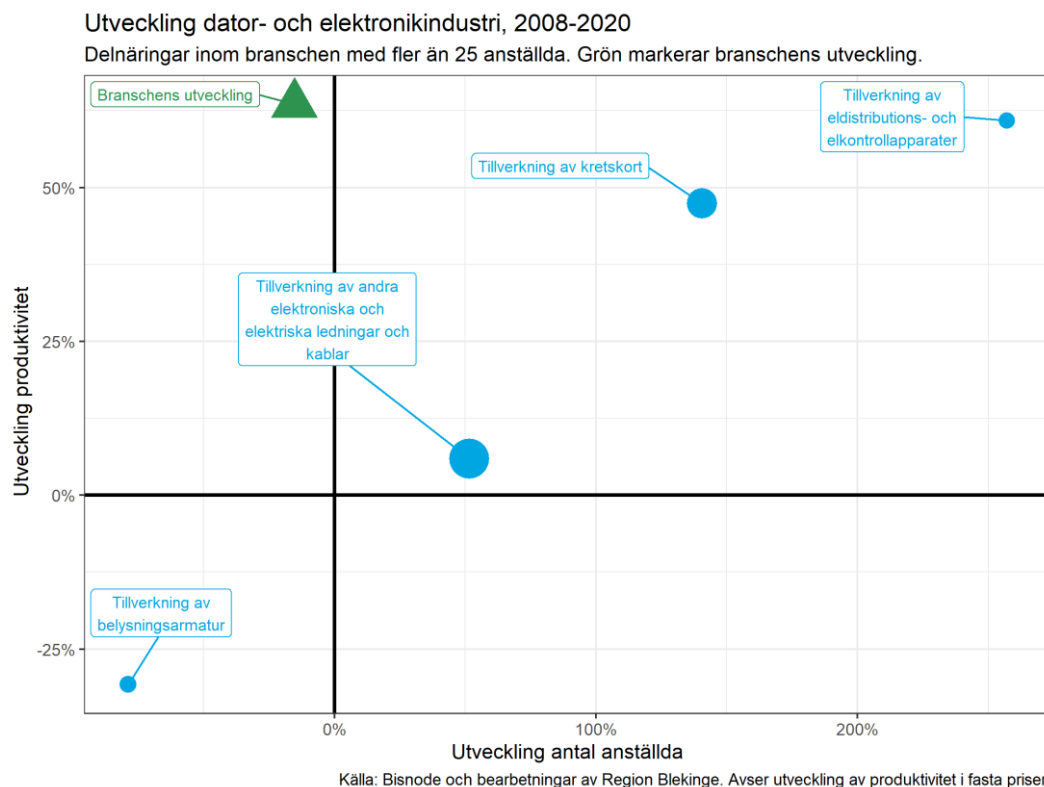
Tabell 7. Anställda år 2020 på stora företag inom dator- och elektronikindustrin i Blekinge, Källa: Bisnode.

Med tanke på att antalet anställda och förädlingsvärdet är koncentrerat till de stora företagen och att det saknas en kritisk massa av medelstora bolag så återfinns stora delar av branschen inom ett par delnäringsar. Störst är *tillverkning av andra elektroniska och elektriska ledningar och kablar* där NKT ingår följt av *tillverkning av kretskort* som Orbit One tillhör. Branschen saknar i det avseendet en kritisk massa av medelstora innovativa tillväxtbolag som kan bidra till utvecklingen av branschen.

Delnäringsar inom dator- och elektronikindustri	Antal anställda
Tillverkning av andra elektroniska och elektriska ledningar och kablar	825
Tillverkning av kretskort	296
Tillverkning av belysningsarmatur	26
Tillverkning av eldistributions- och elkontrollapparater	25

Tabell 8. Anställda år 2020 i delnäringsar inom dator- och elektronikindustri, Källa: Bisnode.

Utvecklingen i de stora delbranscherna som redovisas har överlag varit god sedan finanskrisen. I de näringar som utgör majoriteten av branschen har både antalet anställda och produktiviteten ökat. Men för dator- och elektronikindustrin som helhet har dock antalet anställda minskat. Det är främst en konsekvens av att antalet anställda vid Flextronics 2008 uppgick till närmare 500 personer men som inte redovisas i figuren nedan på grund av att delbranschen *tillverkning av kommunikationsutrustning* under 2020 inte längre översteg 25 anställda. Under perioden har också NKT köpt upp ABB:s verksamhet i Karlskrona.

Figur 56. Utveckling inom dator- och elektronikindustri, 2008–2020.

Gummi- och plastindustri

Gummi- och plastindustrin i Blekinge har 1 125 anställda. Branschen innehåller 19 företag och de största företagen är Tarkett, Roxtec och Samhall. Till skillnad från både fordon- och transportindustrin och dator- och elektronikindustrin är koncentrationen till det största bolaget inom branschen lägre. Både vad det gäller antalet anställda och förädlingsvärde. Det förklaras båda av att det största bolaget inte är lika stort men också av att det finns flera medelstora bolag inom branschen. Jämfört är den geografiska spridningen något större även om arbetstillfällena i huvudsak återfinns i Ronneby och Karlskrona.

I gummi- och plastindustrin finns 4 delbranscher med 25 anställda eller fler. Antalet anställda och förädlingsvärdet är som störst inom *annan gummitillverkning* följt av *byggplastvarutillverkning* som tillsammans har 945 anställda och står för 90 procent av branschens förädlingsvärde.

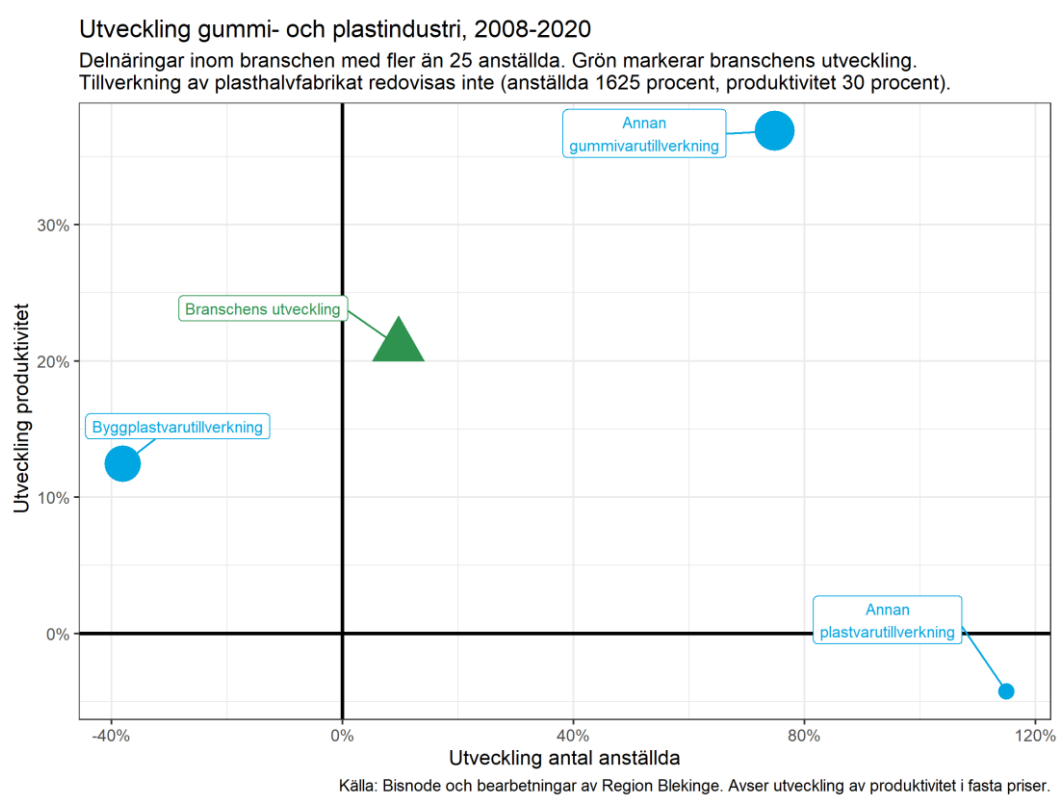
Fem största företagen	Antal anställda
Tarkett Aktiebolag	352
Roxtec International Aktiebolag	255
Samhall Aktiebolag	237
Riflex Film Aktiebolag	65
Geberit Production AB	54

Tabell 9. Anställda år 2020 på stora företag inom gummi- och plastindustri i Blekinge, Källa: Bisnode.

Delnärningar inom gummi- och plastindustri	Antal anställda
Annan gummivarutillverkning	537
Byggplastvarutillverkning	408
Annan plastvarutillverkning	86
Tillverkning av plasthalvfabrikat	69

Tabell 10. Anställda år 2020 i delnärningar inom gummi- och plastindustri, Källa: Bisnode.

Inom *annan gummivarutillverkning* och *tillverkning av plasthalvfabrikat* har utvecklingen varit god sett till både produktivitet och antal anställda under perioden. Inom *byggplastvarutillverkning* har produktiviteten ökat medan antalet anställda minskat, vilket är en konsekvens av utvecklingen inom Tarkett där antalet anställda minskat sedan finanskrisen.

Figur 57. Utveckling inom gummi- och plastindustri, 2008–2020.

Livsmedelsindustri

Möjligen är livsmedelsindustrin mindre kopplad till de utpekade områdena inom Smart industri i länets smarta specialiseringsstrategi. Men i Blekinge finns drygt 1 050 anställda inom livsmedelsindustrin fördelat på 56 företag. AAK är det största företaget följt av Atria och Orkla Foods. Branschen domineras av AAK som står för över 40 procent av de anställda och tre fjärdedelar av branschens samlade förädlingsvärde. Flest anställda finns i Karlshamn (51 procent) följt av Sölvesborg (35 procent) och Karlskrona (9 procent).

I livsmedelsindustrin finns fem delnärningar med fler än 25 anställda och dessa anställer fler än 90 procent av branschen i länet. Det är *framställning av oljor och fetter* som inkluderar AAK som dominerar, följt av *beredning och hållbarhetsbehandling av fjäderfäkött*.

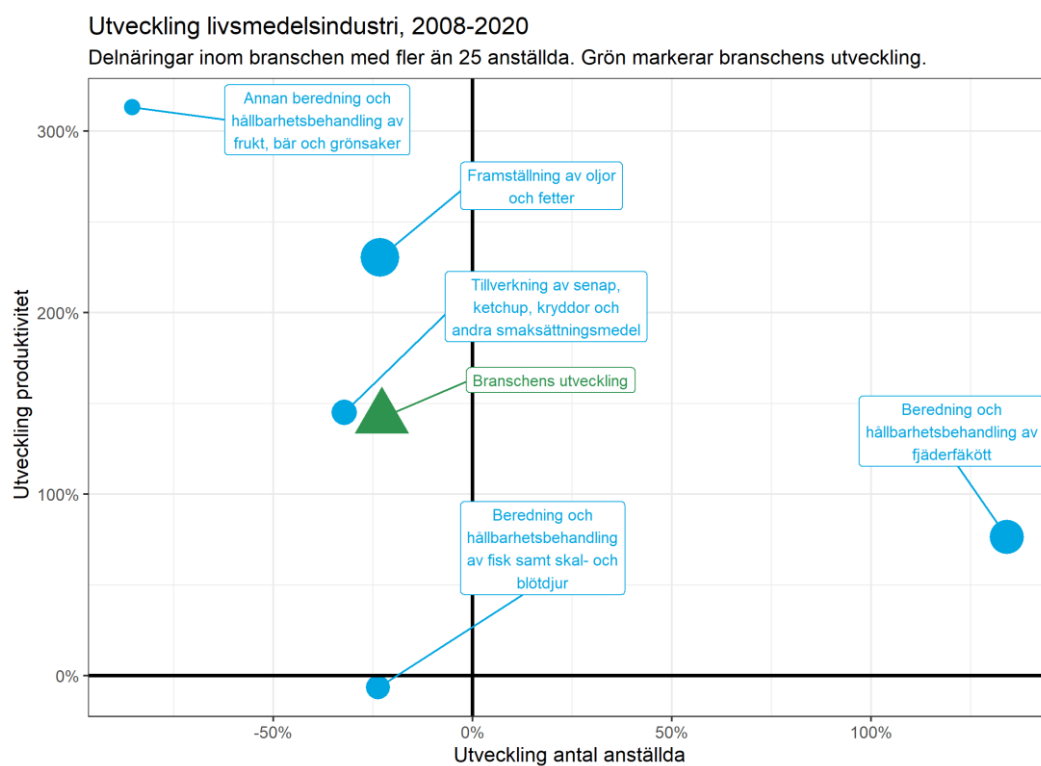
Fem största företagen	Antal anställda
AAK Sweden AB	446
Atria Sverige AB	302
Orkla Foods Sverige AB	70
Vägga Rökeri AB	34
Olle Svenssons Partiaffär Aktiebolag	33

Tabell 11. Anställda år 2020 på stora företag inom livsmedelsindustri i Blekinge, Källa: Bisnode.

Delnäringsgrupper inom livsmedelsindustri	Antal anställda
Framställning av oljor och fetter	459
Beredning och hållbarhetsbehandling av fjäderfäkött	302
Tillverkning av senap, ketchup, kryddor och andra smaksättningsmedel	99
Beredning och hållbarhetsbehandling av fisk samt skal- och blötdjur	84
Annan beredning och hållbarhetsbehandling av frukt, bär och grönsaker	33

Tabell 12. Anställda år 2020 i delnäringsgrupper inom livsmedelsindustri, Källa: Bisnode.

Generellt har branschen präglats av en minskning i antalet anställda sedan finanskrisen. Det är bara *beredning och hållbarhetsbehandling av fjäderfäkött* som har växt i antal anställda, vilket förklaras av den goda utvecklingen under 2020. De andra delbranscherna har minskat antalet anställda men under perioden har produktivitetsutvecklingen varit väldigt god i flera fall.

Figur 58. Utveckling inom livsmedelsindustri, 2008–2020.

3.7.2 Tech

Tech betraktas som en horisontell specialisering i strategin och kan främja förnyelseförmågan i flera andra delar av ekonomin inte minst industrin. Det innebär dock vissa svårigheter att översätta det till branscher men vår bedömning är att IT och telekom är den som bör inkluderas.

It och telekom

IT-branschen är länets tredje största bransch, sett till antalet anställda, och har högst förädlingsvärde av alla branscher. Till skillnad från industribranscherna innehåller IT och telekom en större bredd av företag i spannet mellan 10–49 anställda och totalt finns över 300 företag i branschen. Störst, sett till antalet anställda är Ericsson, Telenor och Outpost 24. IT-branschen är väldigt koncentrerad till Karlskrona där närmare 90 procent av de anställda arbetar.

Fem största företagen	Antal anställda
Ericsson AB	871
Telenor Sverige Aktiebolag	346
Outpost 24 AB	73
Softhouse Consulting Sydost AB	64
Telenor Connexion AB	64
Qvantel Sweden AB	56

Tabell 13. Anställda år 2020 på stora företag inom IT och telekom i Blekinge, Källa: Bisnode.

Den mer småskaliga företagsstrukturen är en faktor till att branschen, jämfört med industrinäringarna, har en lägre koncentration till en större delnärings. *Dataprogrammering* är störst och innehåller en rad både små- och medelstora företag även om Ericsson står för en stor andel av delbranschen. *Trådlös telekommunikation*, *datakonsultverksamhet* och annan telekommunikation är också förhållandevis stora i länet. I dessa återfinns bland annat Telenor, Telenor Connexion och HiQ. *Datakonsultverksamhet* saknar större bolag men innehåller flera mindre medelstora bolag (10–49 anställda).

Delnäringsgrupper inom IT och telekom	Antal anställda
Dataprogrammering	1328
Trådlös telekommunikation	374
Datakonsultverksamhet	355
Annan telekommunikation	121
Utgivning av annan programvara	72
Databehandling, hosting o.d.	67
Datordrifttjänster	44

Tabell 14. Anställda år 2020 i delnäringsgrupper inom It och telekom, Källa: Bisnode.

Ekonomin har blivit mer och kunskapsdriven och tjänstesektorn har växt kraftigt. I Blekinge har antalet företag inom IT-branschen mer än fördubblats mellan 2008–2020. Samtidigt har antalet anställda minskat med 3 procent. Det finns emellertid stora skillnader mellan delnäringsgrupperna inom branschen.

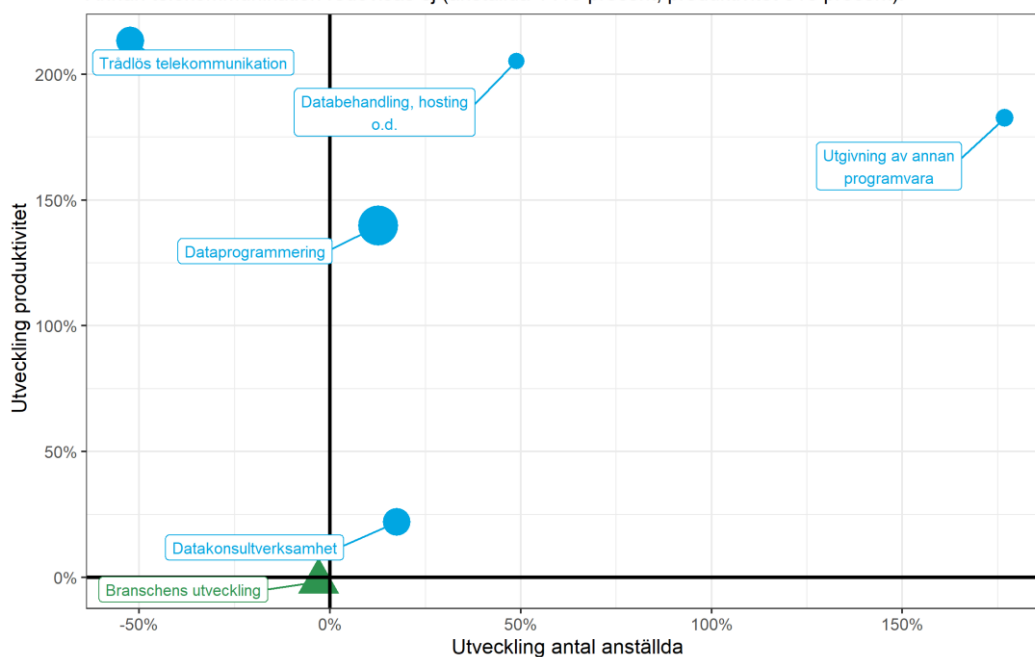
De större delnäringarna har främst växt genom en god produktivitet utveckling sedan finanskrisen men *dataprogrammering* och *datakonsultverksamhet* har även haft en positiv jobbtillväxt. Två väldigt små delbranscher 2008 har vuxit kraftigt, vilket resulterar i höga tillväxttal men i faktiska tal kan de inte kompensera för nedgången inom *trådlös telekommunikation* sedan krisen.

Det är inte enkelt att studera delbranscher över tid. Avknoppningar från företag innebär nya växande företag med höga tillväxttal inom nya områden och branscher. Det är fallet med exempelvis Telenor där Telenor Connexion bidrar till de höga tillväxttalen inom *annan telekommunikation*, men det är sannolikt också en faktor som påverkar antalet anställda inom *trådlös telekommunikation*.

För hela IT-branschen har produktiviteten utvecklats svagt. Det kan delvis förklaras av att ett företag inom *trådbunden telekommunikation* stod för en majoritet av förädlingsvärdet i regionen 2008 men redan 2012 hade andelen minskat ner till under en procent. Det är en faktor som påverkar hela branschens utveckling under perioden. Om vi väljer att endast titta på perioden 2012–2020 har antalet anställda minskat med 2 procent, vilket är i paritet med utvecklingen för hela perioden. Men förädlingsvärdet har i stället ökat med 64 procent. Det är stor skillnad jämfört med minskningen på 5 procent för hela perioden 2008–2020. Det implicerar att produktivitet utvecklingen också har utvecklats väl sedan 2012.

Utveckling IT och telekom, 2008-2020

Delnärningar inom branschen med fler än 25 anställda. Grön markerar branschens utveckling.
 Datordrifttjänster redvisas ej (anställda 2100 procent, produktivitet 125 procent).
 Annan telekommunikation redvisas ej (anställda 1413 procent, produktivitet 316 procent).

Figur 59. Utveckling inom IT och telekom, 2008–2020.

4 Diskussion och slutsatser

Syftet med den här analysen har varit att identifiera var Blekinge har sina styrkeområden och är tänkt att fungera som underlag för diskussioner kring prioriteringar. Men rapporten är också tänkt att ge en bred orientering i Blekinges näringslivsstruktur och utveckling. I det kommande kapitlet analyseras de tidigare presenterade delarna i rapporten och vi resonerar kring utmaningar och möjligheter i Blekinge och näringslivets fortsatta utveckling.

En produktiv region behöver skapa fler arbetstillfällen

Flera trender som digitalisering och globalisering förstärker den ekonomiska koncentration som skett de senaste decennierna i Sverige. Trots det har den ekonomiska utvecklingen i Blekinge under 2000-talet varit förhållandevis god trots att tillväxten har varierat kraftigt mellan olika tidsperioder.

Produktivitetsutvecklingen är den avgörande drivkraften till ekonomisk tillväxt och välfärd. Högre produktivitet möjliggör högre löner och bättre levnadsstandard. Det är således positivt att länets näringsliv präglas av en hög produktivitet, vilket också förklarar näringslivets tillväxt. Särskilt god har utvecklingen varit under tillväxtperioden i ekonomin före pandemin.

För Blekinges långsiktiga utveckling och konkurrenskraft är relationen mellan produktivitet och sysselsättning central. Den höga produktiviteten förklaras i hög utsträckning av länets branschstruktur och kunskapsinnehållet i näringslivet. Flera av länets utpräglade specialiseringar finns inom industrisektorn och en hög produktivitet inom dessa är självfallet positivt. Det är i många fall avgörande eftersom det signalerar att företagen inom sektorn är konkurrenskraftiga. Det är oerhört betydelsefullt inte minst för företag som verkar på en internationell marknad präglad av global konkurrens. Men det verkar som att produktivitetsökningarna inom flera av specialiseringarna inte resulterat i någon omfattande jobbtillväxt och ”spill-over” till andra branscher. För samtidigt som länet haft en god produktivitetsutveckling har sysselsättningstillväxten i näringslivet halkat efter övriga Sverige.

Det är en utmaning att balansera god produktivitet med främjandet av fler jobb. Om produktivitetsökningarna endast sker genom effektivisering och rationalisering kan vinsterna från produktivitetsökningarna ske på bekostnad av antalet jobb i regionen. Men en ökad produktivitet kan också leda till ökad sysselsättning. En ökad produktivitet kan leda till en större efterfrågan på företagets varor och tjänster, vilket både kan leda till fler arbetstillfällen i företagen och nya arbetstillfällen i andra företag och branscher i regionen som tillhandahåller varor och tjänster som de produktiva bolagen efterfrågar.

Storstadsregioner erbjuder flera täthetsfördelar

Över tid har Sverige haft en gynnsam omställning från jordbruks- och industrisamhälle till tjänste- och kunskapsamhälle. Tillkomsten av globala värdekedjor har inneburit att landet inriktat sig på de mer kunskapsintensiva och värdeskapande delarna medan enklare moment och själva produktionen i högre grad har utlokaliseras. Det har resulterat i en god utveckling i den kunskapsintensiva tjänstesektorn medan antalet jobb inom produktion minskat. Detta är dels en konsekvens av ökad teknikanvändning som resulterat i rationalisering och effektivisering, dels av att enklare arbeten inom industrin utlokaliseras till länder med fördelar inom mer arbetsintensiv produktion. Specialiseringen inom Sverige till de mer kunskapsintensiva delarna i ekonomin har också medfört ökade kunskapskrav hos arbetskraften.

Därutöver har tillkomsten av de globala värdekedjorna och tjänstefieringen av industrin lett till att gränsdragningen mellan varu- och tjänsteproduktion till viss del suddats ut. Industriföretagen innehåller allt fler tjänsteinslag vilket resulterat i fler kvalificerade tjänster inom företagen och en stor efterfrågan på kvalificerade tjänster från den avancerade tjänstesektorn. Utvecklingen har lett till att dessa industriföretag också är viktiga regionala beställare. Tjänstefieringen har ytterligare spätt på den kraftiga tillväxten inom den avancerade tjänstesektorn.

Vidare har tillväxten i Sverige i hög grad sedan finanskrisen drivits av inhemsk konsumtion, vilket också gynnat den mindre kunskapsintensiva servicesektorn och branscher som hotell och restaurang, bygg och anläggning och företagsservice. Dessa branscher är i hög grad beroende av en stor närmarknad och marknadsunderlaget på platsen eftersom de tjänster och produkter som företagen erbjuder inte kan exporteras utan i huvudsak är avsedda för den närliggande lokala marknaden.

En växande avancerande tjänste- och servicesektor har framför allt gynnat befolkningsrika och täta regioner. För företag inom den avancerade tjänstesektorn beror det på en större tillgång till människor och högkvalificerad arbetskraft inom de specifika områdena. En större arbetsmarknad underlättar för arbetstagare att hitta jobb som matcher dess kompetenser och för företag att hitta efterfrågad arbetskraft. Utöver förbättrad matchning antas stora och täta miljöer erbjuda andra agglomerationsfördelar (täthetsfördelar) i form av delning och lärande som bland annat ökar kunskapsspridningen. För servicebranscherna handlar det som beskrivits ovan om att större platser erbjuder en större marknad för varor och tjänster. Följaktligen har utvecklingen resulterat i kraftiga mellanregionala skillnader. Storstadsregionerna upplevde en förhållandevis snabb återhämtning efter finanskrisen och därefter har en stor del av Sveriges tillväxt skett i dessa regioner. I mindre och ofta industriintensiva regioner var nedgången i samband med krisen djup och återhämtningen långsam.

En liten kritisk massa - balansgång mellan diversifiering och specialisering

Blekinges näringslivsutveckling behöver förstås i den ovan beskrivna kontexten. Mindre regioner kan inte erbjuda täthetsfördelar i lika hög utsträckning som storstadsregioner vilket har inneburit ökad koncentration av den ekonomiska aktiviteten till större och täta miljöer särskilt sedan finanskrisen.

För Blekinge har den mindre kritiska massan resulterat i en stark koncentration till ett färre antal branscher företrädesvis inom industrin med en hög specialisering, vilket vi såg i branschanalysen. Det grundar sig bland annat i att lokaliseringfördelarna för företag inom industrisektorn delvis skiljer sig från företag inom tjänste- och servicebranscherna. Mindre regioner som inte har samma täthetsfördelar som storstadsregionerna har kunnat skapa konkurrensfördelar genom att kunna erbjuda; tillgång till billigare markhyror och produktion inom industri där varor kan transporteras långa avstånd till exportmarknader och beroendet av att vara lokaliserad i direkt anslutning till slutkunder är lägre.

En attraktiv miljö för industriföretag har attraherat bolag inom dessa specialiseringar. Det har bland annat resulterat i att mindre regioner har haft en stark närvaro av industriverksamheter, vilket skapat ett stort industriberoende. På samma sätt som beskrevs i föregående avsnitt kan företag inom samma eller närliggande branscher dra nytta av att vara lokaliserade i närheten av varandra. Blekinge har inom ett par branscher kunnat erbjuda särskilda täthetsfördelar med potential till skalfördelar, kunskapsutbyte, samarbetsmöjligheter och gemensamma leverantörer. Denna typ av specialiseringar är centrala för regioner med en mindre kritisk

massa och har resulterat i konkurrenskraftiga företag och branscher som ofta verkar på en global marknad. Men den begränsade storleken innebär att det endast är inom ett fåtal branscher regionen kan uppnå liknande täthetsfördelar som storstadsregioner.

En ytterligare konsekvens av att vara en mindre region är att den interna marknaden i länet är begränsad och behöver kompletteras. Länet behöver därför även fortsättningsvis vara konkurrenskraftiga inom näringar som genererar externt kapital. Blekinge är en exportintensiv ekonomi, vilket innebär att länet lånar storlek utifrån. Mer konkret innebär det att medel kommer in till regionen via exportintäkter som kan omsättas i den lokala ekonomin. Industribranscherna och storföretagen står för en stor andel av det samlade exportvärdet. Det indikerar att det finns stor potential för små- och medelstora bolag i länet att i ökad utsträckning exportera.

Specialisering är nödvändig men innebär också en rad utmaningar. I Blekinge är branschbredden lägre och därmed sårbarheten större än i storstadsregionerna, vilket inte minst märktes under finanskrisen. De specialiserade branscherna inom industrin står inför ett stort konkurrens- och omvandlingstryck och om dessa branscher inte längre kan vara konkurrenskraftiga utan krymper leder det till en hög sårbarhet för regionen.

Ett sätt att diversifiera näringslivet och minska sårbarheten är förbättrad tillgänglighet genom infrastruktursatsningar, vilket skapar förutsättningar för arbetsmarknadsförstoring. Större arbetsmarknadsregioner skulle innebära att länet i högre grad kunna dra nytta av den ekonomiska koncentrationen och låna storlek från andra regioner. Det hade kompletterat den redan pågående omställningen i näringslivet och minskat beroendet av ett fåtal arbetsgivare, inte minst i de mindre kommunerna. Besöksnäringen är en annan bransch som genom turister till viss del lånar storlek från andra delar av Sverige och utlandet. Det medför ett mindre beroende av storleken på den lokala marknaden.

Branschstrukturen påverkar

De nationellt kraftigt växande service- och tjänstebansherna utgör en mindre del av den regionala ekonomin och tillväxten i dessa branscher har varit lägre än i riket. Flera av dessa branscher har förvisso växt även i Blekinge men inte i tillräcklig utsträckning för att kunna kompensera för jobbminskningen inom industrisektorn som i sin tur utgör en betydande del av den regionala ekonomin. Sammantaget har dessa faktorer inneburit att Blekinge har en ogynnsambranschstruktur med en stor tyngdpunkt till krympande branscher medan växande branscher har mindre betydelse i regionen, vilket shift-share analysen visade.

För tillverkningsindustrin som helhet har antalet anställda minskat kraftigt som ett resultat av den omvandling som sker i näringslivet. Industrieföretagen konkurrerar i första hand med produktivitet genom bland annat rationaliseringar, ökat teknikanvändande och automatisering. Inom sektorn finns stora skillnader i utvecklingen men för flera av länets industrispecialiseringar har jobbtillväxten varit svag sedan finanskrisen. I stället har företagen inom sektorn i Blekinge ökat förädlingsvärdet och stärkt produktiviteten. En utmaning med en produktivitetsdriven tillväxt i sektorn och näringslivet i stort är att få det att leda till nyinvesteringar i länet. Det är inte säkert att nya näringar och företag växer fram på samma platser där gamla företag tidigare har legat. Risken är att investeringar i stället hamnar i andra regioner och att vinsterna från en hög produktivitet inte kommer regionen till del.

En regional tillväxtmotor?

Den ekonomiska aktiviteten koncentreras till färre men större platser. I Blekinge är branschbredden som störst i Karlskrona där både befolkningstillväxten varit högst och

marknadsunderlaget är som störst. Därav har Karlskrona störst potential att utvecklas till en regional tillväxtmotor. Den större branschbredden har skapat mer gynnsamma förutsättningar för service- och tjänstebranscherna att växa och samtidigt balansera strukturuomvandlingen i de mindre kommunerna. Likväl har jobbtillväxten i kommunen sedan finanskrisen varit negativ och betydligt lägre än förväntat. Trots en mer gynnsam branschstruktur resulterar den inte i fler jobb. I jämförelse har flera andra regionala centrumstäder i södra Sverige fungerat som en tydlig regional tillväxtmotor med högre jobbtillväxt än förväntat. En mer positiv utveckling Karlskrona stärker på sikt hela Blekinges konkurrenskraft och minskar länets sårbarhet.

I Olofström är sårbarheten hög med en koncentration till ett fåtal specialiseringar inom industrin. Dessutom finns dessa inom branscher som är under stort omvandlingstryck och där antalet anställda minskar. Trots det har kommunen haft en jobbtillväxt framför allt inom tillverkningsindustrin och till skillnad från övriga kommuner i länet överträffat förväntningarna. Utvecklingen är inte förutbestämd givet strukturen och förutsättningarna. Ovan visar att det går att skapa tillväxt trots en liten arbetsmarknad och ett stort industriberoende även om det är mer ovanligt.

Möjligheter till omställning och diversifiering

I kapitlet har det lyfts både utmaningar och möjligheter för Blekinges näringsliv. Det är en balansgång mellan diversifiering och ökad specialisering. Tyvärr finns det inte något enkelt svar utan sannolikt behövs ett brett arbete med flera parallella spår som främjar bägge delar. Länet kommer fortsatt vara beroende av konkurrenskraftiga specialiseringar som bidrar med externt kapital och behöver därför stärka förutsättningarna och konkurrenskraften för den globalt konkurrensutsatta industrin. Givet den pågående strukturuomvandlingen i näringslivet behöver länet främja den kunskapsintensiva tjänstesektorn och andra framtidsnäringar inom bland annat teknik i konkurrens med andra regioner. Näringslivets utveckling präglas av spårbundenhet där nya specialiseringar tenderar att växa fram från den redan etablerade branschstrukturen. Nya näringar kan dra nytta av existerande styrkor och kunskaper i länet för att diversifiera och förnya näringslivet. Näringslivet kan också diversifieras genom att fler kringtjänster runt industrin och den avancerade tjänstesektorn skapas, vilket skapar en större servicesektor.

Länet är på sikt beroende av en god omställningsförmåga och ökad diversifiering av näringslivet för att minska sårbarheten. En utmaning för länet som existerat under lång tid är graden av entreprenörskap. Det är dock inte alltid ett självändamål med fler företag - det kan även vara ett utslag för en svag arbetsmarknad och att betydelsefulla företag har svagare konkurrenskraft. Men givet länets position med en svag jobbtillväxt vore ett högre nyföretagande och entreprenörskap i regionen en indikation på en tilltagande omställning och förnyelse i näringslivet med bland annat fler service- och tjänsteföretag.

En annan aspekt relaterad till de utmaningar och möjligheter som tidigare beskrivits är befolkningsutvecklingen i länet. Ökad befolkning med fler boende i länet skulle kunna bidra till jobbtillväxt inom servicebranscherna som i hög utsträckning är beroende av närmarknaden och således en växande befolkning för att utvecklas. En annan faktor är att dessa branscher i hög grad, vilket vi sett, främst växer genom fler anställda. En svag befolkningsstillväxt hindrar också dessa branscher att utvecklas om den potentiella arbetskraften minskar. En växande befolkning hade därför på sikt kunnat bidra till diversifieringen av näringslivet och minskad sårbarhet. På så sätt är länets boendattraktivitet också en del av näringslivs- och kompetensförsörjningsfrågorna.

I Blekinge utgör medelstora bolag (10–249) anställda en relativt liten av näringslivet. Samtidigt står små- och medelstora bolag för en stor del av sysselsättningstillväxten i Sverige medan storföretagen i högre utsträckning konkurrerar med hög produktivitet. Flera av de stora branscherna i Blekinge har en stark koncentration till ett eller ett par stora bolag och saknar en större mängd av medelstora bolag som kan växa framöver. En möjlighet till ökad diversifieringen är att få dessa företag med god tillväxtpotential att fortsätta växa och möjligen börjar exportera sina varor eller tjänster. I det sammanhanget kan de stora företagen underlätta processen för de mindre att ta steget ut på en internationell marknad.

Kunskapsintensiteten i ekonomin ökar

I takt med att kunskapsinnehållet i ekonomin ökar, ökar också efterfrågan på kvalificerad arbetskraft. Blekinge har i sammanhanget goda förutsättningar för en god omställningsförmåga även om antalet jobb har utvecklats svagt. Drivkraften till länets tillväxt är produktivitet och branschstrukturen påverkar produktiviteten. En stor del av länets industri klassificeras som medelhögteknologisk tillverkning och för att vara en liten region är andelen avancerade yrken hög, vilket implicerar ett högt kunskapsinnehåll i näringslivet. Det höga kunskapsinnehållet i den privata tjänstesektorn - IT och telekom samt avancerade företagstjänster – kan även underlätta omställningen inom övriga näringslivet.

Även om regionen haft en svag jobbtillväxt pågår en omställning inom industrin med ökade kunskapskrav. Där avancerade yrken som ingenjörer ökar medan mer rutinbaserade yrken har minskat till följd av outsourcing och effektiviseringar. Tjänstefieringen av industrin och ökat fokus på teknisk innovation och produktutveckling har lett till att företagen efterfrågar ny kompetens.

För en teknikintensiv region är det positivt med en hög andel STEM-utbildade i näringslivet. Att tillgången till utbildade inom fältet är relativt god hänger sannolikt delvis samman med utbildningsutbudet på Blekinge tekniska högskola (BTH). En stor utmaning, givet förutsättningarna, är den tilltagande konkurrensen om arbetskraft med dessa kompetenser då behovet av utbildade inom fältet är stort. Länet har ett nettoutflöde av unga människor och högutbildade tenderar att flytta till storstadsregionerna efter studier. Tillväxten i antalet STEM-utbildade signalerar att länet möter stor konkurrens om arbetskraft med dessa kompetenser samtidigt som efterfrågan är stor i alla regioner. Det är därför centralt för regionen att fortsätta attrahera studenter hit och få dem att stanna. Men det behövs också inflyttare med dessa kunskaper till regionen.

Generellt är tilltagande matchningsproblem på arbetsmarknaden en flaskhals på arbetsmarknaden och förutom de ovan nämnda faktorerna kan en bättre uppkoppling till större städer öka tillgången till kvalificerad arbetskraft.

För att behålla konkurrenskraft och stärka produktiviteten behövs investeringar i forskning och utveckling, vilket genererar ny kunskap och ny teknik i form av bland annat nya produkter och tjänster. Med ett internationaliserat näringsliv under internationell konkurrens är det avgörande att ligga i framkant och det är positivt att näringslivet i länet i förhållande till storleken på ekonomin investerar mest medel av samtliga län på forskning och utveckling. Det är dessutom positivt att dessa kunskaper kan spridas till övriga näringslivet och leda till nya bolag i framtidsbranscher.

Blekinges styrkeområden

Att peka ut styrkeområden i näringslivet med hjälp av branschstatistik är inte helt enkelt. Det är inte givet att det går att översätta branschspecialiseringar till styrkeområden, vilket inte

minst detta kapitel har belyst med framväxten av globala värdekedjor och mindre tydliga gränsdragningar mellan branscher. Att peka ut styrkeområden blir därför i viss mån att föra resonemang. I den sammanfattande diskussionen kring branschanalysen (avsnitt 3.6) breddade vi därför också resonemangen för att kategorisera branscher. Men det finns självklart en mängd faktorer som inte fångas i den här analysen och som påverkar utvecklingsförutsättningarna för näringslivet. Forskning och utbildning som bedrivs på den regionala högskolan, det offentliga med bland annat Försvarmaktens roll som användare och upparbetade nätverk för kunskapsspridning är några exempel på sådana faktorer.

Trots en ny branschindelning och ett delvis nytt angreppssätt är vår bedömning att de styrkeområden med en grund i etablerade branscher - Smart industri och Tech - som lyftes upp i Blekinges smarta specialiseringsstrategi fortsatt är högst relevanta för länet. De utpekade områdena utgår från en samlad bedömning av resonemang och de tidigare presenterade delarna av analysen.

Smart industri

Inom området smart industri finns flera av de produktiva och stora näringarna i länet - dator- och elektronikindustri, fordon- och transportindustri, gummi- och plastindustri. Inom området marin teknik finns branschöverskridande samarbeten mellan företag inom flera av dessa branscher, forskning och utbildningar inom fältet på BTH och användare i Försvarmakten och kustbevakningen. I transport- och fordonsindustri och relaterade industribranscher finns en spets inom materialbearbetning och formningsteknologi.

För att bättre förstå branschrelationerna inom länet finns det anledning att framöver genomföra en kvalitativ studie. Det kan bidra till en bättre förståelse för hur regionala värdekedjor ser ut och hur bland annat tjänstefieringen av industrin har påverkat relationerna mellan industri- och tjänstebranscherna. Exempelvis innehåller avancerade företagstjänster flera tekniska konsultbolag inom industriteknik. I industribranscherna har vi i rapporten visat på en koncentration till ett färre antal bolag och att det finns en avsaknad av kritisk massa på medelstora företag. Det finns därför ett behov av att se bortom branschgränser i förståelsen av styrkeområden och en kvantitativ studie kan bidra till ökad förståelse för hur olika industrinäringar hänger samman. Möjligen bildar dessa tillsammans en bas av framtida tillväxtbolag som är relaterade till varandra och där kunskaper kan delas.

Analysen visar att länet också specialiserad och konkurrenskraftig inom livsmedelsindustri samt att den är betydelsefull för den regionala ekonomin. Jämfört med den förra näringslivsanalysen har uppdelningen mellan handel och industri inneburit en alltmer tydlig specialisering för livsmedelsindustrin i länet. Branschen delar emellertid utmaningarna kring kritisk massa med ovan beskrivna industrinäringar.

Tech

Tech är svårare att koppla till en specifik bransch. Men vår bedömning är att IT och telekom samt betydande delar av avancerade företagstjänster faller inom ramen för området Tech. För en industriintensiv region som Blekinge balanserar Tech med utgångspunkt från tjänstesektorn. IT och telekom är en stor kunskapsintensiv bransch präglad av hög produktivitet. För Blekinge är det en utmaning att IT-branschen växt kraftigt i storstadsregioner medan utvecklingen i länet varit svag sedan finanskrisen, vilket medfört att den inte är specialiserad jämfört med riket men i relation till andra regioner utanför storstadsregionerna. Utvecklingen den senaste femårsperioden har dock varit god sett till förädlingsvärde och produktivitet.

Förutom att branschen i sig själv är betydelsefull för regionen kan den tillsammans med avancerade företagstjänster stödja digitaliseringen, omställningen och förnyelse i hela näringslivet. De erbjuder kvalificerade tjänster och det finns tillämpningar i hela ekonomin. Det är en styrka att området redan har en stark grund i länet och kan bidra tillförnyelse av redan etablerade styrkor genom fördjupade samarbeten mellan industri och IT-sektorn. En annan viktig faktor och en styrka är att det finns utbildningar och forskning på BTH inom områden som mjukvaruutveckling och datavetenskap.

5 Referenser

Andersson, M och J. P. Larsson, (2019), Västsverige: Ekonomisk utveckling och ekonomisk geografi, VGR Analys.

Andersson, M och J. P. Larsson (2017), Näringslivsdynamik, städer och agglomerationsekonomier – forskningsöversikt och agenda, Tillväxtanalys.

Johansson, P, (2017), Produktivitetens nya geografi.

Johansson, P, (2019), Så utvecklas Sydöstra Sverige, Sydsvenska Handelskammaren

Kemeny T och M. Storper, (2015), Is specialization good for regional economic development?, *Regional Studies*, vol.49 nr. 6, s.1003–1018.

Neffke, F., M. Henning och R. Boschma, (2011), How do regions diversify over time? Industry relatedness and the development of new growth paths in regions, *Economic Geography*, vol. 87, nr 3, s. 237–265.

Region Blekinge, (2021), Blekinges strategi för Smart specialiseringsstrategi.

Tillväxtanalys, (2014a), Sverige i globala värdekedjor – förändringar av företagets roll i en alltmer sammanflätad världsekonomi.

Tillväxtanalys, (2014b), Varför är vissa platser mer attraktiva för boende än andra?

Tillväxtanalys, (2019), Regional employment effect of MNE offshoring.

Tillväxtanalys (2021a), Forskning och utveckling i internationella företag 2019.

Tillväxtanalys (2021b), Produktivitetstillväxt och dess drivkrafter.

Tillväxtanalys, (2022), Utländska företag 2020.

WSP, (2019), Blekinges funktionella geografi, Region Blekinge

6 Appendix

Appendix A. Definierade STEM-utbildningar

Utbildningskod	Utbildningsgrupp
45D	datautbildning, eftergymnasial nivå
45FM	fysik- och matematikutbildning, eftergymnasial nivå (minst 3år)
45G	geovetenskaplig utbildning, högskoleutbildning (minst 3 år)
45K	kemistutbildning, högskoleutbildning (minst 3 år)
45Q	övrig naturvetenskaplig högskoleutbildning (minst 3 år)
45X	övrig utbildning inom naturvetenskap, matematik, data, eftergymnasial
54PH	minst 180 högskolepoäng inom teknik och tillverkning, ej examen
55B	civilingenjörsutbildning; industriell ekonomi
55C	civilingenjörsutbildning; väg- och vatten, byggnadsteknik, lantmäteri
55D	civilingenjörsutbildning; maskinteknik, fordons- och farkostteknik
55E	civilingenjörsutbildning; teknisk fysik, elektro- och datateknik
55F	civilingenjörsutbildning; kemi- och bioteknik, material- och geoteknik
55H	högskoleingenjörsutb.; väg- och vatten, byggnadsteknik, lantmäteri
55I	högs.k.ing.utb; maskinteknik, fordons- farkostteknik, industriell ekon.
55J	högskoleingenjörsutbildning; teknisk fysik, elektro- och datateknik
55K	högskoleingenjörsutb.; kemi- och bioteknik, material- och geoteknik
55T	teknikutbildning, yrkeshögskolan
55X	övrig utbildning inom teknik och tillverkning, eftergymnasial nivå

Appendix B. Definierade högproduktiva yrken i näringslivet

SSYK	Yrke
211	Fysiker och kemister m.fl.
212	Matematiker, aktuarier och statistiker
213	Biologer, farmakologer och specialister inom lant- och skogsbruk m.fl.
214	Civilingenjörsyrken
216	Arkitekter och lantmätare
217	Designer och formgivare
218	Specialister inom miljö- och hälsoskydd
241	Revisorer, finansanalytiker och fondförvaltare m.fl.
242	Organisationsutvecklare, utredare och HR-specialister m.fl.
243	Marknadsförare och informatörer m.fl.
251	IT-arkitekter, systemutvecklare och testledare m.fl.
261	Jurister